

חוברת מ'

(נוסד בשנת תרע"ג בפולין)

1933

חודש כסלו תרצ"ד

הפרדס

קובץ רבני חדשי

יופיע לאור בעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בהשתתפות גאוני וגדולי דורנו שלימים"א

העורך והמו"ל

הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים רב ור"מ בזוירצה ובנדון (פולין)
ואב"ד במשמשאקאוו (גאליציען), ובעת בשיקאגו.

מחיר "הפרדס" לשנה:

בחו"ל: — 2 דולר

בארצנו: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

Volume 7.

DECEMBER, 1933

Number 9

RABBI S. A. PARDES, Editor

3414 Douglas Boulevard

Phone: Rockwell 3290

Chicago, Illinois

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

תכנ הענינים

ועידה השנתית של אגודת הרבנים, ויוסף הוא השליט, — — — — — המערכת
 נאד של דמעות — — — — — הרב רש"א הלוי פרדס, שיקאנא
 אבל משה, — — — — — הרב רי"ל גרויבארט, טורונטו
 נלה כבוד מישראל — — — — — הרב אלעזר ראובן מושקין, שיקאנא

אבדות גדולות

ועידה השנתית של אגודת הרבנים, — — — — — נאום הפתיחה של הרב סילבער
 פרטי ועידה השנתית, הבחירות, אספה חרדית עולמית, מכתב של הגאון רח"ע
 נראָדזענסקי שליט"א. למצב הכשרות בניו יארק, בית הרושת כשר של יוקר,
 בית מאפה מצות של גורמאן, מצות של קאופמאן, קמחא דפסחא
 נח) הצטרפות הכחות או עבורת זומנים, — — — — — הרב ר' אליעזר סילבער, סינסינטי
 נט) שמור לשם מצה — — — — — הרב רי"ל זעלצער, ניו יארק
 ס) צפורי מצורע — — — — — הרב רש"א פרדס, שיקאנא
 החלטות ועידה השנתית. נאום בעד פדיון שבויים. מרב גדול מרוסיא.

ישיבת רבנו יצחק אלחנן

סא) הקדים מע"ש לראשון — — — — — הרב דוב רעוועל, ניו יארק
 סב) בדיון ברירה — — — — — הרב אהרן דוד בוראק, ברוקלין
 סג) בדיון אין אחע"א — — — — — הרב אברהם יצחק זאלמאנאוויץ, ברוקלין
 סד) מלאכת או"נ ביו"ט — — — — — הרב משה פאליעווי, ברונקס

העיר פילדלפיה, לשאלות היין

מורעות בעולם הכשרות והמסחר

סט. לואיס

העיר סט. לואיס הכירה כבוד התורה, ונתנה
 חוזה, כתב רבנות למורם ורבם הגאון הגדול הרב
 ר' חיים פישל עפשטיין שליט"א, על מאה
 ועשרים שנה. מז"ט להם ולרבם הגאון אב"ד
 שליט"א. הש"י יחזק כחו ויוסף אונים לתורה
 ועבודה. לנהל את יהודי סט, לואיס על מבועי
 התורה והיראה.

עזרת תורה

העט לא יוכל לתאר המצב האיום והנורא
 בסוביטה, רוסלאנר, ובפרט הצרות יום יום על
 אחינו הרבנים ות"ח ומשרתי בקודש

ברעב ובצמא. המכתבים שבאו משם, מלאים
 קנים ויללות על גדול שברם, ועל כל איש ואיש
 מוטל חוב קדוש לבוא לעזרתם, ולהצילם ממש
 ממות לחיים, המוסר תורה מוקדש כולו כליל
 עתה לעזרת רבנים ות"ח בסוביטה, להוציאם
 מצרה לרוחה ומאפלה לאור גדול.

כתובת הלשכה של אגודת הרבנים

ועזרת תורה

הלשכה של אגודת הרבנים ועזרת תורה
 העתיקה מקומה לרחוב קלינטאן, פנת גרענר.

הכתובת:

Union Of Orthodox Rabbis

159 - 61 Clinton St. New York

העתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ב

מצב הרבנים והרבנות. גדול וקרוש הנהו ערכם של רבני אמריקה בעד התפתחותה המשובחה של היהדות במדינה זו. רבני ישראל עומדים על המשמר ועדים הם לכל רבר הנוגע ליהדות המסורתית כאן. רבני ישראל הם המה העוסקים בכל עניני ישראל סבא באמונה רבה. הם המה העוצרים בעד זרם חולוניות השוטף ועובר דרך מחננו בעת האחרונה בעים רוחו. ואם עדיין רועך נר ישראל! ואם עדיין רת ישראל נשמדים זעיר שם זעיר שם! ואם עדיין מתקיימות כאן ישיבות ובתי אולפנא לתורה ולתעודה — למו יאתה תהלה, אם לא לרבני ישראל באמריקה, העוברים עבורת הקודש במלוא מובן המלה בכל עת ובכל עירך.

ובאמת יש להתעצב מאור אם עבורתם של הרבנים הנכבדים, איננה נערכה כראוי וכיאות על ידי יהודי אמריקה, ויש להתעצב באמת אם אנו רואים שאין הצבור מחשיב כראוי את הרבנים שהם המה נושאי דגל התורה והיהדות האמתית. הם המה הראשונים בכל רבר שבקרושה, הם המה האחראים בעד כל המוסדות החשובים שיש לנו בזה, וללא עבורתם החשובה של הרבנים החשובים אין אנתנו יכולים לצייר לנו עתיד בעד היהדות באמריקה.

מן הראוי שמצבו של כל רב ורב במדינה זו יהיה משוכלל ומשובח במובן החומדי כדי שיוכל להמשיך את עבורתו הקרושה באין מפריע, חברי בתי הכנסיות אחראים ומחויבים להשביח ולשפר את מצב רבניהם מנהיגיהם, ואם כה יהיה יתחזק מצבה של יהדות חרדית במדינה זו. כי עתידה של היהדות בארץ זו תלויה בעתידם של רבני ישראל באמריקה.

בועידה של אגוה"ר נשמעו נאומים להטבת מצב הרבנים, על סרור מצב הכשרות. רהיינו שבבתי מטבחים יתנו משכורת קבוע לרבנים שהמה יהיו ראשי המטבחים בעד השגחת הכשרות בעיר, וכן יתנו משכורת לרבנים משחיטת עופות. ומכל הנוגע לכשרות.

בועידה של אגוה"ר נשמעו החלטות לטובת הישיבה הגולה והמפוארה ישיבת ר' יצחק אלחנן, אשר עומדת בסכנה להסגר.

ועידה השנתית של אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה בימי ב'—ג'—ד' פ' תולדות, כ"ד—כ"ה—כ"ו לחודש מרחשון במלון של גאלדשטיין, בלייקוואוד, נד"ז.

חשיבות גדולה לועידות של אגוה"ר בכל שנה ושנה, רבני ישראל, נאונים וגדולים מתכנסים ובאים לועידה רבתי. מתועדים איש אל אחיו, לומדים מכל הנעשה והנשמע בחוגי עבורתם במשך השנה.

אגודת הרבנים נתאחדו בה לחברים כל גדולי הרבנים מכל ארצות הברית וקנדה. בכל ועידה של אגוה"ר שורר זיו רוחני, השראת שכינה. התאספות ת"ח, נאוני הרור, והשראת נפש זו משפיע השפעה תדירה, תמידה ובלתי פוסקת על חברי אגודת הרבנים במשך כל ימות השנה, ובכל מפעליהם בקהלותיהם תבצבץ ותעלה אותה השראת נפש מיוחדת ותשפיע לטובה עליהם, ומתוך השראת נפש זו יזונו ויהנו.

כבר נעשו לחוק קבוע, בכל שנה ושנה, זמן ועידה השנתית של אגוה"ר בתחלת הקיץ בין פסח ועצרת, בשנה זו שנת מהומה ומכוכה, המשבר הכספי והמצב הכלכלי של הרבנים חשבו לרחות הועידה השנתית ולחכות על הטבת המצב, ונדרתה מזמן הקבוע התדיר בכל שנה ושנה. אמנם כאשר נשמעו אח"כ מדוב חברים הרבנים הגדולים החשובים, כי לא כן הרבר. בעת צרה, לך כנוס. כי יחסר להם בכל השנה הכח השראת הנפש, כח השפעת קרושה אשר נשפע להם תמיד מועידה השנתית. לכן נעשה החלטה אצל מנהלי אגוה"ר לעשות גם בשנה זו ועידה, ונדרה הרבר על הימים מיד אחרי החג.

חשבנו אשר סבת רחיית הועידה, מעט יהי' מספר הרבנים אשר יקחו חבל בועידה. אבל לא כן, יותר ממאה וחמשים רבנים לקחו חבל בועידה זו.

ועידה של שנה זו היתה ועידה של התעוררות, רוח של עבורה לחזק התורה ויהדות איש אל דעהו יאמר "חזק!"

בועידה של שנה זו נתנה חלק בראש להטבת

הרב ר"י קאנוויץ, היה רב אב"ד ביוראפ בקהלות גדולות, ומפורסם עוד ביוראפ לרב נאון וגדול בתורה. בעל כשרון עצום, היה ר"מ בישיבת צפת שיסר חותנו הגאון דירב"ו זצ"ל, ואמר שיעוריו בהלכה לפני תלמידים מופלגי תורה. הרבה חידושי תורה נדפסו מאתו בספריו של חותנו הגאון ז"ל.

אחרי בואו לאמריקה היה רב אב"ד בקהלות גדולות. טרענטאן, עלזאבעט, וכעת בנוארק נר"ז.

מעת בואו לאמריקה נתפרסם לאחד מרבנים הגדולים והחשובים במדינה. כולם הכירו בו לאחד המיוחד בחבורה. מלבד גדלו בתורה, הוא איש עבודה, לוקח חלק בכל צרכי צבור היהודי במדינה זו. היה תמיד מראשי המנהלים באגודת הרבנים, לעזור ולתמוך בכל עניני הכלל, הרבה עשה עבודה לטובת עזרת תורה, לטובת סנטרל רעליעף, תמיד נתן את נפשו להרחבת השפעתה של אגוה"ר יחד את חבריו ורעיו הרבנים הנאונים הגדולים שליט"א.

הוא אחד המיוחד במדינה לראש הדרשנים, נואם נפלא, אבי כל נואמי נאום ומללי מלל, נאומיו עושים רושם גדול בלבות השומעים. כעת נעשה תקופה חדשה בחייו, נתמנה לנשיא אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה. והוא הכטיח בנאומו אחרי הבחרו לנשיא, אשר יהיה " יוסף " יום יום מוסיף והולך, בעבודתו המדובה לטובת אגודת הרבנים. לטובת מצב הרבנים והרבנות. ולכל דבר הנוגע לחזקת התורה ויהדות במדינה.

תהי בחירתו לנשיא, למזל ולברכה לכל חברי אגודת הרבנים, ויתרומם קרן התורה ויהדות במדינה.

בזמני הועידה באו סלגרות של ברכות מהגאונים הגדולים המפורסמים שליט"א הרב ר' חיים עוזר נדאדוענסקי מווילנה, ומאספת נאונים ר"מ שנתאספו בוילנה, הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוס שליט"א, והרב ר' אברהם דוב הכהן שפירא שליט"א, קאווניא.

בועידה של אגוה"ר נשמעו החלטות לטובת בנין ארץ ישראל, ולעשות אספה עולמית בירושלים, מרבנים ויהודים חרדים.

כל חברי אגוה"ר הכירו גדול עבודתו ומסירת נפשו של הנשיא הגאון הגדול הרב ר"א סילבער שליט"א, האב"ד לאגוה"ק בסינסינטי, משך ארבעה שנים ומחצה שהנהיג נשיאתו, היו שנות עבודה מרובה לטובת אגוה"ר. גבור למלחמה, עובד במס"נ, לא נח לא שקט ולא ייעף ופועל הרבה, אמנם הריחוק מקום בין עירו סינסינטי למקום הלשכה של אגוה"ר אשר היה לטורח גדול וקשה לבוא בכל פעם לניו יארק, ואיזו פעם בא שאלה להלשכה שנצרך פתרון תכופי, וכפרט הזמן האחרון השאלת הכשרות בניו יארק עומר על הפרק. ולמצב ועד הכשרות אשר נתרבה יום יום שאלות מרובות הן בעניני הכשרות. ולמצב החומריות של הענין אשר הרב ר"א סילבער, מתנגד להרבה ענינים בזה. זה הביא את הרב ר"א סילבער, לעזוב תפקידו ועבודתו בתור נשיא. ונבחר במקומו לנשיא אגודת הרבנים אחר מגדולי הרבנים והחשובים הרב הגאון הגדול איש האשכולות ר' יוסף קאנא - וויץ שליט"א, האב"ד בנוארק נר"ז. סמוך לניו יארק. אשר כל יום ויום יוכל לבא להלשכה ולעשות עבודת הקודש בתור נשיא אגודת הרבנים. כולם ברכו אותו ברכת מו"ט לנשיאתו. כן הגאון הגדול הרב ר"א סילבער, נשא נאום ברכה לכבודו של הנשיא הנבחר. ומזכיר את כל ידידותו ואהבתו אליו מעת בואו לאמריקה. ומברכו בהצלחה בעבודה. ועידה זו של אגוה"ר השאירה רושם אמיץ וחזק על כל אלה שהשתתפו בה, וימים רבים יזכרו כל חברי אגוה"ר את ועידה זו.

יוסף הוא השליט

הרב הגאון הגדול איש האשכולות ר' יוסף קאנוויץ שליט"א האב"ד בנוארק נר"ז, נבחר לנשיא אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה. הרב ר"י קאנוויץ, הוא התנא רבי נשיאה הגאון האמתי שד התורה האי תנא ירושלמי המפורסם בכל העולם הירדב"ו זצ"ל.

נאד של דמעות

מספד מר על מות האדם הגדול בענקים, הגאון האמתי, שר התורה, מופת הדור והדרו, הרב ר' משה מרדכי עפשטיין זצ"ל. ראש ישיבת סלובודקה-חברון. נפטר בירושלים, ג' וישלח, י' כסלו תרצ"ד. תנצב"ה!

מאת הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

עורך ומו"ל "הפרדס"

עמיו בחיר ד'. וניטל כבוד מישראל. ונקרא הישמימה רועה ישראל. ואנו קודאים בקול גדול האפס לנצח חסדו גמר אומר לרור ודור? הכלה אתה עושה לשארית ישראל?

הגאון רמ"מ עפשטיין ז"ל, עוד מטל ילדותו נתפרסם לעילוי גדול ונפלא, וזה יותר מארבעים שנה הרביץ תורה בישיבת סלובודקה-חברון, למאות תלמידים יצאו מישיבתו. תלמידים גדולי תורה, יושבי כסאות למשפט, עמד בפרץ ולחם מלחמת ד' מלחמתה של תורה בעת המלחמה גלה עם תלמידיו, ובכל מקום בואו הוקם ישיבתו במס"נ.

מעט אשר עלה הצורך ורצח תלמידי ישיבת חברון, הורע מצב בריאותו, ומרוב צער ויגון תשש כחו מיום ליום עד יומו האחרון. זכותו הגדול יעמוד לנו לכל משפחתו. תלמידיו, אוהביו, מיודעיו, הכואבים והנאנחים על פרידתו. תמיד יהי' זכרו לתלמידי הישיבה, ושמו לא ישכח לעולמים.

ואומר תנחומי דברים להוד כבוד אחיו הרב הגאון המפורסם איש האשכולות, רב פעלים לתורה, מו"ה אפרים עפשטיין שליט"א משי-קאנא. מה גדול כחו וצדקתו. הרבה יסורין סבל בשנים האחרונות. בהלקח ממנו בנו הקדוש אהרן דוד ז"ל בישיבת חברון. וכעת נלקח מאתו אחיו מראש, חמדתו והדרתו ותפארת ראשו הגאון האמתי רמ"מ עפשטיין ז"ל. בתורתו ועבודתו הגדולה בעד כל צרכי צבור היהודי כשיקאנא, ובפרט עבודתו במס"נ ממש עבור ועד הישיבות, אחד המיוחד בעבודתו. לא נח לא שקט יומם ולילה, דופק על פתחי נדיבים

קול נהי נשמע מציון, איך שודדנו! גאון הדור אברנו, עלה מות בחלוננו, נפלה עטרת ראשנו, נזר תפארתנו. בכל חוצות נשמע זעקת שבר תאניה ואניה, כל עפעפי בית ישראל יזלו מים. כל הוגי בתורת ד' ילילו בשברון לב, וכולם ישאנו בקול גדול, אבי! אבי! רכב ישראל ופרשיו, נותרנו כיתומים ואין אב, כצאן ואין רעה. מי יורה אותנו דעת, מי ישמענו דבר ה'! הילל ברוש כי נפל ארו אשר אדירים שדרו, הילילו אלוני בשן, קול יללת הרועים (הרבנים מכל המדינות) כי שדרה אדרתם. קול שאגת כפירים (צעירי ת"ח, תלמידי ישיבה), כי שדר גאון הירדן. (זכרי' י"א).

אוי לי על שבתי נחלה מכותי, ואני אמרתי אך זה חלי ואשאנו. אהלי שדר וכל מתרי נתקו בני יצאוני ואינם אין עוד נוטה אהלי ומקום יריעותי (ירמיה' י', י"ט, כ'), לפני שלשה חדשים נסתלק מאתנו הגאון הצדיק החפץ חיים זצוק"ל, ואמרנו אוי לנו על שברנו, אחרי כן שבר על שבר נלקח מאתנו הגאון הצדיק ר' מאיר שפירא זצ"ל, אמרנו נחלה מכותי, כעת נלקח מאתנו הגאון הצדיק ר' משה מרדכי עפשטיין, זצ"ל, שדר כל האוהל. וכל מתרים המחברים האהל, אהלה של תורה נתקו. כי מתו גאוני וצדיקי הדור מספלי הרכים, מנהיגי ורועי הצאן. אין עוד מי להקים האוהל ולנמות היריעה.

ובצדק נאמר מאמר חז"ל (מדרש איכה), אלו זכיתם הייתם קוראים בתורה והתהלכתם בתוככם, עכשיו שלא זכיתם קוראים ויצא מבת ציון כל הדרה. נשבה ארון אלקים. ונאסף אל

ה צ ד י ק י ם " (שה"ש רכה ו. ז.). וגם על עץ עושה פרי הדר זה עלה הכורת, והצפרים אשר חסו בצלו ויאכלו מפריו נדרו מקנם מ ש ה עלה למרום ואיננו.

"ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד, וכי בירח אחד מתו וכו' מלמד שנתבטלו שלש מתנות טובות שנתנו על ידם וכו, מת מ ש ה נסתלקו כולם" (תענית ט.).

ואם נבירה לוקה, שפחה לא כל שכן (שם כא:): "קול ה' שובר ארזים" (בארזים: חפז חיים וראש ישיבת לובלין, נפלה שלהבת) אם וישבר ה' את ארזי ה ל ב נ ו ן " (ר' משה מרדכי מירושלים) — "הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא" (הפלאה זו תורה שח"ו תשתכח מישראל, שבת קלח:): שלש פליאות, שלש אברות, שלשת הגבורים, אוריין תליתאי, ואברה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר" (ישעי' כט, י"ד).

* *

*

הידעתם את הגאון ר' מ ש ה מ ר ד כ י? — אי לא חזי לכוון אריא, חזון מרבעותי' (אם לא ראיתם את האריה מקומו יכירנו וממושבו תרענו. פתגם מלכת שבא בתרגום שני אסתר). הן מדעת בכל הארץ ישיבת ס ל ו ב ו ד ק י , שקנתה לה זכות אזרח בישראל זה חמישים שנה, ישיבה רבתי בכמות, רבתי באיכות, כי העמידה תלמידי חכמים גדולים לאלפים, אנשי מדות. ובסיסה על שיטת המוסר של הגאון קדוש י ש ר א ל ס א ל א נ ט ר . אך תחת אשר לו היתה חובת הלבבות לראש פנה וטהרת המדות לחותם תכנית, והרהיק תורה שלא לשמה, ועל כן יצאו עליו עוררים — בסלובורקי הי' למוד תורה עיקר העקרים, התלמידים "מלאו כרסם בלחם ובשר, הוויות דאבוי ורבא" (רמב"ם ספ"ד מיסוה"ת) פלפול חריפות ו ע מ ק ו ת , וילמדו גם מוסר סייג לתורה, תורה ומוסר נפגשו צדקו יחדו. כי כן יסד ראש הישיבה, ר' משה מרדכי, אציל הרוח, איש חמורות, שכולו אידיאל. הוא נתן מהודו עליו' וישפיע על התלמידים מרוחו, והם ידועים בתורתם ובמוסם, ולא ינכרו אותותם, כל

בעד תמיכת הישיבות, — ימצא נחומים. ויזכה לשובע שמחות אצל כל בניו ובנותיו תחיו. ובפרט מבנו היקר והחביב הרב הגדול בתורה מו"ה צבי חיים עפשטיין, רב באטלאנטא.

מטעם רבני גאוני יוראפ נקבע יום שלשים לבכי ומספר. ולעשות מגבית בעד ישיבת חברון, ואנוה'ר בארצות הברית פרסמו בעתונים ובמכתבים החלטה זו, גם נתפרסם אשר חתנו הגאון הגדול הרב ר' יחזקאל סארנא שליט"א נתמנה לראש ישיבה במקום חותנו הגאון ז"ל.

א ב ל מ ש ה .

(מספר על הגאון ר' משה מרדכי ז"ל מירושלים, תו"ב).

מאת הרב ר' יהודה ליב גרוינבארג,

טורונטו,

קול יללת הרועים כי שודרה אדרתם. קול שאגת כפירים כי שודר ג א ו ן ה י ר ד ן (זכרי' יא ג.) יתן קולו ואכלו נאות הרועים ויבש ר א ש הכרמל (עמוס א. ב.)

אחרי אשר כלו ברמעות עינינו ויבש מקורי עפעפינו על כי קדר עלינו היום נחשכו שני המאורות, ה מ א י ר י ם (ר' ישראל מאיר, ור' מאיר שפירא), נתנו פוגת לנו כי אמרנו יש לנו תקוה וה' צבאות הותיר לנו שריד א ח ד ה מ י ו ח ד , ראש שער בת רבים, שערים המצינים בהלכה, ישיבת ס ל ו ב ו ד ק י בציון, הגאון הנעלה ר' מ ש ה מ ר ד כ י ע פ ש ט י ן , בצלו נחיה ולא תפוג תורה — אך עתה הלאני ותקותנו היתה לאכזב. נחלה מکتיו, השברתי קדרתי. "רודי ירד לנו לערוגת הבושם לרעות כגנים וללקוט שושנים. דודי זה הקב"ה, ירד לנו זה העולם. לערוגת הבושם אלו ישראל, לרעות כגנים אלו בתי מדרשות, וללקוט שושנים ל ס ק א ת

רואיהם יכירום, הבנים בנוי ופועל ידיו, נצר מטעיו להתפאר.

אין זאת — חושבים אנו — כי הזקן שבחבורה ר' ישראל מאיר בנה בשמים מעליותיו, ישיבה של מעלה מתיבתא דרקיע. וקרא אליו את שני בני היצהר, המורים המצוינים מא"י ומחו"ל, לעמוד על ימינו. — אבל אישי כהן גדול, לא כן אבי, רב לך הרף ידי, דורך, דורך מ א י ר ! (שה"ש פ"ב—ג). סמיכת זקנים בשלשה (סנהדרין יג: רמב"ם פ"ה ה"ג). אל תוסיף עוד להסיג גבולנו ויסכרו ארובות השמים. חק לישראל כי לא בשמים היא ושכינה בתחתונים (שה"ש פ"ה — א) ותיתאי גבר, חוסה נא על צאן קדשים והי' המחנה הנשאר לפליטה.

הננו קוראים לבכי ולמספר על מות הגאון האמתי, מחבר ספר יקר "לבוש מרדכי" על ב"ק. וי חסרא ארעא דישראל גברא רבא (מגילה כח:) וי לאזלא (ככו בכה להולך, ומרדכי יצא) וי לאבליא (הצרות, הנושא, הישיבה העזובה בלי הקברניט — מ"ק כח:) "אוי נא לה אמרה רקת כי אברה כלי חמרתה ויצא מבת ציון כל הדרה — וכנסת ישראל מנהמת ותיבב: סלה כל אבירי ה', כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות. ה' מה הי' לנו?

גלה כבוד מישראל

קטעים, שרומזים ותגים אחרים מדמות דיוקנא וזיו איקונין של האדם הגדול בענקים, גאון הדור האמיתי צדיק יסור"ע, חסיד ועניו רבן של ישראל, אדמו"ר מרן

ר' משה מרדכי אפשתיין, זצ"ל

ראש הישיבות: "כנסת ישראל" דסלבודקה וחברון — בירושלים. שנמלק בעיה"ק י' כסלו, תרצ"ד. תנצב"ה!

מאת הרב ר' אלעזר ראובן מושקין, שיקאנא

כי נח נפשיה דר"י פתח עליה ר' יצחק בן אלעזר: קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים... (מוע"ק כ"ה, ע"ב).

חמה גדולה שקעה!.. חמה שזרחה בעצם תקפה, באמצע הרקיע התורני והאירה פני תבל בזיוה, זהרה וקרני הודה, באה!... וערפל כסה את שמי היהדות...

נשמה גדולה, אצילה ועילאה שבה למקורה... משה עלה למרום!...

נשקט המח הכהיר, החד והעמוק, הספוג מרזין דאורייתא טמירין ויראה רוממה... מהכרה עליונה והשנה אין סופית...

גדם הלב העדין, המהור, המרגיש בצרת האומה ועלבון הקדושה... הלב שהי' בוער בו שלהבת האהבה להאנושיות והצדק העולמי... נדעך להב הצדקות... נכבה נר המוסר...

ספינת התורה אבדה קברניטה הגאוני והמוסה... שנתן ב"מי-
התלמודים" דרך ובמים עזים של החכמה העליונה — נתיבה...
נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון ד'!...
גלה כבוד מישראל!...

הגאון מופת הדור מרן ר' משה מרדכי אפשתין, איננו!
כמה מדאיכה ומכאיבה שמועה מפתיעה זו!...

כא המות וגדע מאתנו גאון נורא, איש פלא, בן אלמות, היאומן?!...
עוד לא רוקם הפצע העמוק, הנזול דם, שנעשה כגוף האומה ע"י הסתלקותו
של הכהן הגדול, סבא קדישא, זקן הגאונים והצדיקים, אור ישראל, מרן
"החפץ-חיים", זצ"ל. ועד לא פסקו הדמעות ולא נתיבשה הקרקע על קברו
של הגאון הרך, הדיפלומט המחוכם והמגותי, הסדרן והמנהיג החרוץ, ר' מאיר
שפירא, זצ"ל, הרב דלובלין ור"מ דישיבת "חכמי לובלין", והנה שמועה
מבהילה, מרגיזה ומזועזעת שענק הענקים התורניים ומוסריים, ראש הישיבות:
"כנסת ישראל" דסלבודקה וחברון — בירושלים, רבן של ישראל, אדמו"ר,
ר' משה מרדכי אפשתין, גם הוא נלקח מאתנו!... "שר-הפנימי" של התורה,
זינה, הודה והדרה נתבקש בישיבה של מעלה!... נתימתו אלפי תלמידיו,
הלומדים הגדולים שחממו לאורו — "אור שבעת הימים..." ועולמת של
היהדות עמופה אבל!...

חבל על דאכדין ולא משתכחין!... חבל!

גאוניים, אדירים וכבירים, נפלאים בלתי
רגילים, אך גם כחות נפשיות, נוראים ומבהילים
הכחות והפוכים... כשרונותיו היו נמרצים,
הפליאו את מוריו. חונן בתפיסה מהירה
וחודרת, בשכל חריף וחד, מקיף ומעמיק, כח
השגתו הי' פנימינית, זכרון עז, ממש: "בור
סוד שאינו מאבד טפה..." כך הוה מליא,
הכתירוהו בשם "העלוי מבקסט", כשהגיע להגיל
של חמש עשרה שנה, כבר ידע בבלי ורכש לו
ידיעה נשגבה ב"ירושלמי", בראשונים
ואחרונים, נוסף לזה שקידתו המתמדת העצומה,
הבלתי פוסקת, המה העמידוהו כשהי' עוד
ל'נטיעה רכה", בין "ארזי הלכנון בעלי
הצמרת"... בין הגאונים האדירים הזקנים שברור
העבר.

נפשו הי' עדינה. נקי דעת, צנוע וטהור, בעל
מדות תרומיות, מלא רטט, רעה של קדושה,
לב רגש לוחט, עם שכל מטמטי קר המנתח
ומכבר את הכל.

אדם קשה כברזל, עשוי לבלי חת, עם מבט
רחמני מלא תום.

בגשתי לתת איזו קטעים, תנים ונקודות
ימחיי האדם הגדול בענקים, תכבר עלי העבודה.
הגוף רוער, הירים רותתות, הלב ספוג מאבל
וצער מחלחל והעינים זולגות דמעות... קשה
להשלים את הרעיון המר, שרבנו הגדול והחביב,
איננו!...

וביחוד מי יוכל להעריך את גדולת ערכו של
האיש הנפלא, שאחד בעצמו הנשגב והנעלה
שבתורה עם הסגולות היקרות והנהדרות
שביהדות המסורתית. מי יוכל לתאר את דמות
דיוקנו של אדיר התורה הזה, שכל חייו הקדיש
לקדש את האנושיות... איש המופת, שנששב
לחוליה חשובה ונאה בשרשרת הזהב של גבורי
זנאוני הרוח של האומה, שטוו ושזרו
השושילתא דרהבא, שרתקה את הדרות, מימות
מקבלי התורה עד היום הזה...

ז ה ס ש ה א י ש ו ה ג א ו ן !

"נאמר בשמואל: ונתת לאמתך זרע אנשים,
זרע ששקול כשני אנשים"
(ברכות ל"א, ב').

באיש הפלאות התלכרו, לא לבר כשרונות

למלא תפקידו הגדול והאחראי, בכל נימי לבו ועצמיותו מסר נפשו להגדיל תודה ולהאדירה. הישיבה היתה למשאת נפשו בחיים, פיוט רוחו, ושירת נשמתו, האידאל של עולמו...

וכשנכנס לחנות של בשם... כשהי' ראש הישיבה, הצטיין עוד יותר בעמלו ויגיעתו בתורה, הוסיף לקח על לקח, קלט וספג הרבה, לקט אורות והיו למאורות... עד שקרני הודו האירו תבל בתבונתו.

חדש חדושים רבים, עמוקים וישרים בחריפות עצומה והגיון בריא. מעין תורתו הי' מפכה תמיד ולא פסק... סלל מסילות וכבש דרכים לעצמו, חשף מצפוני הראשונים ונילה רזין מסתורין....

מעוף שכלו המהירי והחריפי, לא גרע מעולם את החסינות והדייקנות שבענין. כשרונו המטימטי, המנתח ומברר, שמר שמעוף רעיונו בל יטהו מדרך האמת. עד שאחד מן הגדולים שברור העבר, העיד בפניו: ש"משקלו הראשון" דומה ל"משקלו הראשון" של ה"נודע ביהודה".

כל חידשיו מיוסדים על יסודות בריאים וחזקים, אדני פז, מקורי הש"ס והפוסקים הראשונים. בירר וליבן, בקר ונתח, חדר לתוך תוכה של דבר, גילה רזי תורה וגנזי מרומים... צלל במים אדירים והעלה ממצולות פנינים יקרים ואבנים טובות... שבצם ונתנם בכתרה של תורה.. והיו מאירים ומזהירים כיום שנתנו מסיני....

וכשמת הניח אחריו ברכה, מלבר ספריו הנדפסים המפורסמים, ספרו "לבוש מרכי" על ב"ק וב"מ, עוד ספרים רבים מסודרים על כמה וכמה מקצועות בש"ס בבלי וירושלמי, חרושים, מערכות ותשובות רבות שהשיב לשואליו מרחוק ומקרוב. ואף לגאוני הדור שפנו אליו לשמוע חוות דעתו.

משפיע

"אני חומה ושדי כמגדלות". אני חומה — זו תורה, ושדי כמגדלות — אלו ת"ת. (פסחים פ"ז, א').

הרכו והלכו בקדש, מסר לתלמידיו. הטביע עליהם חותמו והאציל מהודו וזיוו, שלא לפלפל בפלפולים סופיסטיים, הורם והבינם לדעת,

ברם, ששמש בכחותיו כרצונו וכפי הרדישה התורנית וההכרה המוסרית.

בשעה שנפשו נחלים להטה, הרואה אותו חשבוהו לאיש קר ומצונן. ברגע שרוחו הי' סוער בקרבו חוללה נפלאות, גדר בפני הזועה הרוחנית שלא תתפרץ שלא תשאיר אף רושם קל על פניו.. ברגע של צער ויגון מחלחל, הי' פניו מפיקים שלות השקט ואצילות נעימה.

במבטו המלטף, המביע רוך ונועם וחמלה עמוקה של אב פטרן, השתמש לזרוק מרה בתלמידיו... עינו הברולח הבהירה והחודרת שהיתה מפללת בסקירתה... הביעה לפעמים תדירות, להחניכים, שהנהגתם אינה רצויה לפני רבן ושהיא מעיקה על לבו...

אדם קשה כברול, בטוח באמתו ועומד בדעתו, לא זז מהכרתו אף נטיה קלה, אינו מותר אף כחוט השערה; ברם שומע הוא ומקשיב דעת אחרים ומתחשב עמה. שוקל הכל במאזני שכלו, ואם מכיר שהדעה המנגרת, היא האמתית, לא יתעקש ומודה בה.

שליט הי' בנפשו באופן פלא. ידע "עת לחשות ועת לדבר; עת לאהב ועת לשנא; עת מלחמה ועת שלום"....

שרטוטים אלו פעלו הרבה להשלים דמותו הרוחני, לא לבר, להכירו בתר גאון תורני ענקי ומופת הדור אך גם בתר אישיות מזהירה ומאירה, שהיא חדרורה מעין עולם הבא. מפליאה ומקסימה המביעה חן ויופי פנימי והוד גאוני אורגנלי....

מרבין תורה

"... ירבה בושיבה "ויתרון הכשר חכמה" כ"ש אם משנתו סדורה. (תענית ח', ע"א).

וכחותיו הענקיים, אוצר ידיעותיו, וקניניו הרוחניים המרובים והגדולים, הקדיש לטוות ולארוג בחשאי, את החוט העתיק של יצירת היהדות המקורית והמסורתית.

בהגיע לשנות כ"ח כבר כתף באופן נעלה, משרת ר"מ בני תרביצא המפוארה, הישיבה הגדולה והחשובה מאד, ישיבת "כנסת ישראל" רסלבורקה. בלב מלא תקוה ורוח אפטימית נגש

המוקפות כרכום, דואג ליושביהן. משתדל אצל הקומנדנטים להציל היהודים הנרדפים, השרידים היחידים. כל שנות נדודו, שם לו למטרה, לרכז ולאגד את השבילים בודדות. דואג עבור היחידים שנשארו גלמוד, בעירות ובכפרים. כשראה איזה סכנה לאדם פרטי, (וכ"ש להכלל), איזה עלבון לקדושה, איזו נגיעה להמסורה ומוסר היהדות לא יביט על עצמו, באנרגיה בלתי מוגבלת, במרץ רב פוגש את הסכנה ולא יחת....

...פוגשים אתו אצל גנרל אכזרי, כשזה האחרון בוער מתוך חרון אפו... מתקצר מתוך רציחה פראית.... בועט ברגליו ומניף אנרופו... מוכן להרג ולאבר את כל מי שירחיב עז לגשת אליו... והנאון בא במלאכות להציל את מי שהוא... הולך ומתקרב אליו, חייזו מרחף לנגד עניו... וראה זה פלא!... הרועה נהפך לאיש... מקיים בהנאון: וראו עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממידך... ממלא רצונו של הצדיק, והוא שב ותעודות ההצלה בידו... הרבה ראו את הקולות והלפידים, ברם, וינעו ויעמדו מרחוק, אכן נאון עוזנו "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים"....

בעיר ההרנה!...

"... ויאמר יהושע אל הכהנים לאמר: שאו את ארון הברית ועברו לפני העם... (יהושע ג', ו.)

הרבה מסעות גלתה שכנתה... הישיבה נרדה מסלבודקה למינסק, (רוסיא הלבנה), ממינסק לקרמנצוג, (אוקריינא), ומקרמנצוג, אחרי טלטולים רבים וקשים, שוב לסלבודקה. שלשלת ארוכה של פגעים רבים ומשונים, יסורים מרים ונדודים רעים, הארון — הישיבה הקדושה שבה למקומה. בימים ההם, אחזי ההצהרה הבלפורית, נפתחו שערי ציון, ורבים מ"הנוער העברי" התחילו לנהור אל הרי יהודה, זרם של עושים שטף אל הארץ....

והנה רוח ממרום הופיע על ההנהלה של הישיבה, וביחוד על ראש הישיבה, לאמר: "שאו את ארון הברית ועברו לפני העם..." ההשנחה

לבקש האמת עפ"י סברה ישרה והגיון עמוק ובריא, לתמוך בראיות נאמנות ונכונות לקוחות ממקורי התלמודים והראשונים, ועי"ז הכשירם להיות מזוינים בידיעות ובקיאות, ביחד עם שכל הבוחן ובודק בשקול הרעת, עד שכל רואיהם יכירו וידעו שמסלבודקה יצאו...

הישיבה שמשה לו אמצעי נכון ובסיס חזק לבסס שיטתו ולהשפיע מאורו על כל הישיבות ובתי אולפנא, תלמידיו נקראו מחיל אל חיל, מישיבה לישיבה... ומאז הכירוהו והכתירוהו לשר התורה האמתי, נושא דגלה ומחזיקה ברמה... לר"מ על רמ"ם... הניס משדי רוחו ותורתו, נעכר דמו בקרבו ולא חש... וקיים: "ושדי כמגדלות" — הקים מגדלים גדולים ומבצרים חזקים לתורה.

אור המאיר

"ולילה בעמוד אש להאיר להם" (שמות י"ג, ב"א).

וכשגלתה הישיבה, בימי המלחמה האיומה, העולמית, גולה אחר גולה, הלך שר התורה בראש גולים... פצצות התפוצצו מתחת לרגליו, כדורים עפו ממעל לראשו, והוא הולך לפני המחנה — מחנה ד' צבאות... בכל תנועה וזעזוע, הורם למסור נפשם, ולדרוך עז על כל המאורעות. שמש להם בשעות הקשות בבחינת: "עמוד האש להאיר להם"... וראה זה פלא! הנאון החלש ורפה אונים, איך מתאזר כח, איך מתלהב ומתעורר לעורר את תלמידיו, המלאים ספק. מקיים בו "וקוי ד' יחליפו כח!..." בכחות רעננים מחודשים, בכל חושיו ורגשותיו, מתאמץ להבליג על כל המכשולים הקשים והגדולים, הולך ומאיר להם הדרך הקשה, המלאה חתחתים ומפריעים, הולך ומוליכם מעיר לעיר, ממקום למקום, עד שמביאם למנוחה ומרגוע ארעי....

שם ד' נקרא עליו

וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים — ויעמדו מרחוק — ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים. (שמות כ' י"ח—כ"א).

בגלותו, כשהוא עובר מעיר לעיר, בעירות

ההירות, נקטפו, בימי הפריחה והשגשוג שלהם, ע"י חיתי אדם ששאפו לרם נקיים וזכים... לעיני רבן נשחטו ארבעה ועשרים תלמידים, איצילי הרוח וגדולי התורה... מי יוכל לשער סערת נפשו וזועי רוחו...

טבח זה הניח פצע עמוק נוזל דם בתוך לבו המרגיש. המורה הגדול, האב הרחמן לא יכל להבליג על יגונו כל הימים. לא נרפא הפצע עד יומו האחרון — שנקרב בלא עתו...

במר נפשו יבכה ביחד את נביא ד' המקונן הלאומי, "מי יתן הראש מים והעינים מקור רמעה לבכות יומם ולילה על קרושי הישיבה דחברון". בעצם יגונו ראה: "שהאסון הנורא, הריגת גדולי הדעת והבינה — אסון כללי, אשר אי אפשר להתנחם, אף אם יבכו ימים רבים". עמוף אבל ה' כל הימים, לא הסיר הצער מלבו, לא קבל תנחומים, עד שהשיב נשמתו הטהורה והקדושה לאלקים...

*

העליונה האירה להם פנים, להעביר חלק חשוב מהישיבה הסלבורקאית אל הררי יהודה, בעיר חמרת אבות, מקום ישיני מכפל — חברון...

ונטיעה חדשה זו הבשילה אשכולותיה, עמדה לנמ! גדלה שעשועים בחורי חמד גדולי תורה ויראה, פרי הלולים בכרם ד' צבאות... ישיבה זו האירה פני המזרח!... עד שבחברון... כל מי שראה אותה בשכלולה אמר: ברקאי, ברקאי, ברקאי!!! מכל הישיבות נהרו אליה מעולי הכחות, גדולי הכשרון ועדיני הנפש עד שנעשתה לתל תלפיות...

אכן, לא ארכו ימי שלותה!... היר הטמאה והמסואבה של הרוצחים הערביים האכזרים נגעה בה, בעת הפרעות בא"י, הערוכות בדיוקנות... ע"י ממשלה אירופאית מנוהצת וכבירה... בנים רעננים ותמימים קרושים וטהורים נרצחו על קרוש השם והארץ, עלוים נעלים שקלטו כנפשם וברוחם את הנאצל שבתורה והיפה שבמוסר

*

*

הצדיק אבד!...

הארז בלבנון נגדע!... מי יביא לנו תמורתו?!

היהדות מתאללת... התורה חוגרת שק ומיללת... בתוך עמקי הלב וחדרי חדריו מפעפע יגון מכרסם. יגון בלתי פוסק... אבל כבד ליהדות — ואיך תנחם!...

אברות גדולות

ביום ה' חיי, כ' מרחשון נלקח מאתנו רב גדול בתורה, רב חשוב ונכבד, הרב הגאון מו"ה **אברהם שפירא זצ"ל**, רב בניו בראנוווינסק, ומלפנים היה רב ביוטיקא, נ. י.

הרב אברהם שפירא, היה מרכנים החשובים באמריקה, רב חשוב מחברי אגודת הרבנים, כולם מספרים ומהללים בשבחיו.

בסדר השבוע, ויבא **אברהם** לספור, בא שמשו של אברהם שלא בעונתו, לספור, לספור ולקוננו, בעת הזאת אשר התורה ירדה פלאים, הפקרות בשדה התורה ויהדות, היה דמותו של אברהם לסמל, עמד בפרץ ולוחם מלחמת ד'. כנאומיו החשובים, לקח לבות השומעים. נלקח כרמי ימיו, הש"י ינחם משפחתו בתוך אבלי ציון וירושלים, ויזכו לשובע שמחות.

ת נ צ ב " ה !

ביום ד' נח, כ"ח תשרי נסתלק מאתנו אחר מוקני הרבנים הרב הגאון המפורסם איש האשכולות מו"ה **יעקב מאיר כהנא זצ"ל**.

האברה גדולה מאוד בהלכה מאתנו רב גדול וחשוב. אשר הנהיג רבנותו יותר מחמשים שנה. בהיותו בן ח"י שנה נתמנה לרב. ואח"כ נהג ברבנותו בקהלות גדולות ביוראפ. ובבואו לאמירקה היה רב בניו יארק. ובשנים האחרונות בפארראקאוו, סמוך לגניו יארק. הניח אחריו הרבה כת"י חידושי תורה.

ויעקב לא מת, הניח בנים גדולי תורה ביר ראפ, וכפה הרב הגדול בתורה מו"ה אברהם כהנא, רב בפארראקאוו, נ. י. וחתנו הרה"ג מו"ה דובער אפעלמאן, רב בכרוקלין, נ. י.

ת נ צ ב " ה !

ועידה השנתית של אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה, שנת הרצ"ד

ה ר ב ר ' א ל י ע ז ר ס י ל ב ע ר —
נשיא אגודת הרבנים פותח הועידה ואומר: "זה
שלשים ושנים שנה מעת נתיסדה אגודת
הרבנים, וב"ה כי אתנו זקן הרבנים הרב רמ"ז
מרגליות שליט"א, וב"ה שזכינו לקבל ברכתו,
ברכת זקן הרבנים הרב הגאון רמ"ז מרגליות
שליט"א.

ה ר ב ר מ " ז מ ר ג ל י ו ת — מברך
את הועידה, וקורא את הרבנים לאחדות, ואז
אם יהי שלום ואחדות נוכל לעשות לחזוק
התורה ויהדות ולרומם כבוד התורה והרבנות.

ה ר ב ר ' א ל י ע ז ר ס י ל ב ע ר ,
מתחיל נאמו הרשמי ואומר, זה שלשים ושנים
שנה מעת נתיסדה אגודת הרבנים, וב"ה באו
להועידה מרחוק ומקרוב. רבנים גאוני ארץ,
במקומותיהם לכל רב קהלה מיוחדת, השקפה
יחידית ועסקניות פרטיות. אמנם פה בעת
הועידה הננו כלנו כגוף אחד עם חברים
האחווים ורבוקים איש לרעהו, אין להפריד
בינינו. (כאן אמר מאמרו בהלכה הנדפס להלן
בחוברות).

ירושלים הרים סביב לה הכל מביטים עלינו
עיני כל ישראל נשואות אלינו, לראות בעת
הזאת הנהגת כנום לת"ח וד' סביב לעמו ישלח
ברכה במ"י ולא נכשל ח"ו עתה, עת עם ישראל
הרים סביב לנו הרים וואולקאנים אשר מפייהם
אש וגפרית ימטירו עלינו עת צרה ליעקב עת
גזרת אשכנז היחפים (גיינגסטערס) עלינו.
הכל מביטים עלינו ועל אורחותינו, לא נחלל
כבודנו. בהשקט ובטחה נסדר דעותינו. ב"ה
שהקול קול יעקב נשמע קולנו עוד בתבל מקיצי
נדרמים. אנחנו בקולותינו, אך הידים ידי עשו
נועץ צפרנו בארץ שו"כ ה השמים שוכח
כל קודש ותוסם אש. קטן נתתיך בזוי אתה
מאד שוכני בתגוי סלע אומר מי יורידני הבזוי
מתפאר מי יורידני. אבנים קרים סביבי לא
זזו אבר בשביל עם נדכה ושחוח יאמר עם
נרמניא. אשכנז שוכבת בבשתה לעיני

השמש, לעיני כל בני ה'ה, כשיכורים בקיאו
יתגעלו, יעוררו גועל נפש בלב כל עובר. סורו
סורו, טמא טמא יקראו על עמם. נשתגעו
ונשתכרו, וכשיכור כולם יניעו ראש לבשתם
ולבושת אמם. וכשיכור צחוק פרוע בפיו
בפרצופיהם יפיצו ריח ורעל עד להקיא,
יתרגשו מפה ושם אך מה יבין השיכור. כמפני
מצורע ינסו בדר ישב. ונחמתנו כי כל העולם
יבינו להם ולנו ואך אין די כח ורצון להשכיב
השיכור על ערשו ולישנו ולא ביד מי שימחה
ויאמר לעלוקה למצוץ דם אנשים.

וברוכים הם האנשים שיושימו לנו יד עוזרת
אשר ידעו להלקות בני רשע מכות מרדות
ברצועה על מיסם, ברוכים יהיו המביעים לנו
השתתפות בצערנו, בחדלם לבא במשא ומתן עם
בני רשף עם כל הבא מארץ היטלר ימ"ש. לנו
אין לתאר הגועל נפש שבקרוב כל איש ישראל
בראותו בעת הזאת חפץ הבא מארץ הדמים.
כתבת ארץ הרשעה בצלם האינקוויזיציע
השחור מרם גדולינו. וכה עתה סמל הסוואסד
טיקא וסחורת היטלר. ברותחים נכוה עת
נראה איש אזרח ארצות הברית נושא ונותן
עם הבא ממקום התופת ארץ היטלר. לנו
אין צורך ובזיון להכריז איסור על חזיר. לנו
בנועל נפש לנטות הצדה. והגיעול כל זמן
שמבזוים בא. ולו יתהפכו לאנשים לא יקבלו
פרצוף אדם מן הישוב הגיעול ממנו והלאה לא
יתעורר בנו משטמה נקימה ונטירה. משנאה
עולמית רחקנו. ונביע תודה לכל העולם הנאור
ולכל ממלכת תבל אשר הכירו פרצופי האינקוויזי-
זיטורים החרשים. תודה לממלכת אנגלי,
צרפת, פוילין וכו'.

בביתו בקר ב"כ ציר פוילין להביע לנו הכרה
ונחמה בצערנו. אסירי תודה אנו לראשי
המדינות ולכמה מראשי המדינות ואזרחי
ארצות הברית וגם להנשיא שלנו אשר הראה
לנו אהבה בפעם בפעם, וחבל שלא אוכל בפה
מלא להודות לנשיא ארצנו בנוגע להשיכורים
עם היטלר בכל עת נסינו לבא ולהתיצב לפנינו
כמו התחמק מאתנו. הה! לו יכלנו לספר
לפניו צרותינו כאשר הרגלנו לפני מושל אוהב
ישראל. ואספר לפניכם את אשר הרהבתי

לעשות אחר רוב מכתבי מחאה ששלחנו נגד ממשלת אשכנז ואחר נשמע כי שלוחינו לא באו פנימה ביתה הלכן לראות פני הנשיא, אני בתור ראש אגה"ר שלחתי ערב חג מתן תורתנו מכתב על קלף עם העתקה אנגלית אל נשיא ארצנו במכתב אחר הזכרתי יסודי דת הנתן מסיני ותקות נביאנו כתבתי, אנו רבני ישראל שומרי משמרת הדת העתיקה הנהוגה בהר סיני פונים אנו אליך נשיא ארצנו, האיש אשר ברכך העליון בחכמה, מרץ, עצה וגבורה אשר האמת נר לרגליך, לאיש כמוך הלא התפללנו וכו'. אך שעה נבקש מאתך מתנה בה נבא אל ביתך נשפך שיה נפנין על הגול הנעשה בתכל לנו לעיני השמש. כלפני אב ואוהב נגיד כל אשר בלב כל איש ישראל אולי נושע אולי נוחם. ישמע בתכל שיש גם פה אוון שומעת למה נהי' כערער בערבה. אך שעה קבע לנו רבני ישראל, עצה נבקש ועוזר לנרכאים. הן מדור דור עמדנו שפכנו שיה לפני ממלכות ארץ בכל עת צרה ליעקב לא נסגרו שערי מושלי ארצות תכל לפני לומדי דת ספר הספרים רבני עם הנתן בשבי' קבע לנו השעה בה תשמע שועתנו. אל אוהב נבא אל תאטם אוזןך נחכה היום הקריאה ובשם כל שא"י הננו מאחלים להוד נשיאנו הצלחה וכו'".

והתמנו כלנו המנהלים. וחכינו עדן ועדנים ועדיין לא נושענו ולא מצאנו מענה. ומי תכן רוח המושל ואך בכלל נביע תודה לגרי ארצות הברית לגדוליה ומנהליה שתמיד עמדו לצד האמת והצדק ובפרט לא נשכח מעשי ראש עיר ניו יארק א'בריון וכו'. ולעמנו נכריו הלאה יאוש. כבר אמרו חכמים אוי לו לאדם שנשכו חברבר ואוי לו לחברבר שנשך את רחב"ד אי בר נשא קדם למיא חברברא מיות הנחש הצפעוני מת. ונבוא עתה אל מקום שמחתנו א ר צ ה י ש ר א ל , ברוך השם, תפרה ארצנו ותשגשג למרות שונאינו. יתברכו הבונים. ידעו באי הארץ להחזיק במסורת אבות כי כל חקות ארצות העמים מאפס לא יתבוללו עוד בגוים. בשנה זו ברעתנו להכריו סיע של מאה ויותר לארץ ישראל, סיע של אגודת הרבנים, בה יסחו חלק רבנים וחברים עוזרים עם עסקנים

כשהאסון בא מאשכנז ועוררנו לבכי וקבענו תענית צבור כללי לפני פסח, היינו הראשונים גם לעורר את הרואינט מתרדמתנו לצאת לעבודה ולהכריו תעמולה לטובת יהודי אשכנז גם נעתרו לבקשתנו, ורק כדרכם בלאט יתהלכו עקב בצד גודל יפחדו מכל עלה נרף ודחו שעת החימום מעט כן כאשר הרגלו לא יתנו כל קרעדיט לזולתם ובפרט לרבני ישראל. ולו לא חכו ומיד שמעו לנו רבות עשו ואך כאשר נעתרו לנו סוכ"ס, למרות אשר רבים בקשו להחיות את הסענטראל רעליעף וללכת לעצמנו כאשר הצלחנו בעת המלחמה ר"ל שלא חכינו ועלה יפה אך כעת בדרך שלום בחרנו, לא נפרדנו לצאת אף שידענו שהחרדים באשכנז מעונים ומדוכים ביותר ומפני סכנת דרכים לא אוכל לספר מאין אקח סטייטמענט כזה.

ובדרך השלום כן הלכנו כאשר רבתה המהומה מהאסון ונתפרדנו פה גדולי מפלגות ישראל. האמריקן דזשואיש קאָמיטע ואתה הבני ברית וכו', וכנגדם הקאָנגרעס היהודי ואתו הלאומיים והחלו ריב ומדון לשמחת לב שונאינו וחילול כבוד עמנו ראינו. ערכתי

בעזה"י מכתבים לראשי המפלגות קראנו ועוררנו דעת הקהל אף הוכחנו על פני ראשי מנהלי המפלגות, נסעתי וואשינגטון ולמרות היאוש שמצאתי על פני בעלי השלום דרשתי לשלום מעל במת הקונגרס היהודי ומחיתי נגד מעוררי הפרוד בעת הזאת וב"ה חלק גדול לנו, אנה"ר כי נתקרבו הלכבות ומנענו חילול שם שמים.

גם ברבר תפויש סאָוועט, התלמיד חכמים הנתפשים אשר שלחו לארץ גזרה דפקנו על דלתי גדולי הארץ כאשר נתבקשנו מאוני תבל ויסרנו קופה לפ"ש והרבה הצלחנו כי מצאנו אזנים קשובות ונעשה כל אשר בירינו בעזה"י. תמיד עומדים אנחנו בקישור מכתבים עם גאוני חוץ למדינתנו כל דבר קטן וגדול נועץ יחד.

וב"ה כי התורה בור המתגלגל בארה של מרים מתגלגלת אתנו והתורה מחזרת על אכסניא בכל ארצות פזוריני גם באיטאליא נפתחה ישיבה ופה בארצות חברית ישיבות קטנות וגדולות תפתחנה ותלמידים לאלפים ילמדו גפ"ת בהתמדה רבה. עם ראשי ישיבה גאוני תורה. ונעשה כל מה שבידינו לעזרם. נכונים היינו כן לפני שנה לארגן מאות רבנים לצאת לרפק לטובת הישיבות ולעורר את העסקנים החרדים ורק מפני סבה לא תלוי' בנו גדרו בעדנו מלצאת. ועתה כן נחוי' להתארגן לטובת ישיבת רבי יצחק אלחנן שמצבה איום. בה הלא נתפאר בתלמידיה וברבניה ולמרות כל בקרת נשתעשע בה ולתפארת הוא לנו ולא אוכל לתאר בעצמי איך היינו אנחנו ובנינו בלתי הישיבה הזאת והישיבות האחרות הגדולות והקטנות שבמדינה שהצילו לנו התורה במדינה הזאת והן תפארתנו.

גם תמכנו במוסדות תבל בישיבות א"י וחז"ל ופה כשנתחדש ענין "נירא" הייתי פעמים בוואשינגטון אף העמדת עו"ד לעמוד על המשמד גם בענין שבת גם בענין כשרות. מנעתי לעשות קאד אחד עם מאכילי טרפות לישראל ושלחנו איש להציע רברים נחוצים למנוע מטרפות ורק חוסר כסף הי' בעוכרנו שמנע אותנו מלעשות יותר וב"ה הרבה הצלחנו שם. וקבלנו הבטחה שלא יסכימו לקאד

שחילול שבת יהי' נצמח מזה ולא יוכלו לפטר פועל בגלל שמירתו את השבת, מצב הרבנים אשר הורד בכמה מקומות בפרט בכרכים הגדולים אעיר תחילה כי ראשית ההטבה בכבוד הרבנים והרבנות, תלוי' וכבר ידוע הדין שאם נפגם המזבח כל קרבן פסול ואין אוכלין ישרי מנחה בנינו כי אם תפגמו מזבח ד' כבוד לומדי התורה לא יועיל כל קרבן וגם מנחה לא תאכל. תוכלו להקטיר קטורת לתת וליתן כבוד וגם אימורין אולי תקריבו כליל תוכיחו ביראת שמים אבל המזבח הת"ח משיפגם אין אז כל כפרה לא יועיל כל קרבן דם הנפש נפסל והזהרו בכבוד חבריכם כבוד הת"ח. ובדרך זו הלכנו ב"ה, בכל מקום ראינו בטול כח הרבנות ובזוי ת"ח עמדנו לימין הרבנים כצור נלחמנו נגד הבוים. ודעה חולה ראינו שנה זו שנתרבו הרעמאָנאָנים מהבע"ב בהפצם לכוף הר כניגית על ראשי רבני העירות לקבל דעותיהם ואוי לרב שלא יכוף ראשו לא יסכים להם מיד תחת להתוכח הם הבעב"ב הרעמאָנאָנים באים עם לבלרי העתונים הקרתנים בזלולים ובעלילות יום יום לחלל כבוד הרבנים והרבנות ויביאו לעד הועד הכשרות הניו יארקי שגם הוא לפי דבריהם יוחם בחרף נפש נגד הרבנים.

וב"ה שפיהם פי שוא כי בראש ועד הכשרות הניו יארקי הלא אדרבה רבנים חשובים עומדים בעל נמוס הנוהרים בלשונם ואחראים למעשיהם ובעירות הקטנות והגדולות רק למלחמה נגד הרבנים מגמתם בלי כל אחריות ובלוי נמוס, ידרסו ברנל גאווה ובבטול של בזוי ת"ח יתפארו בפומבי כי לא ישמעו לקול אנה"ר ולאיסוריהם, ילחמו אומרים, עם מורדי האור וישימו שם ת"ח לקלם. נגד ועדי כשרות וועדי עיר כאלו שסכנה הם לכשרות וליהדות החרדית ולהרבנות, לחמנו וקימתי ב"ה לא מזיגנא רישא אבי סדיא עד דמהפכינא בזכותא רצמד"ר.

וח"ו אם תמסר הכשרות אל בע"ב כאלו מי יתקע כי בקרב הימים לא ימסרו הכח אל הקונסברטיבי כאשר מסרו הרבה מסניפי

להפיל החומה של התקנה שנתקנה למגדר מאיסורא ואשר טרפות מציאנו במקומות האלו. יותר משבעת אלפים מכתבים נשלחו מאנה"ר ומביתו, יותר מאלף קייבעלס וטעלענראמאות למאות גם מהלשכה גם מביתו על חשבוני מכתבים רבים תשובות להשואלים דבר הלכה מו"מ עם גאוני ארץ ומכתבים לקונסלים ברבר אימיגריישאן וע"ד עגונות וכו'. היה לנו עשרים ותשעה אספות.

הצעותי בפרט הם:

סיע של מאה לכה"פ לטיוול בא"י ולבקר המוסדות.

אפסה עולמית חרדית בא"י לכא במו"מ עם מנהלי המפלגות ועם גאוני תבל ולאחד המזרחי ואגודת ישראל.

לצאת בעד ישיבת ר' יצחק אלחנן, הישיבה הכי גדולה באיכות ובכמות.

לפרסם האיסור והחרם של סדור קרושין ע"י קונסרבטיבים ואינו יודע בטיב גו"ק.

להעמיד כל בתי כנסיות החרדים תחת רבנים והשפעתם.

לחזק האיסור של כשר וטרפה.

לסדר הכשרות על הספינות שכאו בקובלאנא לפנינו ובכלל לסדר כשר שם.

לחזק תעמולה בעד יהודי אשכנז ובפרט לחזק התישבותם על אדמת ארצנו.

לחזק תעמולה בעד מוסדות הישוב הישן ובעד הישיבות שבחו"ל.

לחזק כל ישיבה קטנה וגדולה במדינה ובפרט ישיבת שיקאנא וקליבלאנד, באלטימארי, מתיבתא, וישיבת ר' ישראל מאיר.

לחזק ת"ת ולרחק סוגי סקולם מזיקי הת"ת ולצאת נגד פריידיי סערוויס.

ועתה רבנים חשובים, אזכיר לדאבוננו האברות הגדולות שאבדנו, אילנא רכרבי ה"ה הגאונים הצדיקים מרן ר' ישראל מאיר הכהן החפץ חיים זצ"ל, הרב ר' מאיר שפירא מלוב"ן לין זצ"ל. הרב ר' שמעון לאזארוב, לענענגראד, הרב ר' יעקב קאפשטיין, ניעמצין, הרב ר' אליעזר ליפשיץ, זדינסקארוואליא, הרב ר' חיים צבי שפירא, באברויסק, הרב ר' יוסף נחמ' קארניצער, קראקא.

היהדות כנו"ק למרות חרם הקדמונים זה מאות בשנים על ההתן כלה העדות והמחותנים אשר יקחו חלק בעת סדור קרושין לפני איש שאינו מוסמך להוראה ועתה הפקר הדבר וכאשר נמסרו הרבה מבתי הכנסיות של היראים להכת הזאת של החצי אשדודית הקונסרבטיים. נשמר לכה"פ על הכשרות שעור נשארה בירינו. ומחיתי בכמה עירות נגד מעשים כאלו כי רק כח הרבנים נכיר בכשרות הבת היחידית הנשארת לנו אל נפקיר אותה לכל עובר על תורת ר'. סבלנו כן גם בשנה זו מצרעת הכותבי פלסטר אך מאפס הם וקש מעשיהם.

ב"ה כל אשר החלט לפני שנה וחצי כמעט שהוצאנו אל הפועל סדרנו כמה עירות. וטפלנו בכל אשר שנפל בישראל. כתבנו למחלקת הבריאות בניו דזוירזי ע"ד איסור האמבלמינג, נגד הצעת האונדררטייקערס שם. היינו בקלומ' בוס ראינו הגאונערנאך של אהוייג ואת הסע' נאטאָרס בענין זה ומנענו מעון ב"ה כי הצלחנו בכ"מ. מחינו נגד הבחינות של סיוול סיוור וויס בני"י בשבתות. על ידינו נסתדרו בתי כנסיות בקעמפס של סיוול קארעקשאן ושלחנו סדרים ותהלים ונשתחררו הפועלים מעבודתם בימים הנוראים ובימים הטובים ע"י השתדלתנו. גם עזרנו שלא יתעוללו הפוליצי' בשומרי שבת הפותחים חנויותיהם יום א' ומסרנו תעודות לשומרי שבת.

הדפסנו רשימות הדגים הכשרים אחר אשר עשינו הרבה חקירה ורדישה בזה בוואשינגטאן ונתאשרה הרשימה מכמה פרופיסורים נאמנים והרבה עזר לנו בזה ידינו הרה"ג בעל הפרדס שליט"א שתמיד נכון לשרת את אנה"ר ומסור הוא לכל מעשי אנה"ר ולכל דבר טוב.

יצאנו נגד המאָשרום שוהלען ופנינו אל נשיאי בתי כנסיות בניו יארק והוכחנו על אשר עזבו את הרבנים גדולי התורה גם נסענו ועשינו מה שביכולתנו לטובת אחרים.

בעצמי עשיתי 36 נסיעות בהשנה וחצי מהן לוואשינגטאן חמש פעמים. שלחנו רבנים למקום תעשיות שונות שנשמע עליהם לזות שפתים ובפרט ביערנו מקומות הכשר וטרפה שנאסר ע"י אנה"ר ואשר בזמן האחרון החלו

פרנסה. ועל זה נעשה עבודה רבה לברוא הועד הכשרות. גם מקור פרנסה להחזקת הרבנים. דנו בזה ימים וליילות במס"נ, ומזכיר הבתי מטבחים ובתי חרושת לבשר כשר, המה צריכים ליתן סכום מרובה להחזקת הרבנים. ומזכיר את בקור הרבנים בבתי מטבחים, לבקש מאת משכורת לרבנים. ועושה החלטה — אשר הועידה תתן הסכמתה לכל עבודת ועד הכשרות.

ובזה לקחו חבל בנאומים הרבנים: הרב יהושע בוימפל, הרב אלטער שאול פפער, הרב צבי דאכאוויטץ, הרב שמואל פיון, דעטרויט, הרב אהרן דוד בוראק, הרב ראובן לייאוויץ, הרב מרדכי אהרן קאפלאן, הרב זלמן רייכמאן, הרב יעקב לעווינסאן מדבר בהתלהבות, אשר הועידה תבוא בקול גדול נגד הקהלה בניו יארק, אשר עזבו הרבנים בלי יסוד פרנסה. הרב נחמן צבי עבין, יו"ר לועד הכשרות דניו יארק, מדבר לעזרת החלטת ועד הכשרות, והועידה תתן את הסכמתה לזה.

גם אספה שלישית דנו בזה. הרב שרגא דר. ראָזענבערג, קליוולאנד, מדבר אשר החלטות כאלו עוד לא ייטיבו מצב הרבנים, ועוד הפעם דברו בזה הרבנים — הרב ר' ישעי' קארלינסקי, קי, הרב רמ"מ חאָדאָראווי, הרב ר' צבי דאכאָ-וויטש, הרב ראובן לוֹאוֹוויטש, הרב יעקב סילי-מאן.

הרב ר' אליעזר זילבער, משיב להם, אשר מנהלי אגודת הרבנים כבר נשאו ונתנו בזה, והמה בעצמם בקרו את ראשי בעלי בתי מטבחים, לבקש מאת משכורת שנתי בעד רבני ניו יארק. והועד הכשרות ידעו מזה, והוא בתקוה אשר הועידה יסכים להחלטה זו, אבל בתנאי, אשר זהו שייך רק לרבנים ולא לבע"ב. ובשם רבני ניו יארק יאמר.

הרב ר' ישראל ראָזענבערג, נואם כדרכו בלב מלא רגש, מזכיר את אהבה וידידות שיש לו לכל דב ורב, וגם אצילות הרבנות שלו ועבודת הכלל, אשר כל רב ורב יעיד עליו. ובעד ועד הכשרות הוא היה מראשי המיסדים. והוא בכל לבו מסכים להחלטה זו. אבל בתנאי אשר הועד

ומפה במדינתנו חברינו הרבנים הגאונים ז"ל, הרב ר' אשר ליפמאן זרחי, לואיסוויל. הרב ר' אלעזר מאיר פרייל, עליוזאבעט; הרב ר' אלי' גארדאן, בראנסק, ניו יארק. דר. שבתאי שאפער, באַלטימאָרע; הרב ר' יוסף מאַרקוס, באַלטימאָרע; הרב ר' יעקב מאיר כהנא, פארראקאָווי, נ. י.; הרב ר' מנחם מענדיל לאקשין, ברוקלין; הרב ר' אברהם שפירא, ניו בראַנזווויק; הרב ר' דוד פרענקעל, ניו יארק; הרב ר' משה גאלד-בערג, ניו יארק; הרב זלעזניק, שיקאגא, ואחד מחברים עוזרים בעה"ב חשוב ירא ד' ר' ישראל רוקח ז"ל — יתן ד' לא נדע צער ויגון, ונשמח על רב טוב. נוסף לעשות ולנטוע ונזכה בבנין ציון וירושלים. אמן.

פרטי ועידה השנתית להטבת מצב הרבנים.

האספה השניה של ועידה השנתית מאגוה"ר, דנו הרבה בפרט זה. אספה שניה בכל ועידה, נתנה חלק בראש לארץ ישראל ועזרת תורה. בשנה זאת, באה הבקשה מהרב ר' דובער באר-כאָווי, מאַלדען, לרחות כל הענינים, ולדון רק בהטבת מצב הרבנים. לרגלי המשבר אשר שורר בארצנו, מצב הרבנים איום ונורא. וכולם באו בשברון לבכם מחוסר פרנסה, וממש גדולי תורה רעבים ללחם. ובכן המשפט לתת חלק בראש לטכס דרך ועצה איך להטיב מצב הרבנים והרבנות. והסכימו חברי הועידה לתת חלק בראש ע"ד הטבת מצב הרבנים.

הרב ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, מדבר בנאום חזק, על מצב הרבנים והרבנות. באיזו אופן הבתי כנסיות מכבדים הרבנים, וכמה גדול עלבון ובזיון התורה וצער ת"ח. וגם היום נמצאו על שדה הרבנות רבנים אשר אינם כדאי והגון לשאת אצטלותא דרבנן. העיקר לראות אשר הרבנים יהיו משכורתם משרה הכשרות, ולחיות אחרות ושלוה בין הרבנים.

הרב ר' אליעזר פרערמעסקי, מדבר בשם ועד הכשרות דניו יארק רבתי, ומתאר המצב מהרבנים הג' המפורסמים אשר המה מחוסרי

מתעורר בהם רוח קדושה לשמירת המצות, וכפרט לשמור שבת כהלכתו. אין זה להם דת. רק פשוט המה לתאבון עוברים על כל התורה, ובונים הארץ ככל העמים, ולא יתכן לפרוא ע"ו. — העורך).

בין יתר דבריו מזכיר הרב גאלד, אספת המזרחי בקראקא, לפרוא אספה חרדית עולמית, ולאחר המזרחי ואגודת ישראל, ואם לא המזרחי, העולם הרבני יקרא אספה כזו. ואגודת הרבנים באמריקה יקח חלק בראש עבודה זו. הרב גאלד דורש מאת אגודת הרבנים, אשר המה יבקשו ממוסד קרן קימת, אשר הקבוצות שעובדים על הארץ שלהם לא יהללו שבת, ומיד בשטר המכירה יזכר זאת בפירושו. נאומו עשה רושם גדול על כל חברי הועידה.

באספה חמשית מדבר הרב"ג רא"מ בלאך מטעלו, הוא מדבר ע"ר מצב הישיבות באירופה, אשר מצבם נורא ואיום. ומזכיר ישיבה הגדולה דטעלז, המפורסמת בעולם, אשר יש שם תלמידים מופלגים, גדולי תורה, מכל הארצות. והוא בא כעת לאמריקה, לעשות מגבית בעד ישיבת טעלז, ומבקש מהועידה לבוא לעזרתו. הועידה החליטה לבוא לעזרת ישיבת טעלז בכל יכולם.

הרב ר' יהודה ליב גרויבארט, טורונטו, קנה — מדבר בנאום גדול וחשוב על עבודת הועידה של אגוה"ד, ומבקש אשר אגוה"ד יקרא אספה מב"ע"ב חרדים ורבנים, שזה יביא לפעולות ממשית בעד קיום התורה וקיום הרבנות במדינה.

באספה זו, דנו במצב המוסד "עזרת תורה" אשר בזמן האחרון הוא ממש פדיון שבויים, להצלת הרבנים ת"ת ומשרתי בקודש בסוביט רוסיא. מצות פקוח נפש, מצוה גדולה שאין למעלה הימנו. ורב גדול מפורסם אשר בא בזמן האחרון משם, תאר המצב האיום מעולם היהודי שם. וכפרט מצב הרבנים ונושאי דגל התורה. ומלבר אשר המה רבנים וצמאים ויתפיים, עוד יסבלו דריפות על אמונת ד' ותורתו. וכל הרבנים חברי הועידה ככו עמו באין הפוגות. (המאמר נדפס להלן בחוברת זו). כל הרבנים קבלו על עצמן בתור חוב קדוש לעשות מגבית

הכשרות יתאחדו בכל עבודתו עם ראשי מנהלי אגודת הרבנים. ועד הרבנים. ומדבר על האחדות והשלום בין הרבנים, ונאומו עשה רושם גדול לכל חברי הועידה. ההחלטה נתקבלה עם תנאים שונים. ונדפסו בין החלטות ועד הכשרות.

באספה רביעית, נתנה חלק בראש, להטבת מצב ישיבת ר' יצחק אלחנן. היכל התורה הכי גדול באמריקה. אשר כולנו בתקוה כי מהיכל הזה תצא תורה ומנהיגי ישראל בעד קהלות אמריקה. הרב רד"א הכהן לעווענטאהל, הי' יו"ר. ומזכיר כי הי' אספה מיוחדת מרבנים הכי חשובים מהועידה. ודנו על המצב של הישיבה, כי היא בסכנת סנירה. אם לא נבוא לעזר להמוסד הנ"ל מיד, ונעשה החלטה לבוא תיכף לעזרת הישיבה, לעשות מגבית חמישים אלף דולר, וכל רב מהאספה קיבל עליו חוב קדוש לנסוע בערי השרה, לתמיכת הישיבה, ומבקש עתה מכל הרבנים חברי הועידה שיקחו חבל להצלת הישיבה. הועידה קבלה את ההחלטה בהתלהבות גדולה וכולם קבלו עליהם לעשות בכל האפשרות להצלת היכל התורה הישיבה הק'.

הרב זאב גאלד נושא נאום גדול וחשוב, לכבוד בנין ארץ ישראל. בנאומו מזכיר הוא את העבודה הגדולה והיפה שנעשה בארץ ישראל, עבודה חיש מהר בהידורה ויפיה. וארץ ישראל, היא ארץ היחידה אשר לא נגע בה המשבר הכספי. ארץ שהכל רצים אליה. ומזכיר מאמר חז"ל, ש"ן שטעה ולא הזכיר ברכה בונה ירושלים מחזירין אותו. (ירושלמי פ"ה דברכות, ה"ג. תנחומא פ' ויקרא, הטור או"ח סי' קכ"ו מביאו, והב"י תמה עליו, ולא הזכיר זאת בשו"ע).

בנאומו מוחה הרב גאלד בכל עוז נגד החלול שבת ומאכלות אסורות בא"י. ואומר רעיון, אשר המה בראו דת חדש, וזהו דת העבודה, וגדולה להם יותר מתר"ג מצות שבתורה. ולזה מתחילים שבת קודש, כי חושבים שדת העבודה גדולה מכולם, וקורא לזה "עבודה זרה".

(כזה אינני מסכים עמו. כי אם הי' עוברים בא"י לשם דת, ולשם קרושת ארץ ישראל, היה

גדולה בעד פדיון שבויים של המוסר "עזרת תורה", אשר מיוחד להצלת הרבנים אשר יושבים שמה במאסר. ונעשה החלטה אשר כל קהלה באמריקה תתן לא פחות מעשרה דולר, בעד מוסר זה.

הבחירות

נשיא

הרב ר' יוסף קאנוויץ, נוארק נד"ו.

נשיאים נכבדים

הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, הרב ר' משה זבולון מרגליות, הרב ר' אליעזר זילבער, סינסניטי, אהיו, הרב ר' דוב אהי' הכהן לעד ווענטאהל, פילדלפיה, הרב ר' דובער דר. רע וועל, ניו יארק, הרב ר' חיים יצחק הכהן בלאך דזשורזי סיטי.

סגני הנשיאות

הרב ר' יצחק הלוי סיגעל, דזשורזי סיטי, יו"ר לעד ההנהלה, הרב ר' יוסף ראזען, פאסיק, הרב ר' חיים פישל עפשטיין סט. לואיס, הרב ר' יעקב לעווינסאן, הרב ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, הרב ר' אלטער שאול פעפער, הרב רנצ'י ריה, קעמדען, הרב ר' יהודה אידעלסאן, הרב צבי דאכאָוויץ, הרב ר' אלעזר פרעדמענסקי, הרב ר' יהושע בוימעל, הרב ר' ליב פארער, האַליאק, מאַסס., הרב ר' אברהם יצחק זאלמענאָוויץ.

מנהל ומזכיר

הרב ר' יהודה ליב זעלצער.

גזבר הכספים

הרב ר' חיים בן ציון נאטעלעאָוויץ, לואיסווייל.

מזכיר הכספים

הרב ר' אפרים פעלקאָוויץ, ברירזשפּאַרט, קאַנ.

ועד הפועל

הרב ר' ישעי' קארלינסקי, ניו יארק, יו"ר. הרב ר' דובער הכהן באַרוכאָו, מאַלדען, מאַסס.

סגן, הרב ר' אהרן דוד בוראק, ברוקלין, סגן. כל ראשי הועדים ואלו המה ועד הפועל

הרב ר' בנימין ארגנוויץ, ניו יארק, הרב רח"צ הירשענואהן, האָבאָקען, הרב ר' אברהם נחמן שווארץ, באַלטימאָרע, הרב ר' אשר זעדיג פינסקעל, ברוקלין, הרב רא"י שוכאָטאָוויץ, בראַנסק, הרב ר' מנחם מענדיל גוזיק, הרב ר"ש אלישעווסקי, הרב רא"ש באַרוויק, בראַקטאָן, הרב רש"מ פיון, דעטרויט, הרב רי"א הענקין, הרב רמ"ב טאָמאָשאַוויץ, הרב ר"ב שפירא, פירלאדעלפיע, הרב ר' יהושע פאלק איזראעליט, טשעלסי, הרב ר"ד לייבאָוויץ, הרב ר"צ פאפ" קיו, נירבעדפארד, הרב ר"ש קושעלעוויץ, הרב ר' יהושע זאמבראָווסקי, באַפּלא, הרב ר' יעקב יצחק רוזערמאן, באַלטימאָרע, הרב רש"מ שפירא, הרב ר"ג אש, רעדינג, הרב ר' מרדכי יאהר לין, הרב ר' א"א הכהן יאלעס, פילאדעלפיע, הרב רש"ז קרעווסקי, אלענטאָן, הרב ר' אברהם נפתלי גאלאנט, הרב ר"מ מוינעשטער, הרב רב"ב גוטה, הרב ר"י קלעוואן, בוירלינגטאָן, הרב ר' אברהם ווערנער, לאורענס, מאַסס. הרב ר"ד אפּעלמאן, הרב רמ"מ האָדראוויץ, הרב ר"י דאָנישעווסקי, בעיאָן, הרב רמ"א קאָפּלאן, הרב ר"מ שפירא, אטלאַנטיק סיטי, הרב רא"א עהרענבערג, הרב רמ"פ לעוויטץ, הרב די"מ חרל"פ, הרב ר' יקו"ז גרויבארט, הרב ר"י דמשק, הרב רמ"מ ישר, הרב ר"י אלטוסקי, הרב רמ"י ראזענבערג, ספרינגפּעלד, מאַסס., הרב ר' יעקב טובי' בוכבינדער, הרב ר' חיים ביק, הרב ר' מרדכי לאַנדא.

ועד הפועל לארצות המערב

הרב ר' משה שמעון זיוויץ, פיטסבורג, יו"ר. הרב ר' שמואל אהרן הלוי פרדס, הרב ר' עזריאל עפשטיין, הרב ר' אפרים עפשטיין, הרב ר' אלעזר ראובן מושקין, הרב ר' אברהם יצחק קארדאן, הרב ר' שמואל שאך, — שיקאגא. הרב ר' שמואל אייזיק כ"ץ, אינדיאנאפּאָליס, הרב ר' טובי' גפן, אטלאַנטא, הרב ר' שגא כהן ראזענבערג, קלוילאנד, הרב ר' יקותיאל יהודה גרינוואלד, קאָלמבוס אהיו, הרב ר'

יהודה העשיל הלוי לעווענבערג, קליוולאנד,
הרב ר' יוסף דוב פיינ, פאָרטלאַנד, אָרענאן.

ועד הפועל לקנדה

הרב רי"ל גרויבארט, טורנטו, יו"ר, הרב ר'
צבי כהן, הרב ר"א זאלמאנאָוויץ, הרב ר' יהודה
ראָזענבערג, — מונטראַל.

ועד קבלת חברים

הרב ר' משה סאלאווייציק, יו"ר; הרב ר'
ישראל הלוי ראזענבערג, הרב ר' אליעזר זיל-
בער, הרב רי"ל גרויבארט, הרב רחב"צ נאָטע-
לאָוויץ, הרב רי"ל פארער, הרב רי"ל זעלצער,
הרב ר' אשר ניסן לעוויטאָן.

ועד הבשרות

הרב רנצ"י דוה, קעמדען, יו"ר.

ועד השבת

הרב ר' מרדכי מאיר זילבערמאן, יו"ר.

ועד לעניני ארץ ישראל

הרב ר' זאב גאלד, יו"ר.

ועד קרן התורה

הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, יו"ר.

ועד משפט הכבוד

הרב ר' אליעזר זילבער, יו"ר.

ועד הטבת מצב הרבנים

הרב ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, יו"ר.

ועד לתמיכת מוסדי התורה

הרב ר' ניסן טעלושקין, יו"ר.

ועד טהרת משפחה.

הרב ר' יעקב סילמאן, יו"ר.

ועד לעניני גימין וקידושין

הרב ר' ישראל דושאָוויץ, יו"ר.

ועד הישיבות במדינה

הרב ר' יצחק בונין, יו"ר.

ועד להטבת מצב בתי כנסיות

הרב רנצ"צ עבין, יו"ר.

ועד הקובלנא והמשפטים

הרב ר' שמואל אהרן הלוי פרדס, יו"ר.

ועד החנוך

הרב ר' ראובן לייאָוויץ, יו"ר.

ועד הבקורת

הרב ר' משה ראזין, יו"ר.

ועד התעמולה

הרב רא"צ גוטערמאן, סקרענטאָן, פאא, יו"ר

ועד הניכוי הישיבות

הרב ר' משה דן שיינקאָפּ, וואָטערבורג, יו"ר.

ועד השלום

הרב ר' אשר ניסן לעוויטאָן, יו"ר.

ועד הכספים

הרב ר' ישמאל באסקין, יו"ר.

ליגעל קאָמיטע

הרב ר' זלמן רייכמאן, יו"ר.

אספה חרדית עולמית

איחוד המזרחי עם אגודת ישראל.

בנאומו הפרטי של הרב ר' אלעזר סילווער
בפתיחת ועידה השנתית החליט הצעה לקרוא
אספה חרדית עולמית בירושלים, מרבנים
ובע"ב. וכן באספת המזרחי דנו בהצעה זו.
והרב ר' זאב גאלד נשיא המזרחי, מזכיר שדנו
בהחלטה זו אספת המזרחי בקראקא. ושם דנו
ג"כ באיחוד המזרחי עם אגודת ישראל. ולפני
אספתם ראשי המזרחי אמרו אשמנו... ומתודים
בכפיפת ראשי, על אשר השתתפו עם הציונים
עד עתה. וכולם הודו כי דק הצלה אחת יש
להמזרחי להפרד מעל הסתדרות הציונית
הכללית (הפרדס ח"ז חוברת ח'. 3—4). אמנם
באספתם הכריעו רוב חברים בלי להפרד
מהציונים. ומובן כי על זה האופן לא יתאחדו
אגודת ישראל עמם, ונשאר לקרוא אספה
חרדית עולמית לפני אגודת הרבנים באמריקה,
המה צריכים להתחיל בעבודה ביחד עם אגודת
הרבנים דפולין ליטא, אנגליא, וא"י. ולעשות
הכנה לזה.

ואעתיק לשון המכתב מהגאון אפתי שר התורה הרב רח"ע גראדזענסקי שלום"א מוילנה.

בעזה"י, יום ג' ג' כסלו, תרצ"ד.

הוד כבוד ידידי היקר והנעלה הרב הגאון הנ"ה המפורסם חו"ב סוע"ה כו' כש"ת מוהר"א זילבער שליט"א, רב לאגוה"ק בסינסינטי אהיו, ישא ברכה מאת ד'.

בדבר הצעה שיצאה לפי דברי מעב"ת מאת ראשי ומנהלי המזרחי ואחדים מראשי אגודת ישראל לקרוא אספת מנהלי אגודת הרבנים השונים ומנהלי האגודת של החרדים בראשית ימי הקיץ בעיה"ק ירושלים תובב"א ושם יראו לפשר ולאחד את כל החרדים, ושאל חות דעתי בזה. הנה לרעתי עוד מוקדם הדבר. הלא מתחלה ראוי לרעת השקפת העומדים בראש האגודה והמזרחי. ער עתה היתה השקפת האגודה להתאחד עם המזרחים באופן שיצאו מהציונים, ויתאחדו להטיבה אחת לעשות לטובת ישוב הארץ. המזרחים לא הסכימו על זה. עוד בכנסת הראשונה בווען לקחו דברים אודות זה. וכן בשאלת האנענץ רצו ח' האגודה שיוציאו את הקולטורע ויתאחדו, והמזרחים לא הסכימו. בכל אופן ראוי לבוא בדברים עם ראשי הסתדרות, וגם על ראשי אגוה"ר לבוא בכתובים מתחלה ולתאר הדברים וההשקפות השונות, וכאשר יתבררו על ידי חלופי מכתבים אז ראוי להתישב בדבר אספה כללית. אבל אספה בלי הכנה מוקדמת כראוי נוח לה שלא נברא. כי תוכל להזיק יותר מלתקן. אם לא תבוא לידי תוצאות ממשיות. ואו"ש וברכה לרומכת"ר ולכל הנלוים אליו כנפשו היקרה וכנפש ידידו דוש"ת מוקירו ומכבדו הרוש"ת.

חיים עוזר גראדזענסקי, וילנה.

ואינם מדקדקים לראות ולידע ולחקור ולדרוש מי המה אנשים אלו. אם המה מוחזקים בכשרות. וגם אם יכולים אנו להאמין להם על הסימנים של החזות והלשונות, שמביאים מכל בתי מטבחים דניו יארק והסביבה. ובפרט מוכרי שומן, אשר מקבצים מכל האטלזים מוכרי בשר, ובעלי האטלזים מודים בעצמם, כי אין מדקדקים בזה ומערכים שומן כשר עם טרפה, ואח"כ מוכרים ביחד ע"י אנשים אלו שהמה מוכרים אח"כ לבתי חרושת של וואורשט, ואף בתי חרושת של וואורשט שמוחזקים בכשרות. אינם מדקדקים להרר בהידור הכשרות וליקח רק מאלו האנשים אשר מפורסמים ומוחזקים בכשרותם — אנשים שיוכלו לסמוך עליהם. ובזמן האחרון בהיותי בניו יארק, חקרתי ודרשתי בזה, ונמסר לי מאנשים אמתיים, חשבון אנשים מוכרי בשר, חזות, ולשונות, שהמה מוחזקים בכשרותם. ויוכלו לסמוך עליהם. והנני קורא בקול גדול לכל בתי חרושת לאוורשט המוחזקים בכשרות, שיקחו מיני בשר רק מאלו האנשים אשר יש לסמוך עליהם.

Mipoz Meat Products New York
Mr. S. Kenholtz 1973 64th St. Brooklyn
Mr. Max Axler 1138 St. Marks Ave.,
Brooklyn

Mr. S. Rosner 108 East 54th St., Brooklyn
Mr. I. Charney 859 Troy., Brooklyn
Mr. P. Charney 898 Bryant Ave., Bronx
Mr A. Bernstein 1671 Sterling Place
Brooklyn
Mr. M. Sprenger 321 Stone Ave., Brooklyn
Mr. B. Sprenger 1739 St. John's Pl.
Brooklyn
Mr M. Sisselman 3017 Ocean P'kway
Brooklyn

בית חרושת כשר של "יוקר"

כל הבאים לבית חרושת זו מתפלאים על סדור השגחה גדולה ונעלה שנעשה שמה. המשיגים ת"ח מופלגני תורה, יראים ושלמים, השובי"ם מבית מטבחים של יונייטעד, המה מפקחים על הכל, כל הנעשה שמה נעשה בתכלית הדור הכשרות שאין למעלה הימנו. בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים

למצנ הכשרות בניו יארק רפתי

אין לתאר הכשרות העזובה בניו יארק. הפקרות ממש באטלזים מוכרי בשר, ובבתי חרושת לבשר מעושן וואורשט בשר, יום יום רואים התפרצות הפקרות השורר במסחר של בשר. יש אנשים רבים בניו יארק אשר המה המוכרים בשר, חזות, לשונות לבתי חרושת,

לפי דרישת העת, ולפי דרישות הזריזות והזהירות שיהיה הכל כשר לפסח בתכלית הכשרות.

בית מאפה זו עומד עתה בהכשרם של רבנים נאונים מפורסמים, שליט"א, רבנים הגדולים והחשובים בעיר שיקאגא, כל עניני השגחה נמסר לרבנים גדולים וחשובים, אשר על ידם נעשה השגחה תמידית בבית המאפה, וזה מבטיח לכם אשר הכל נעשה בזריזות ובזהירות וכשרים לפסח בתכלית הכשרות.

על השואלים על קימחא דפיסחא בבתי אפיית מצות, חקרתי ודרשתי ע"י, ונודעתי כי בכל מקום אשר טוחנין ברהיים קמח כשר לפסח הוא נעשה ע"י רבנים מובהקים. והכל נעשה בתכלית הכשרות.

סימן נ"ח

נאום הלכה שנאמרה כנאום הרשמי של הועידה מנשיא אגודת הרבנים **הרב ר' אליעזר סילבער שליט"א** האב"ד לאגודה"ק כסינסינעטי אהייא

כבר חקרו בכל הבא מפרטים שונים אי כנוש אחד יחשבו כל הפרטים יחד. והחקירה בין אם בא מפרטי זמנים שונים, מעבודות מיוחדות, מכחות או מטפים מחולקים. מזמנים כיצד. נטע רבעי למשל החקירה אם כל שנה בפני עצמו ונטע רבעי חל על אילן הנכנס לשנה הרביעי שלו ואין ענין שנתו הרביעית שייכה לנ' שניו הראשונות או שכל ארבע יחד הן המחייבות אותן בנטע רבעי כשנה האחרונה והחייב נתגדל את האילן עדי בא לשנתו הר' ונ"מ למ"ד שעלה גם בחו"ל מדאורייתא וכפסק הר"מ אבל לא נטע רבעי אי משום שרמי למע"ש שלא בחו"ל או מטעם שכל המקיל בא"י הלכה כמותו בחו"ל הנ"מ אם הי" נטוע ג' שנים בחו"ל ונעקר בנושיו ונטע בא"י אם יש נ"ד בשנה הראשונה לנטיעתו בא"י או ברביעית או כלל לא ויש פנים לכל אופן בין אי הטעם כמע"ש בין אי הטעם כל המקיל שאז אולי סתרי הקולות ודי למעמיק.

הנאונים המפורסמים הרב רמ"ז מרגליות שליט"א, הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, והרב ר' שמחה הלוי סאלאווייצ'יג. יאכלו ענוים וישבעו, כי הכל נסדר שמה בכל הידורים בתכלית הכשרות, באופן נעלה.

בית מאפה מצות של גודמאן'ס ניו יארק

בית מאפה של גודמאן'ס מצות, ניו יארק, ידוע ומפורסם משנים רבות לשם ולתפארת בעולם היהדות. המה נעשים בתכלית הכשרות, מהחל עד כלה, ומהורדים בתכלית היופי. מכונות משוכללות לפי הדרישות המרעיות האחרונות, מגמר הלישה עד סוף האפיה הכל הנלגול ועשיית המצה נעשה בבית אחת במכונה, וממש להפליא המהירות והזריזות מהחל עד כלה,

בבית מאפה זו נעשה מצות מרובעות, ענר לות, מצה עשירה, האול ווהיט מצות, מצה מעלה, קעיק מעלה, ומצה פארפעל, הכל כשרים לפסח,

בית מאפה זו עומד בהכשרו של רבנים גדולים והשוכים בניו יארק, הרב הנאון המפורסם מו"ה משה חיים ראבינאוויץ שליט"א רב בבראנזוויל, ומשנהו הרב הנאון המפורסם בנש"ס מו"ה מנחם מענדיל האדראו שליט"א, המה העמידו שמה משגיח תמיד ירא ושלם. וזהו מבטיח לכם אשר הכל נעשה בזריזות ובזהירות וכשרים לפסח בתכלית הכשרות.

בית מאפה מצות של קויפמאן'ס שיקאגא, אילל.

בית מאפה של קויפמאן'ס מצות משיקאגא, מפורסם שנים רבות בעולם היהדות, בזמן האחרון פנים חדשות באה לה. נתמנה שם למנהל בית המאפה, האדם היקר ושלם הגול מרובה, איש מצוין ונעלה, במעלות ומדות תרומיות מר נ. ה. באלאטין נ"י. על ידו כל סדור בית מאפה, נעשה שם עתה תקונים נהוצים ונצרכים. מכונות החדשים משוכללות

מביאין י"ב לעולם ומ"מ צ"ע לדין שרוב בענין בגרירא וד"ס.

אך מה שצ"ע בזה ביותר אם כנ"ל שכל שבט מביא לכפרתו וכ"ש לר"ש א"כ צע"ג שהלא ידוע ביומא, תמורה וכ"מ שפּהע"ד ושע"ז ק"צ הם רק שאין זמנם קבוע וא"כ איך פשוט הדבר בש"ס בכ"מ שאין שינוי בעלים בק"צ ועיין תוס' זבחים ד' ורש"י שם ולהנ"ל משכחת ש"ב בפהע"ד מקרבן שבט אחד לשבט השני וכ"ש בפר הע"ד להנ"ל וק"צ לר"ש שכל שבט מביא לעצמו השבט אשר חטא. הן אמת שי"ל שרק לר"מ שלשיטתו פר אחד מביאין ולא לכל שבט אמרינן לשיטתו ביומא ג' ותמורה י"ד שק"צ אבל לא לר"י ולר"ש וכן לא לדין שכרשב"א פסקינן. לשיטת כלם פעה"ד ושע"ז ק"י הוא ובזה ה' מתורין מה שכתב הר"מ פ"ד מביהמ"ק שכל קרבנות הצבור זמנם קבוע שהקשה הכ"מ מפהע"ד ושע"ז ובזה דברי הר"מ אמת לדין שכרשב"א ור"י שקרבן יחיד הוא מפעה"ד ושע"ז ובק"צ אין ש"ב באמת. ואך בתוספתא תמורה פ"א הני' ר' יהודה תחת ר"מ שפעה"ד ק"צ השיב לו ר"י וכן בר"מ פ"א ממע"ק שפר ושעיר מק"צ הנשרפים הם ודוחק לאמר שלר"י שגם בשבט אחד והוא מיעוט יש דין גרירה הוה קרבן ב"ד וק"צ הוא משא"כ לרשב"א וכ"ש לא לר"ש ולר"ש קרבן יחיד ולדין קרבן ב"ד הוא גם בפהע"ד. שוב מצאתי שבזה קדמני החסדי דוד לחלק בין ר"מ שפר אחד או ק"צ ובין ר"י שי"ב או ק"י אך לא הביא מהר"מ פ"א מע"ק הנ"ל שסותר דבריו עכ"פ דוחק הוא וכ"ש בפהע"ד כנ"ל. ומתחילה עלה ברעתי לאמר שתלוי אם מתרומת הלשכה בא כר"ש מנחות נ"ב, שאז ק"צ ואם מכל שבט גובה ק"י אך א"כ לר"ש שלכל שבט מביאין לכפרתו מתרומת הלשכה לשיטתו צ"ע עוד כי אם אם מתרומת הלשכה מ"מ אם בעד כל שבט מביא הלא יש כאן מקריש ומכפר ומצינו שרק לענין חומש ופדיון בתר מקריש והטעם משום שנפרה מחיים ואין כאן קרבן וכמו כי אקדיש אדעתא שבתר מקריש מששא"כ לענין כל דיני קרבן לענין תמורה סמיכה תנופה כליל ומתו בעלים

כן אם לאחד שאילן נטוע בחו"ל נתקדש המקום בקדושת א"י שנכבשה יש לחקור וכ"ש שיש לעיין בתחילה שבי"ד שכבשו וחלקו נהנו דין ערלה ולא רבעי כמבואר בתוספתא מנחות ובר"מ מתי דין נ"ר בנטוע תוך י"ד משנת י"ב ובט"ו נ"ר כי אז שנה הרביעית או עד שנת י"ח לא הוה נ"ר, או כלל לא כי אם בנטע אחר י"ד ועיין ירושלמי ערלה פ"א ה"ב ר"י לשכרו רבעי שרבעי כלל לא או ועיין ירושלמי פ"א פ"ז ומע"ש פ"ה ועוד והחולקים על הר"מ בכרם בנטע מטעם כל המקיל כן ס"ל וכ"ז מבואר במפרשים הראשונים. ובפוסקים ולכולם יש אופנים לחקור כנ"ל.

מגופים מחולקים כיצד בי הן פר הע"ד ושעיר ע"ז שי"ב פרים לר"י ומשני פרים ושע"ז עד י"ג פרים ושעירים לר"ש שהשבטים עם הב"ד מביאים על הוראת ב"ד הגדול החקירה אי הב' או הי"ב והי"ג פרים ושע"ז קרבן אחד הוא או י"ב קרבנות כל קרבן לשבטו ולב"ד לר"ש.

והנה לשון הר"מ בשע"ז שב"ד מביאין מכל שבט ובפהע"ד שכל שבט מביא ובכ"מ כתב סתם שהקהל מביא בעד ב"ד ואולי שבספרי שלח ששעירי ע"ז כלם מעכבין זה על זה ואם שבט א' לא הביא לכלם אין כפרה וא"כ קרבן אחד הוא לב"ד ורק שגובין מכל שבט לדין שכר"י שלא מלשכה אבל בפהע"ד לא מצינו עכוב וכל שבט מביא לכפרתו ולכן אולי כן יתורץ מה שהקשו התו' יומא ומנחות שפר לשון יחיד ושעירים ל"ד הלא לר"י ולר"ש י"ב או י"ג מביאין ובזה ניחא ששע"ז כלם יחד מכפרי ומעכבי ע"כ ל"ד ופר כל שבט לעצמו ואינו מעכב לאחרים ע"כ ל"ג.

וצ"ע שר"מ לא הביא דין העכוב של הספרי בשע"ז ואולי אם ב"ד מביאין ממילא מוכח כנ"ל ויש נ"מ לדינא אם שבט אחד מזיד או שכל השבט בחו"ל שאינו נמנה לקהל או כמבואר בנמרא אי מביאין השאר לר"ש וגם לר"י צ"ע וכ"ש בפהע"ד להנ"ל ואך שא"כ שבפר לר"י אין גרירה באם השבט האחר בחו"ל או שמוזד א"כ משכחת פר אחד לר"י בהוראת ב"ד הגדול ובנמרא תמה ע"ז אלא שלר"י ב"ד

כלל לא. ומאין הוציא דינו וגם יראה לי לא כתב ובמבי"ט בק"ס שסמך לזה הא דתוספתא מעילה המובא גם בשקלים ומנחות שלא מעל שם לא נזכר מן הקדש ולא מעל היינו שהמנחה פסולה ואין בה קדושה ולא בא מן ההקדש כי א"כ גם על התוספתא קשה ובח"ד דחק מאד וכבר תמהו רבים.

ולענ"ד פשוט על פי מה שחקרתי ברין משקה ישראל אם בא הקרבן מהקדש בדה"ב או קונמות אי יש בזה משום מ"י או הכל הקדש הוא ואם שייך א"כ הלא פשוט הרבר שבמנחה מהקדש כמו מנחה מטבל שלא יביא משום מ"י ופסולה ולא נהנה כלל ורק בהביא קרבן זבח שבעת הוא בע"ח בלא"ה עד השחיטה אסור ואחר הזריקה הלא משימעול יצא לחולין ומותר לישראל ומ"י הוא ואף שאחר הזביחה בעת קבלה והולכה אין זה מ"י יחד הוה עם הזריקה כנ"ל ובא כאחת ההיתר לישראל והיתר הזבח משא"כ במנחה אף של חובה לא כחסדי דוד מ"מ בעת ההקדש בעי היתר לישראל ואם לא פסולה המנחה ואין כאן נהנה ולא יצא ולא מעל ואולי חסר בתוספתא כאן וצ"ל כבר"מ ובאמת לפי הדרך שכתבתי אפשר בכלל לתרץ שבמנחה גם אחר הקטרה הלא הנקטר לא יצא לחולין ואם כן נשאר אסור לישראל משא"כ בזבח שיש דם לכפר והדם לא בעי היתר לישראל וכל הזבח יצא במעילתו לחולין לכן הוה מ"י ואם אין מועלין ברשן ודאי כן ואף אי מועלין מ"מ יש חלק הנשרף ואין ממש עתה שאינו מ"י ולא האפר והרשן המכפר והקרובן רק הנשרף וברם מלכד שיש ממש הלא כאשר כתבתי שדם בלא"ה אסור ובעצם דין מ"י הלא גם בהי' לו שהע"כ וגם ברק לזמן כמו מוקצה אם הוה דאורייתא ואיסור גוף כפסחים וככבר פלפלתי בזה לתרץ התו' חולין ק"מ ותמורה ומנחות ואכמ"ל כי כבר דשו בזה רבים.

כן נ"מ במה שכתבתי לתרץ שמ"ק מנחות ה' ע"ב, לאפוקי נפגם שהקשה בלא"ה פסול וכן בר"מ ותו' שנ"מ לענין כרת וצ"ע כי זה כבר מדין מר זוטרא לפי דש"י שגם בעת העבודה בעי מתרת לא רק אמחשבה ככנמרא

וכו, וכן ודאי במחשבת בעלים ודאי בתר מתכפר אזלינן וכאן לא שייך כי אקדיש כמו ב"ק ק"י:

ואף אם תרצה לחלק בין כשר לפסול שלא בתר מתכפר בנפסל ולכן אפשר לא בעי כיומא אם מתה עיין תו"י שם ושם כ"ש שהכה"ג המתכפר נ"כ אתם אף אי גם אחיו מקבעא ובתר מקדיש לזה, וכ"ש במת שהקדושה הלכה עכ"פ כאן יש לפקפק ועיין למנויו שאינם בעלים וכמתכפרים ואם שינה מהם פסול אף אם שחט לשם המקדיש באינו מנוי וי"ל אך בלא"ה לרדין שנובה מכל שבט ודאי צ"ע אם לא שנובין מכל ישראל יחד ובתר מקדיש וכ"ש ביש לו חלק כנ"ל בכה"ג עכ"פ כל הענין מסובך ואם כנ"ל שכק"א הוא מה שמביאין כלם וכ"ש אי מעכבי כנספרי וגם בפר הע"ד וגם אי זיין עכוב כלם כמקופיא מתכפרי וכחד קרבן וכ"ש אי באמת כבכ"מ כלם מביאין בעד ב"ד ובתר מתכפר אזלינן היינו הב"ד וע"כ אין כאן שבט זה או אחר והב"ד ככל ישראל הם או שק"י או כח"ד הנ"ל לרדין והלא הזקנים סומכין וא"כ הם או כל ישראל הבעלים הם. וניחא הכל.

וכן במעשים במילה ופריעה אם מצוה אחת ונ"מ אם לא פרע בשבת יום ח' רק לאחר השבת אם עבר על שבת ובנמרא שבת קל"ג : נקט לא הילקט ובירושלמי נקט לא פרע ובר"מ כבבלי ופריעה מצוה אחת ולא עבר ובוה ניחה שלא נתנה פריעה לא"א כי אז בעת ימול א"ע לא יהי' מהול גם אח"כ קודם המצוה השני', והדברים עתיקין. ואקצר במקום שראוי להאריך.

וכן בעבודות הקרבנות אי כל העבודות פרטי קרבן ועבודה אחת הן ונ"מ לכ"ד ומזה נ"מ אם בעי בתחילה דין משקה ישראל או רק בעת ההקטרה והזריקה ואולי אדרבה רק בעת ההקדש ובוה תירצתי דברי הר"מ פ"ו מעילה שפסק כר"י בלקח מן ההקדש והביא קרבן מעל משירוק שאז נהנה כרש"י ורגמ"ה ואם לקח מנחות ונסכים לא מעל שאין דם לכפר וצ"ע שהלא מתכפר בקומץ ובהקרבה ובכלל נהנה שיצא ידי קרבנו עתה או משהביא כר"ש ולר"מ

זבחים כ"ז ע"א. אך אם קבלה והולכה בפ"ע הם לא שייכה הררש רק על זחיקה וכאן גם בקבלה ומשום שאין מקום עבודה והלא גם במנחה הוסיף אח"כ ששם מחלוקת רש"י ותו' זבחים נ"ט וס"א, ויומא ס"ג וכן אפשר הטעם בדיחוי בע"ח שאח"כ מחלק העבודות אם נעשה דיחוי וכל העבודות נחוצות להיות כאחת כי עבודה אחת היא בעצם וכמו שביארתי דין שהי', ולכן גם במליקה אך לא בסימן שני ויתורץ קושיית הבית לוי ודודי הגן נעול בזבחים ס"ה, ושם תירצתי ב"ה באופנים שונים ואכמ"ל, וכן יתורץ בזה זבחים ע"ג: שצ"ג שקרא בע"ח מה שלאחר מליקה בעת הזי'. ובוה יתורץ שבהחל פסול מחיים אין מחלק כלל. וכן נ"מ לענין כל תאחר שלא הוה מתנה לזמן רח"ש ו' שבזה משמע מריטב"א כתובות שלזמן מתנה גם על מה שכתוב בתורה וצ"ע והארכתי במ"א.

ובזה יש לבאר המחלוקת שאין מפגלין בחצי מתיר ואי מקלש ואין זה ענין לכסף מכפר מחצה גם אין זה ענין להפרת אב ובעל שבעי בנטרא אי מקליש. ששם שייכה הפרה לכל אחד בפ"ע וכן בעדים גם ע"א עד הוא לשבועה וצ"ע רק בד"נ וגו"ק וכבר אמרתי דבר זה לפני הגאון רמ"ש מרווינסק צ"ל וקלם מאד והארכתי לפני כמה שבד"נ נאמר שנים עדים ובד"מ שני וכן שתי מערכות ושלחה"פ נאפות שתיים לא כשתי הלחם ואכמ"ל.

סימן נ"ט

ברין שימור לשם מצה

לגאון אחד מגאוני זמננו.

גי"ה בתשובה והערות על דברי לפרש את דברי הרמב"ם בה' חו"מ. — נרפסו בהפרדס ח' אייר תרצ"ג — קבלתי בכבוד ובענג זה זמן רב. וברעתי הי' שלא להשיב מפני הכבוד, כי לא לכבוד הי' לומר שלא עיין כלל בדברי או שלא עמד על כונתם.

אך אח"כ ראיתי כי הדברים כבר נשמעו בין החיים, ובהפרדס ח' מנ"א עמד ע"ז הרב הגאון ר"ח מעדניק שליט"א והעיר כעין

קושיות הגאון שליט"א וראיתי שקצרתי בדברי וצריך לפרש. וזה לשון הגאון במכתבו הנ"ל: "והידושי דמר נאה להאמר. ומאד הוטב בעיני סברתו, והידושו כי מה שכתב הרמב"ם דעיסת הכלבים, היכא דאין הרועים אוכלים ממנה, דאינו יוצא משום מצה, משום דאינה משומרת למצה, משום דבעת הלישה והאפי' לא היתה מקרי לחם, וא"כ השימור שהי' אז לא הי' שימור לשם מצה, ואף דעתה אוכל ממנה, ועתה מחשיב לשם לחם, שהרי אוכל ממנה, אבל ביון דאין דעתו הי' לזה, בעת השימור, היינו בעת הלישה והאפי', ואז לא הוי לחם, וא"כ חסר השימור לשם מצה. זה נכון מאד."

"אכן מה דכת"ר מוסיף עוד לבאר בזה דעת הרמב"ם, שכתב דמשו"ה אין יוצאין בחלות תודה ורקיקי נזיר, משום דכיון דעשאה לשם תודה, לא הוי לחם, וג"כ אין השימור לשם מצה, דלפי' זה מיושב אמאי בעשאן למכור בשוק יוצאין בה אף דקי"ל אין ברירה, משום דהוי כעיסת הכלבים שהרועים אוכלין ממנה, לרעתי זה רוחק. דהא לחמי תודה, הכתוב קורא לחלות תודה, לחם, ונעשים שיאכלו ממנה הכהנים והישראלים. וא"כ אמאי לא הוי לחם אף אם נעשו לשם זבח, ולא דמי להא דקי"ל כרבנן, דקדשים קלים ממון גבוה, דכהנים משולחן גבוה זכו, אבל לא יצא משם לחם בשביל זה, ורחמנא קריא לחם כדכתיב על חלת לחם חמץ. ועוד הא בעיסת הכלבים, אף דעשאה מקודם בער הכלבים והרועים, יוצא ע"כ אף אם עשה לשם דבר שאין זה לחם, וגם בעד דבר דהוי לחם, יוצאין ידי מצה, משום דהוי שימור לשם לחם, ולפי זה הי' הדין דאם שמד לשם מצה וגם לשם תודה, יוצאין בה ידי מצה, והרי כת"ר בעצמו מדויק, מדברי הרמב"ם שכתב מצה המשתמרת לשם מצה בלבד הוא שיוצאין בה, דהרמב"ם סובר דלא כרש"י דס"ל דאם חשב לשם תודה, ולמצות מצוה נפיק בה לרבה, דהרי כתב הרמב"ם המשתמרת לענין מצה בלבד, ולי זה הדרא קושיא לרוכתא, כיון דבעינן לשם מצה בלבד, איך יצא אם עשאן למכור בשוק, הא הוי

המשתמרת לענין מצה בלבד ולא כתב לשם מצה בלבד, כלשון הש"ס לומר שהוא מפני שמחשבתו למצה לא היתה לענין של מצה לבד, אבל אם היתה לענין של מצה לבד, אף שלא היתה השם מצה לבד רק חשב גם לתורה, הוי משתמרת לשם מצה, ויוצא בה בפסח, כנ"ל, וממילא שאין זה שייך לברירה כלל, ולא קשה מירי — ולענ"ד הוא נכון מאד.

ואגב הנני להעיר על דברי הרב הנאון ר"ח מערניק הנ"ל בהפרדס, כי דוחק הוא לומר כי להרמב"ם אין צריך שימור לשם מצת מצוה, הנה מלבד ההוכחה מלשון הרמב"ם שהבאתי ששינה מלשון הש"ס דקאמר ואם לא איזרבן איפוק בהו אנא דמשמע לצאת בהן ידי חובה למצת מצוה כפירש"י, והרמב"ם כתב שאם לא ימכרו יאכל אותן, שמוכיח ברור דאין צריך שימור לשם מצת מצוה אלא לאכילה סתם, יעי' בהרמב"ם פ"ח שם ה' ט', ובהרב המגיד שם, שכתב ולא נזכר בדברי רבנו שום חילוק בין המצה של לילה הראשון למצה שאדם אוכל בשאר ימי הפסח כו' וע"כ אי אפשר לומר דבעינן מצת מצוה לכל ז' ימי הפסח, וצריך לפרש ג"כ בהא דכתב הרמב"ם ספ"ח מי שאין לו מצה משומר' כו' היינו שלא הי' משומרת לשם מצה כלל, ויתורץ בזה מה שעמד הה"מ מה שלא הביא דין דבצקות של עכו"ם, דנכלל בהא דספ"ח דמי שלא הי' לו מצה משומרת היינו שלא הי' בה שימור לשם מצה כלל והיינו הך דבצקות של עכו"ם, ועי' בנוכ"י או"ח סי' ע"ט.

ויש עוד מי שכתב בנרון הזה, והאריך למעניתו כדברים שאין כראי לטפל בהם, וכנראה שלא עמד כלל על עומק הדברים.

יהודא ליב ועלצער

סימן ס'

צ פ ו ר י מ צ ו ר ע

במסכת ננעים פ"ד מ"ה, שחטה ונמצאת טרפה יקח זוג לשניה. ופ"י הר"ש וז"ל בת"כ דרש חיות וכו' טהורות ולא טרפות. אבל בפ' שלוח הקן דרש חיות וכו' וטרפות ממעט

השימור גם לשם זבח. ולומר דכיון דלא מכרו, אנלאי מילתא למפרע, דנשתמרו לשם מצה בלבד, הא כדאורייתא אין ברירה כמו שהעיר כתר"ה"

והנה מה שהקשו דבחלות תורה הכתוב קראה לחם והכהנים אוכלים אותן, כודאי שנם ממני לא נעלמו הדברים, אך לדירי לא קשה מירי, דהא דקריה רחמנא לחם, הוא משום דהוא לחם, וכמו בעצים ולבינה דרחמנא קריה עצים וחבת הקודש משוי ליה אוכלא, והכא נמי רחמנא קריה לחם משום שהוא לחם, אבל לחם אלקיו מיקרי, ונתקדש בקדושת הזבח וזבח מיקרי, ולא שייך כלל לדין ממון שיש בו, כי נעשה לגבוה ומענינו של קרבן, ומצות תורה איקרי, ואין זה מצה לצאת בו, ועיין בתוס' פסחים ד' ל"ח ר"ה חלות כו'.

עותה אכוא לפרש את דברי שכתבתי לפרש דברי הרמב"ם בחלות תורה כו'. דהנה אם אנו מפרשים את דברי הרמב"ם כפשוטם כמו שמפרשים העולם, א"כ ע"כ דהרמב"ם פליג על רש"י דסובר דלרבה אם חישב למצה ונס לתורה יוצא בה, והרמב"ם ע"כ סובר דשתי מחשבות פוסלת אחת את השניה, דהא כתב מצה המשתמרת לשם מצה בלבד, ומחשבת תורה פוסל בה. אבל לפי מה שאני מפרש דכל עיקר הטעם להרמב"ם דאינו יוצא בחלות תורה ורקיקי נזיר הוא משום שאינו מצה כלל רק זבח, א"כ הא דאינו יוצא בחלות תורה, לא משום שמחשבת תורה פוסלת, רק משום שלא הי' מחשבה למצה כלל רק למצות תורה לזבח, אבל אם יצויר שהי' מחשבה לשם מצה בלבד, וגם לתורה, באמת, גם להרמב"ם שפיר דמי דאינו חולק על רש"י כלל, ולכן בעיסה הכלבים אם חשב לכלבים וחשב גם כן לרועים שפיר יוצא בהם ידי חובתו שהיתה מחשבתו גם כן לרועים למצה. וממילא פסק הרמב"ם בעשאן לשוק, דחשב שאם לא יודבנו יאכלם בעצמו, לשם מצה לבד, א"כ הי' משתמרת גם לשם מצה לבד, ג"כ, ואף שחשב אותם ג"כ לתורה, אבל אין מחשבת תורה פוסל כלל, אם הי' גם מחשבה למצה לבד. וזה שרמזתי שם על דקדוק לשונו של הרמב"ם שכתב מצה

הישיבות בא"י, שמאות משפחות של גדולי תורה סובלים עי"ז עוני ומחסור, דורשת הועידה מכל אחינו יושבי מדינתנו לעזור לשדרים וגבאי הישיבות הנ"ל, וביחוד לעזור לישיבת עץ חיים, ישיבת חברון וישיבת מרכז הרב.

(ג) הועידה דורשת מכל אחינו החפצים בקיום כל המוסדות החשובים בא"י שידרשו מכל שר"ר תעודה מאגודת הרבנים, הניתנה רק אחרי חקירה ודרישה ע"ד המוסד ובאי כחו. (ד) הועידה בהכירה בנחיצות קרן א"י של המזרחי עבור קיום התורה והמצוה, העוזר לחזק את הישוב החדש ברוח התורה והמצוה, מחליטה לדרוש מכל אחד לעזור לקרן א"י של המזרחי, ומבקשת את חבריה לעזור בסדר מנכיות מיוחדות עבור המזרחי, או ע"י השפעתם להשתדל שמהנכית הכללית בעירם יתנו חלק חשוב לקרן הנ"ל.

(ה) הועידה מכירה בצדקת הדרישה של המזרחי מקונגרס הציוני הי"ח שהקה"ל תכנים תנאי הכרחי בחוזים שהיא עושה עם המתישבים על אדמתה שעליהם לשמור את השבת כהלכתו.

(ו) אגודה"ר מביעה את התמרמרותה ואת מחאתה נגד ההסתדרות הציונית שדחתה את דרישת המזרחי בקונגרס ברבר שמירת השבת, מטבחים כשרים, ואיסור כנסיות וטיוולים צבוריים בשבתות ובמועדים.

(ז) אגודה"ר מביעה את דעתה שהיהודים החרדים הבאים להתישב על אדמת הקודש ישתדלו להתאגד לקבוצות ולמוסדות ישובים חרדים, כדי להגן על בניהם מהשפעות השמאל, ולהגדיל השפעת היהדות החרדית על ארץ הקודש.

(ח) הועידה מקווה כי הועידה החדשה שנוצרה במטרה לעזור לגולי גרמניה תחת ראשות אמרי-קאית תמצא אמצעים לישוב חלק גדול מהם בא"י.

(ט) הועידה דורשת מאת הממשלה המנדטורית בא"י שתתחשב עם המצב הקטסטרופלי בעולם היהודי ותפתח את שערי א"י בעד הגירה יהודית המונית.

מדתני דבר"י דמה מכשיר ומכפר בפנים עשה מכשיר כמכפר אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה מכשיר כמכפר צפורי מצורע כעגלה ערופה וטרפות פוסל בע"ע כחולין י"א דכפרה כתיב בה כקדשים, ומהוא דרשא לא שייך למעוטי מחוסר אבר דא"כ אפילו כל מומין נמי וקיי"ל דאין מומין פוסלין אפילו בחטאת העוף ועולת העוף עכ"ל הר"ש, (וגוף סברתו פשוט דלא יוכל לרונ מכח אין היקש למחצה כיון דלא יוכל למותו לגמרי ל"ש אין היקש למחצה כתוספות יבמות פ"ו: ותוס' קידושין מ"ד.). אמנם בגוף דבריו העירני

הרה"ג המפורסם מו"ה משה בערמאן שליט"א רב בראטשעסטער נ. י. לתמוה דהיאך נוכל לילף צפורי מצורע מע"ע לפסול מומין דהרי גם בע"ע כשר מומין, ומפורש במתניתין סוטה מ"ה: ואין המום פוסל בה, ועיינתי בזה וראיתי בפירש"י חולין ק"מ, מכפר בחוץ שער המשתלח, ובכריתות (כ"ה), פירש רש"י מכפר בחוץ, שער המשתלח ועגלה ערופה, ולפ"ז נו"ל כוונת הר"ש, דל"ש למעוטי מחוסר אבר, דאם כן נילף לפסול מומין ממכפר דהיינו שער המשתלח דמומין פוסלין, ובצפורי מצורע לא נוכל לפוסלו משום מום דאין מומין פוסלין בעופות, ולהכי ל"ש להקישו לגמרי, אמנם ראיתי בפירש"י בחולין דק"מ זו"ל, עשה מכשיר כמכפר, שער המשתלח דאסור "כמום" דבעי ראוי לשם, עכ"ל, ולמה נקט מום דזהו לא ילפינן דהא בעופות כשר מומין,

ועדיין צע"ג פי' הר"ש הנ"ל.

שמואל אהרן הלוי פרדס,
עורך ומ"ל הפרדס

החלטת ועידה השנתית תרצ"ד

א ר י ש ר א ל .

(א) לדרוש מכל גבאי המוסדות לאמץ את כל כחותיהם ולתמוך במוסדות החשובים של הישוב הישן בארץ ישראל העומרים בסכנת סגירה מפני המצב הקשה.

(ב) בהתחשבות עם המצב הקשה ביחוד של

העיר, או לרב הסמוך לאותה העיר, אם אין שם רב, ועל השוחט לציית להרב בכל דבר הנוגע לשחיטה ובדיקה, אפילו אם יש איזה תעודה להשוחט בתור רב.

(י) על כל רב לפקח בכל הסביבה שלו על עניני הכשרות עד כמה שאפשר, להעמיד את שוחטי עירו והסביבה על הבחינה מעת לעת, ולהעמיד השגחה על מוכרי בשר ובתי מטבחים.

(י) לחזק תקנת האיסור של בתי חרושת לוואורשט של כשר-טריפה.

(יב) לבלי לתת השגחה על סמך אנאליז, כי זה לבר אינו מבטיח עוד את כשרות הרב, רק צריך להעמיד משגיח בכל מקומות התעשייה של מיני אוכל ומשקה.

(יג) בדבר הכבדים והלשונות הנשלחים מסט. לואיס לנוי יארק, שיש חשש גדול של נבלות וטרפות, להודיע ולפרסם המכשול.

(יד) להודיע לכל בעלי בתי האפיה שאופין מצות של חמץ שהם מחויבים לפרסם ולהרפים על המעטפה של המצות הנאפות בכל השנה, חמצייתה של המצות באידיש ובאנגלית, שאין המצות האלו מותרות לפסח וכי הן חמץ ולפרסם זאת גם בעתונים.

(טו) ע"ד הכשרות על אניות. החוב של אגוה"ר לחקור ולדרוש אם הכשרות מסודרת בסדר הראוי ומוכשר.

(טז) הועידה תמנה "ועדת חקירה" לדרוש ולחקור על אופני הזהירות והשמירה וההשגחה בבתי החרושת לבשר מעושן וואורשט וכו' שרק לבשר, ותוצאות חקירתם יביאו לפני ועה"פ של האגודה לרון עליהם בוועידה הבאה. (יז) כל בית חרושת אשר יסרב להרשות פעולות חקירה ודרישה וישיב מכשולים בעבורת החקירה יפורסם סרובו ברבים ע"י הרבנים חברי האגודה וע"י אופני פרסום שועה"פ ימצא לנכון לאפשר ולראוי.

ש ו נ ו ת

(א) לסדר סיעה של מאה רבנים ובע"ב חברים עוזרים על מנת לעלות לארץ ישראל.

(ב) להשתדל לקרוא אספה חרדית עולמית בעתיד הקרוב בעיה"ק ירושלים.

(י) לאגוה"ר תחי' ועדה תמידית של שלשה חברים, שתפקידה יהי' להשתדל להוציא לפועל את כל ההחלטות ע"ד א"י.

(יא) אגוה"ר מביעה את שביעת רצונה מההרנשה הכללית שהתעוררה אצל אחינו לבקר את א"י לפחות לשם תיור.

כ ש ר ו ת

(א) אגוה"ר מחליטה לתמוך ביד רבני ניר יארק בכל מאמצי כחה להשיג כסף מבתי המטבחים בניו-יארק והסביבה ומכל תעשיות של דברים הצדיכים הכשר, בכדי שיהי' די לסדר השגחה מעולה במקומות הממכר, ובכ"מ שאין השגחה להעמיד רבנים מפקחים ומשגיחים ולסדר שכירות רבני ניו-יארק, ברוקלין ובראנסק, כל האופנים יסודרו ע"י ועד מיוחד מבאי כח אגוה"ר, ועד הרבנים דניו יארק רבתי, ורבנים באי כח ועד הכשרות דניו יארק, כלם יועצו יחדיו על אופן השגחת האמצעים והסדר הנכון, ועפ"י האופן היותר מתאים להוציא לפועל את הרב בדרך התורה ונמוס הרבנים.

(ב) להשתדל ליסר ועדי כשרות בכל עיר ועיר.

(ג) לחזק תקנת אגוה"ר שלא יהי' ב' ועדי כשרות בעיר אחת ולא יעשו אגודות.

(ד) אין להכיר ועד כשרות, שבראשו איננו עומד רב העיר, או בעיר גדולה רוב רבני העיר, אשר יעמדו בראש.

(ה) להשתדל לסדר סדר אחד של סימני כשרות על בשר הנשחט בבתי המטבחים במדינה, סימנים שא"א יהי' לזיית.

(ו) לבלי להקל ולבקש היתרים על בשר המובא במקולין, שאין עליו סימן כשר מובהק.

(ז) לסמן על כל עוף נשחט סימן של כשרות.

(ח) על כל רב להשתדל בסדור ועד כשרות בעירו או בסביבה, אם אין שם רב, על ירי עזרת בע"ב יראים ושלמים, והרב יהי' ראש הועד.

(ט) להודיע ולפרסם כי אין רשות לעיר לקבל שוחט עופות ומכ"ש גסות ודקות, ולשוחט אין רשות לשחוט בטרם יראה סכיניו ומוחיותו לרב

תורה ודעת, ר' שלמה קליגער, ר' חיים ברלין, ישיבת הגר"א, ישיבת דבראנקס ועוד. לחזק ידי השרד"ם הבאים לטובת מוסדות א"י ומוסדות התורה בחו"ל. לחזק את ידם בכל תוקף ועוז.

המשא שנשא רב מפורסם אבי הדרשנים בהכנסיה הרבנית מורי ורבותי!

בבואי הנה ברכתי ברכת שהחיינו, לא פללתי ולא עלתה על לבי לפני שתי שנים, שאזכה לראות את המחזה הנהדרה הזאת, שהאירה והרהיבה את עיני שכהו מראות מקוצר רוח. לו האמנתי לפני שתי שנים שאזכה לזה כי אז הבאתי הנה הרבה יותר כחות הגוף והנפש יחד. רק חסדי ד' הנותן לי עיף כח ולאי אונים עצמה ירבה שהיה בעורי, הביאני עד הלום. והנני כחולם בשוב ד' את שבותי לפתע פתאום. ועוד הפעם הנני מברך ברכת שהחיינו בנשאי את דברי אלה לפני כנסיה גדולה ונהדרה שלא ראיתי כמוה ליופי...

אבל מורי ורבותי וחברי, באותה שעה שאני מלא רגשי קודש ולבי מלא שמחה, והודיה לד' הטוב ומטיב, נהפך לבי בקרבי ונתמלא דאגה וצער. והנני בעיני עצמי חוטא המלא כלמה ובושה. וזה הדבר. המחזה הנהדרה הזאת תזכירני מחזה אחרת שונה ולגמרי מחזה מול מחזה, זה לעומת זה עשה אלהים, גיהנום לעומת גן עדן. מחזה פרידתי הנוראה מחברי ואחי הרבנים אחים לצרה, בעת שנפלו על צוארי בבכיה עצומה פולחת כליות ולב, בקריאה תכופית קורע לבבית!

אחינו לצרה, אל תשכח אותנו בהפרדך ממנו, אל תשכח אותנו, אל תשכח את דמעותינו שתשים את דמעותינו בנאדך להיות. אל תשכח את נשינו וטפינו הנועים ברעב, אל תשכח את חברינו שכבר נעו מרעב, קח עמך דברים והשכם ודבר אל חברינו הרבנים במקום שתמצאו אותם הראה לפניהם את נאד דמעותינו, והוביל אותם אל קברי חברינו חללי הרעב, ושאל אותם אם יכולים הם, עיני ישראל,

(ג) לעורר ליסד בתי טבילה בכל מקום שאפשר וליסד אגודות של נשים בכל עיר ועיר.

(ד) להטיף חוב על כל בית כנסת להיות כפוף תחת רב אורתוכסי.

(ה) לבלי לקבל בועדי הכשרות או ועדי העיר ב"כ מבית כנסת שאינה כפוף לרב מובהק, ובפרט לא מאלו שעל ערת קונסרבטיבים.

(ו) למחות בקונסרבטיבים שמכים בסגורים את ההמון באמרם שעל ערת החרדים הם.

(ז) להעמיד איש על המשמר בוואשינגטון ע"ד שבת וכשרות.

(ח) החוב על הרבנים להקהיל קהלות בכל עיר ועיר לחזק השבת, לדרוש ולקבוע שיעורים בעניני שבת ולהשפיע שיבאו לביהכ"נ בכל שבת.

(ט) להקהיל שומרי שבת ולארגן בקבוצה אחת ולחתום אותם בכדי שנוכל בכח הסתדרותה לדרוש מממשלת כל עיר ופלך שיתירו לפתח בתי מסחר של שומרי שבת ביום א'.

(י) להשתדל בכל מה שאפשר שלא יבאו בשר בשבת מבתי מטבחים אל המקולין.

(יא) לצאת בכל תוקף כח התורה נגד מנהלי בתי כנסיות אשר יניחו למכור כרטיסים בשבת ויו"ט.

(יב) למחות בכל עוז נגד המוסדות ששלוחיהם יקבצו צדקה בשבתות ומועדים.

(יג) לפרסם האיסור והרם הקדמונים על סדור קדושין בלי רב מוסמך להוראה ומובהק ויודע בסיב גו"ק, וכי האיסור על כל המחזותנים והערים והחתן והכלה וכו', וכו'. לפרסם האיסור של סדור קדושין ע"י הקונסרבטיבים ורעפאר-מים.

(יד) לצאת בעד ישיבת רי"א, הישיבה הכי גדולה באיכות וכמות במדינה, ולסייע בהתעמולה לטובת בנין הישיבה העומד לעשות בערה ולחזק התורה במדינה זו. לחזק ידי מנהלי הישיבה בשיקאנא "בית מדרש לתורה" ובירי ראשי ומנהלי ישיבת קליבלאנד, באלטימאד ומתיבתא בנו יארק, וישיבת ר' ישראל מאיר בנו יארק. כן לחזק כל הישיבות הקטנות והבינונות כמו ישיבת ר' יעקב יוסף,

יחודים, אבל לא לעשות מנעלים טובים, ולא יצא מתחת ידו דבר מתוקן. כי ביחודים בלי מעשים אין עובדים את אלקים.

גם אנכי רבותי, בבחינת חנוך הנני עתה, מאניני הרעת אנכי, וכל דבר שהוא נגד האתיקה או האסתיקה זר לרוחי. ולא אוכל למצוא ידו ורגלי לדבר עם אנשים פרטיים שצריך לדפוק על דלתותיהם, ויותר מזה על לבבותיהם הקפואים. והנני מכין את עצמי ליחד יחודים למצוא את האיש אשר אני מבקש, את האיש שיש לו מה לחשוב ולב רגש וידיים לעשות ובין כה וכה חברינו גועים ברעב.

אבל מורי ורבותי אם אנכי הנני בבחינת חנוך במאה אחוזים, הנכם גם אתם בבחינת חנוך לכה"פ בהמישים אחוזים. האם הזעקה הגדולה והמרה של חלק גדול מעם ישראל לא הגיע לאזניכם עד עתה? האם הדמעות של מאות רבנים לא ראתם? האם קול הנשמות שיצאו מגופי חללי הרעב אחיכם הרבנים שגועו ושגועים עתה לא שמעתם? הלא קולן הולך מסוף העולם ועד סופו ואתם בנתיים ואינכם מרגישים? מדוע לא נשמע קולכם ברמה? האם רוצים אתם לפטור את עצמכם בהטענה משבר "קריזים".

אנכי הנני רואה בכל יום ויום איך משליכים החוצה מכל בית ובית לחם בשר ודגים שהיו לנותר שהיה די בהם מאות אלפים מהגועים ברעב לפרנסם. האם במקום שיש פקוח נפשות אשר כל הזריז נשכר. עושים יחודים יחודים מדברים ומדברים ואינם עושים מאומה! והנני זועק צעקה גדולה ומרה הציילו! הציילו! הציילו את נפשותכם לבל תחטאו בדמי חלק גדול מעם ישראל. והציילו את חללי הרעב. קול דמי אחיכם צועקים אלי מן האדמה ומכל חלל הבריאה. הציילו! הציילו! כל זמן שיכולים להציל את מי שיש עוד להציל. הציילו הציילו!...

זכני הערה, להביא עגלה ערופה על החללים האלה ולהתורות ולאמר ידינו לא שפכו את הדם, לא פטרנו בלי אכילה ושתייה ובלי לוויה. בכיתי אתם יחד עד בלי כת. בשפתים רועדות עניתי להם תשכה ימיני אם אשכחכם ובאותה שעה הייתי מוכן ומזומן להפקיר את עצמי להקל יסוריהם ולהשתדל לפני כל איש עברי בכל מקום בוואי לעזרה. אבל את דברי לא קיימתי ואת הבטחתי לא שמרתי ומעלתי בשליחותי הגדולה והקדושה.

אף שלא אוכל לשכוח אותם ואת יסוריהם ואת חלליהם חללי הרעב אף רגע אחר. מדוע? ולמה? ישאל כל אחד משומע דברי אלה. על השאלה הזאת אוכל להשיב רק במאמר אחד שעלה במחשבותי, בעת שעל מטתי שכבתי וחשבתי אודות אחי לצרה ואודות חטאתי נגדם,

והוא, אומרם ז"ל: "חנוך תופר מנעלים היה מיחד שמו של הקב"ה... שהוא נפלא מדוע תלו חז"ל באיש הזה בוקי סריקי שאין לו בתורה רק כתוב אחד אדות מעשיו. וכבר בארתי במקום אחר את דבריהם במד"ר "חנוך חנוף היה..." "חנוך פעמים צדיק ופעמים רשע"... ולפי דעתי למרו חז"ל על הכתוב "ויתהלך חנוך אל האלהים ואיננו כי לקח אותו אלהים... שהכתוב סותר את עצמו תוך כדי דבור.

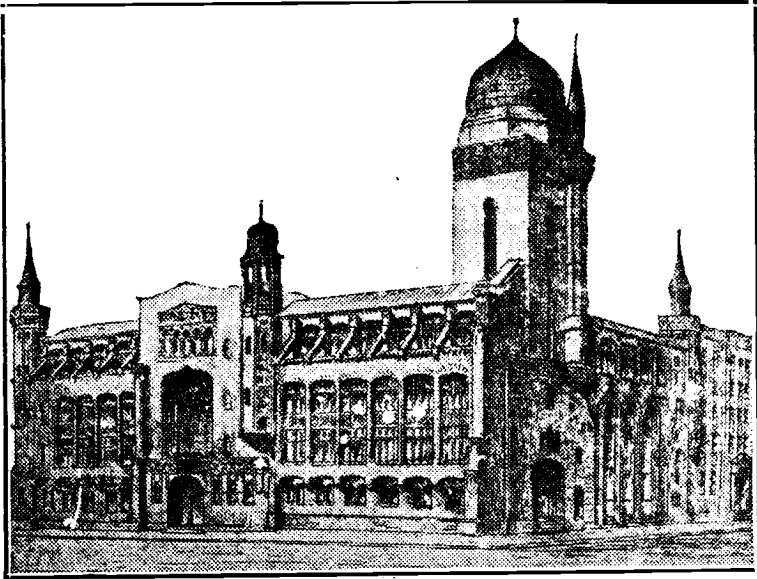
מתחיל לאמר ויתהלך חנוך את האלקים, ואח"כ חוזר ואומר "ואיננו" שפירושו שאינו עם האלהים. ואח"כ עוד הפעם "כי לקח אותו אלקים" ומשיבים על זה בציוור נפלא סטירה שנונה. והוא, הסנדלר התופר מנעלים שהיא מלאכה הצריכה לגוף האדם ולקיומו, צריך להיות מהיר במלאכתו, ואם הסנדלר הוא מיחד יחודים על כל תפירה ותפירה, גם אם יחי' שנים הרבה לא יוציא מתחת ידו לעולם אף זוג אחד של מנעלים מתוסנים, והאיש הסומך על סנדלר כזה יצטנן וימות קודם שישגי ממנו דבר כזה מנעלים לרגליו. ורצונם לאמר: אדם כזה היה חנוך הוא אומרם "התהלך את האלקים" אבל יחד עם זה איננו "עם האלקים, מפני שלקח אותו אלקים". הוא יוכל רק ליחד

ישיבת רבנו יצחק אלחנן ז"ל

ז"ל. הרב רי"ד בערנשטיין ז"ל, ולהבל"ח הרב רמ"ז מרגליות, הרב רד"א הכהן לעווענטאהל, הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, הרב ר' אליעזר סילווער, ועוד, ואח"כ נוסד בשנת תרע"ט ועד תמידי מאנוה"ר.

בשנת תרע"ה נתגדלה הישיבה בכמות ובאיכות. ונקרא הגאון הגדול הרב דוב ר"ר רעוועל שליט"א לכהן פאר בראש הישיבה, גם

ישיבת רבנו יצחק אלחנן, המרכז העליון לתורה ולתעודה במדינה זו. תעודתה ככל הישיבות הגדולות להפיץ ולהגדיל תורה ולהאדירה, להעמיד לומדי תורה, ת"ח מובהקים חרדים לדבר ד', רבנים מוסמכים, מנהיגי ישראל, שיהא השפעתם להאציל מהוד התורה ורוח ישראל, ולחנך דור בא ברוח התורה והמסורת.

תבנית היכל ישיבת רבנו יצחק אלחנן ז"ל

נתיסדה שם בית המדרש למורים, לחנך מורים חרדים לקרשי האומה, מחנכי הדור הצעיר ברוח התורה וישראל סבא. בשנת תרפ"ג נקרא הגאון הגדול הרב ר' שלמה פאליאציק ז"ל, המכונה "דער מייטשעטער עילווי" להיות ראש ישיבה, ושנת תרפ"ט נקרא הגאון הגדול הרב ר' משה סאָלאָוויטשיק שליט"א להיות ראש ישיבה.

ישיבת רבנו יצחק אלחנן, מבצר בטוח לקיום

ישיבת רבנו יצחק אלחנן, נתיסדה בשנת תרנ"ו, על ידי יחידי סגולה רואים את הנולד. ידעו כי כל סוד קיום ישראל על ידי העמדת תלמידים הרבה, הלומדים תורה שבכתב עם תורה שבעל פה. הישיבה נתיסדה בתלמידים מעטים ובאמצעים מצומצמים, והראשונים שראו הצלחת הישיבה, ונתנו ידם למרכז תורה זה, היו הרבנים הגדולים המובהקים, במדינה זו, ביחוד הרבנים הגאונים חברי מנהלי אגודת הרבנים, ובתוכם הרב ר' הלל הכהן דר. קליין

לעזרה ולתומכה, ישיבה כזאת תהיה לקנין הכלל, אשר כולם יתפארו בה.

לראבוננו, הישיבה נמצאת עתה במצב נורא ואיום, מלבד אשר ראשי הישיבה והמורים סובלים ממש דוחק ולחץ, ובמס"נ ממש הם ממשיכים את עבודתם הקדושה, עוד נוסף כעת הסכנה של סגירת הבנין של הישיבה, סכנה נוראה זו שיש בה חורבן ממש של היהדות הנאמנה בארץ זו, הרבנים לחממי התורה ולזהמי היהדות צריכים להכריז לכל בית ישראל, להגיד להם את הבית, ישיבת רבנו יצחק אלחנן, היכל התורה במדינה, והסכנה המרחפת עתה על המוסד הקדוש הזה, ויכלמו מעונותיהם, בושו וכלימה לנו, אם יהודי אמריקה לא באו עד היום לעזר המוסד הזה, הודע אותם וישמרו את כל צורתו, לקום כאיש אחד לעזרת הישיבה, ולשמור את בניניה, ולבוא לעזרת הישיבה, עזרת רבננו גאוננו ומאורנו ראשי הישיבה.

בועידה השנתית של אגודת הרבנים, היתה אספה מיוחדת לטובת הישיבה, ונעשה החלטה, "אגודה" מחליטה לסדר עזרה מהירה לישיבת רי"א בהודע לה מצבה הנורא, לארגן מיד רבנים בניו יארק וכל המדינה לעשות תעמולה להשיג במשך חודש ימים חמשים אלף דולר אשר נחויז מיד לישיבה בכדי לחזקה שלא תפול ח"ו ולא ימסר ח"ו בנין הישיבה לידי זרים. ואגודה"ר מטלת חוב על כל רב לתת מעותותיו זמן שבועים לנסוע בעירות או לעשות תעמולה גדולה בעירות הגדולות, ועל כל איש החוב לתמוך בתמיכה הגונה עבור ישיבת רי"א הישיבה הכי גדולה במדינה, לארגן הרבנים מוטל על הנהלת אגודה"ר והישיבה יחד".

כבר עבר יותר מחודש ועדיין לא התחילה הפעולות עזרה, הנהלת הישיבה תובעת מאת כל הרבנים שהבטיחו לנסוע לעזרה ורבנים אלו שלא היו באספה, מעשים תכופים, החוב מוטל עלינו לעורר אחב"י שלכם עד לאהבת התורה שינדבנו יותר מיכלתם להצלת הישיבה. כתובת הישיבה :

Yeshiva Rabbi Isaac Elchanan

Amsterdam Ave. and 186th St., N. Y.

התורה והיראה במדינה זו, נמצאו בה ראשי ישיבה בכל מדרגה רבנים גאונים, הריפים ובקיאים, גם בבית המדרש למורים נמצאו בה מורים גאוני מדע, מפורסמים בעולם, ומומחים למקצוע זו.

בישיבת רבנו יצחק אלחנן, נמצאו תמיד יותר מחמשים מאות תלמידים, מהם ת"ח מובהקים ומצוינים במדותיהם התלמידים שומעים שיעורים חשובים בהבנה ודרך עמוקה לאמתה של תורה בש"ס ופוסקים, ומחונכים ביראת שמים ובמדות טובות. ותלמידים נוהרים אליה מכל קצווי ארץ, מרחבי אמריקה וקנדה, וגם מהישיבות בארץ ישראל ואירופא, להשתלם בתורה וגם בלמודי חול ההכרחיים במדינה זו. וגם זה בסביבה של תורה, ולפתח את כשרון ההטפה.

ישיבת רבנו יצחק אלחנן, במשך שלשים וחמש שנות קיומה העמידה הישיבה מספר גדול של תלמידים מובהקים, של מורים הגונים, ושל בעלי בתים יראי ד'. קרוב למאה וחמשים תלמידים, רבנים מוסמכים, נתמנו לרבנים לקהלות עמנו בכל רחבי ארצנו, והמה מצטיינים בעבודתם המועילה והפוריה להרמת קרן התורה והדת בכל מקום שהם, רבים מאלה שלמדו כמה שנים בהישיבה ולא עשו תורתם אומנתם ורק אחזו בענפי המסחר, תורתם שהביאו עמחם מהישיבה עוד מקושר להם בכל מקום שהם.

ישיבת רבנו יצחק אלחנן, הבנין החדש, בית נאדר ומפואר, עושה רושם מרהיב עין, כולו אומר כבוד, יוסיף פאר ותפארת למרכז הזה ומתנוסס ברמה לשם ד' ותורתו.

* *

*

"אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם וגו', ואם נכלמו וגו', הודע אותם וכתוב לעיניהם וישמרו את כל צורתו וגו'... (יהוצאל מ"ג).

דבררים אלה צריכים להכריז עתה לכל יהודי אמריקה, ישיבת רבנו יצחק אלחנן אשר היא הודנו והדרנו, בנין יפה ומהודר, בתכלית היופי שאין כמוהו, כבוד לתורה שבשביעה נבנה, וקול התורה נשמע ביום ובלילה, כולנו השבו אשר ישיבה כזו, כל יהודי אמריקה יראנו עליה,

סימן ס"א

הקדים מעשר שני לראשון

שנינו בדמאי (פ"א מ"ד): הדמאי מערכין בו ומשחתפין בו ומכרכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום, בין השמשות, הא אם אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום" וכתב הרמב"ם בפירושו למשנה זו "ובעבור שיעקר חובת דמאי מה שזכרתי לך הוא שיוציאו מעשר שני בלבד ואף על פי שאין אנו יודעין אם הוציאו ממנו מעשר ראשון ואם לאו למדנו מהענין הזה שאם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום, ר"ל בטבל האמיתי אם הוציא מעשר שני קודם מעשר ראשון וזה מותר, ובלבד שישמור הישועורין" וכבר תמה התו"ט שם, שדברי הרמב"ם אלה הם נגד המפורש בתרומות פ"ג מ"ז ומע"ש פ"ה מ' י"א ועוד מקומות שאם הקדים מעשר שני לראשון עובר בלא תעשה ואינו יכול להתודות והגיה בדברי הרמב"ם שצ"ל "אין בכל כלום", מה שאין כן בודאי, ר"ל בסבל האמיתי אם הוציא מעשר שני קודם ראשון שהוא עובר בלא תעשה ואינו יכול להתודות וזה מותר בדמאי, וכן פרשו משנה זו הרע"ב והר"ש. ולפירושם קשה לשון המשנה (וכן הגירסא במתניתא דתלמודא דבני מערבא) "הא אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום", דלשון הא משמע שהוא היפך מאי דסליק מיניה ששנה קולי דמאי והיה לו לומר ואם הקדים (וראה תו"ט שם דאפשר דתיבת "הא" סריך מלשון המשנה דמעשר שני פ"ה י"א; וראה תוס' הוריות ח' ע"א ד"ה אין).

ונראה לי דדברי הרמב"ם הם על פי דרשת הספרי לדברים כ"ו י"ג (פיסקא ש"ג וראה מדרש תנאים לדברים ובילקוט שם) : בכל מצותיך: שאם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום. ודרשה זו היא לכאורה נגד המפורש במשנה (מע"ש פ"ה מ' י"א) דיחזינן מקרא זה שאסור להקדים ואם הקדים אסור להתודות; ויש שרצו להגיה בספרי כדרשת המשנה, שאם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות, וראה בפירוש ר' דוד פורדי ובמלבי"ם לספרי

שם. ונראה דכונת הספרי ללמוד מקרא דבכל מצותיך שאם הקדים מע"ש לראשון אף שעבר בלאו מה שעשה עשוי ומה שלמד רבא מקרא דכל מעשרותיכם (תמורה ה' ע"ב) ובירושלמי תרומות פ"ג מ"ג מ"ג ממה שעובר (זה אליבא דאביי בתמורה שם), לכד הספרי מגוף הכתוב והוא על פי דרשת הספרי שם (ובשנויים במע"ש פ"ה מ' י"א). בערתי הקדש מן הבית: זה מעשר שני ונמע רבעי; וגם נתתי ללוי; זה תרומה ותרומת מעשר, ולגר ליתום ולאלמנה: זה מעשר שני, לקט שכחה ופאה. והנה ודאי שאם לא הפריש אחד מהמעשרות אינו יכול להתודות שהפריש מה שמפורש בכתוב (אם שדעת הרמב"ם שם ובספ"מ עשין קל"א ותנוך ס' תר"ו כנראה שאינו צריך לפרש את המתנות כהונה ועניים המרומזים בכתוב זה; וראה בפהמ"ש לר' שלמה עדני למעשר שני פ"ה מ' י"ז) ואם נאמר שסדר ההפרשה הוא כגוף ההפרשה ואם הקדים מעשר שני לראשון מה שעשה אינו עשוי והוא כמו שלא הפריש, הלא אינו יכול להתודות ואם הוא מתודה על כרחך שהפריש כסדר, שאם הקדים שלא כדין הלא לא הועילה ההפרשה כלל ואם כן למה הצריכה תורה להוסיף "עשיתי ככל מצותיך" והיינו שלא הקדים (וראה בגור אריה למהרי"ל מפראג לדברים שם), הלא בכלל הודו שהפריש נכלל גם שלא הקדים כיון דהפרשה שלא כסדר אינה הפרשה ועל כרחך ממה שמוסיף אחר שמתודה שהפריש שלא הקדים מוכח שמה שעשה עשוי וחלה הפרשה וזה פירש הספרי "ככל מצותיך: שאם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום", ואף שעבר על לאו מועלת ההפרשה; ומה שלומד רבא בתמורה שה"ל מקרא דכל מעשרותיכם, והירוש' תרומות פ"ג ה"ג אליבא דאביי מהא דלקי יליף הספרי מגופא דקרא (ואומר "שאם הקדים מע"ש לראשון" משום דעיקר הודו הוא על המעשר; ראה ירושלמי בכורים פ"ב ה"ב; סוטה מ"ח ע"א ודמב"ם מעשר שני פ' י"א ה' י"ד).

ודומה להוכחת הספרי מהכתוב עצמו דאם הקדים מה שעשה עשוי היא הוכחת המשנה, לפי פירוש הרמב"ם. מעצם דין דמאי דגם

כסדר או עובר בהקדמת תרומה לבכורים בלבד ואף על פי שמפריש השאר על הסדר ודבריו אינם מובנים דאם כן מה שואל מאי בנייהו. וכבר העיר בנועם ירושלמי שם שאפשר שנחלקו בפירוש הכתוב דמלאתך ודמעך לא תאחר אם האסור הוא מה שמקדים המאחר ואפילו לא בא המוקדם בדיון להפרשה כלל, כגון שנשרף הכרי לאחר שהפריש התרומה או שהאסור הוא רק כשמפריש אחרי כן את המוקדם או שאז נשלם האיסור ועובר למפרע על הקדמת המאחר; ולכאורה משמע מלשון הכתוב שאינו עובר אלא כשמפריש שניהם ומאחר את המוקדם שלא נאמר מלאתך לדמעך לא תאחר וכן משמע מלשון הכתוב "לא תאחר" שהשלמת, העבירה היא באיחור המוקדם שפוחת מה שהוא יותר חשוב וקדוש ולכן אינו עובר אם נשרף חכרי לאחר שהקדים תרומה ולא בא לכלל הפרשת בכורים ואם דמתמורה ד' ב' לא משמע כן וגם השיב לה לאו הניתק לעשה מיבעי ליה להירושלמי אם הקפדת התורה הוא על מה שמקדים המאחר או על מה שמפריש שניהם ומבזה שמאחר את המוקדם וקדוש יותר (אם דאפשר דאז נעשה הפרשת התרומה עברה למפרע) וכבר העיר בנועם ירושלמי אהא דאמרו בירושלמי שם "ר' שמואל בר אבא בעי: מעשר ראשון שהקדימו בשיבלין עובר או שאינו עובר". וראה פ"מ שם דהבעיא היא כיון דאינו מפריש אח"כ את התרומה אפשר דאינו עובר על הקדמת המעשר ראשון משום לא תאחר וראה רירב"ז שם (ואם דקשה לכאורה לומר שיתחייב על מה שמפריש אח"כ את מה שהיה צריך להקדים כיון שהוא מצוה להפריש וביחוד במקדים תרומה לבכורים דהלא בכורים חובת הגוף ומצוה דרמיא עליה ואפילו אינו רוצה לאכול את השאר (וראה רש"י גיטין מ"ז ע"ב ד"ה דאורייתא) מצינו דומה לזה בירושלמי יומא פ"ה ה"א "הכל מודים שאם הכניסן אחת אחת כיפר, אלא שהוא עובר משום הכנסה יתירה; על איזה מהן הוא עובר? חברייה אמרי דצריכה ואף ש"ל משם כמובן אך בזה מהני על האחרונה כו', הלא שאף שהכהן הגדול מחויב להכנס שנית עם המחתה לעבודת היום

בודאי טבל אם הקדים מה שעשה עשוי והוא ממה שצוו חכמים שיפריש מעשה שני מדמאי אם שלא ידענו אם הפריש המוכר מעשר ראשון וצריך רק קריאת שם למע"ר והפרשת אחד ממאה לתרומת מעשר (ראה דמאי פ"ה מ"א ורמב"ם בפירושו שם; והרמב"ם לטעמו שפסק במעשרות פ"ט הלכה ו' כמ"ה בירושלמי דמאי פ"א ה"ד שמפרש מתניתין דמקדים אף לכתחילה וראה בפירוש הרב"ז שם ובפהמ"ש להרמב"ם ריש דמאי ולמע"ש סוף פ"ה), מוכח שאם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום והיינו כדברי הספרי דאף בודאי טבל אף על פי שאסור להקדים מה שעשה עשוי דאם אין ההפרשה מועלת כלל כשהקדים בודאי טבל מה תועלת בתקנת חכמים שיפריש מעשר שני מדמאי כיון דאין ההפרשה מועלת כלל אם לא הקדים מעשר ראשון וממה שמועיל לכתחילה בדמאי למדנו שגם בטבל ודאי אם הקדים "אין בכך כלום" והיינו שההפרשה מועלת, ודומה לזה שמה שמותר לכתחילה בדמאי מועיל בדיעבד בטבל ודאי, מצינו בירושלמי מעשר שני פ"ב ה"ג כל שאמרו בדמאי מחללין בודאי עבר וחללן מחוללין, וזה מה שכתב הרמב"ם (על פי המקור הערבי כתי' ברלין, הוצאת ש. צופי, ברלין תרנ"א), ובעבור שיעקר חובת דמאי מה שהזכרתי לך הוא שיוציאו מעשר שני בלבד ואף על פי שאין אנו יודעים אם הוציאו ממנו מעשר ראשון אם לאו, למדנו מהענין הזה אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום, ר"ל שבטבל האמתי אם הוציא מעשר שני קודם מעשר ראשון תקן אותו, הלכך בזה מותר ובלבד שישמור השעורין, ואין צריך להגיה דברי הרמב"ם.

אך בעצם דברי רמב"ם אלו צ"ע מהא דתרומות פ"ג ה"ג שנחלקו שם אהא דעבר בלאו בהקדים תרומה לבכורים, "אימת הוא עובר? ר' חייא בר רבא אמר מתחילה; ר' שמואל בר רב יצחק אמר בסוף; מה נפיק ביניהן? לסירוף הכרי נפק מביניהן; על דעתיה דר' חייא בר רבא עובר; על דעתיה דר' שמואל בר רב יצחק אינו עובר", וראה פני משה שם שנחלקו אם עובר רק כשמפריש הכל שלא

האחרת ובל תשחית נמי איכא אם לא יקצץ ומקרי מחוסר קציצה ולכן מותרת לגמרי. והנה קשה להבין באורו רבחולין פ"ט גבי מכסין בעפר עיהנ"ד מפני שמחוסר תלישה קבוצה ושריפה, ובתוספות מכאן נראה לפסול גם שנכתב על הקלף ואח"כ התכו. דזה דוקא אם מחוסר תלישה ממקום אחר. אבל פה שבכל פרור מהעיסה מעורב חלק עיהנ"ד. ומה גם לפי ר' שמואל בתוס' גיטין כ"א דמחוסר קציצה לא שייך אלא דוקא ב"ח או במחוסר לקרקע. ואף לר"ת דוקא נחתך מקלף גדול. אבל פה בשותפין כפי שמשמע מהר"ן ברי"פ השותפים נדרים מ"ה דין שותפות אינו מונבל רק על הצי לזה וחצי לזה. כי אם שיש לכל אחד חלק בכל, ובכל העיסה מעורב חלק עיר הנדחת וכיון שאי אפשר להפריד אמאי לא תהי' אסורה כולה כיון דאפסקא הלכתא כר' אושעיא בפ' משילין ל"ח דבראורייתא אין ברירה.

והנה מה שאפשר לחקור דיש לחלק דין עשיית עיה"נ דעיה"ד משאר איסורי הנאה דדיני עשיית עיהנ"ד תלוי בב"ד, ותנאי עשיית עיר הנדחת תלוי בב"ד. שם קי"ב אין לה רחוב אינה נעשית עיהנ"ד. ר"ע אומר אין לה רחוב עושין לה רחוב, ושם קי"א אמר ר"ש אמר הקב"ה אם אתם עושין דין בעיר הנדחת מעלה אני עליכם כאלו אתם מעלים עולה כליל לפני ומוכת דהתורה מסרה עשיית דין עיר הנדחת לבי"ד לפי דיני ותנאי התורה.

מלבד זה לשון המשנה והרמב"ם נכסי צדיקים שבתוכה אוברין ושל רשעים בין שבתוכה בין שבתוצה לה הרי אלו אוברין, מוכח מזה דהדין דאסור הנאה של עיהנ"ד, אינו תלוי רק בנכסים הנמצאים בעיר שתחול עליהם מציאות איסור, אלא הכלל שכל מה שיש שייכות לרשעים שבתוכה אוברין, והלשון אוברין משמע שלא תשאר מאומה מכל אשר לו. והדין אינו נעשה בעצמות הדבר בלבד, אלא במה שנוגע לשייכות ולהבעלות של נכסי רשעים, וברעתו לא שהאיסור הוא בעצמיית אלא מה ששייך ביחס להשותף של עיהנ"ד אסור להנות מזה

מ"מ חייב על הכניסה השניה וכמו שחולק שם ר' יוסי "אומר לו היכנס ואת אמר הכין? אלא על הראשונה"), ויותר מזה מצינו בירוש' דמאי פ"א מ"ד במפריש מעשר שני תחלה ופורייהו ומפריש מע"ר, דאפשר דלא עבר, והוא משום דאף על פי שיש כאן הקדמת המאוחר, אפשר דאין בשעת הפרשת מעשר ראשון האחרת המוקדם כיון שאין כאן עוד קדושת מעשר שני דנפרדה ונתחלל על דמים, וראה בהנהגות הג' ר"י ענגיל שם ולפי"ו אין ראי' מדמאי דמה שעשה עשוי בהקדים מע"ש לראשון בטבל ודאי דברמאי כיון שאינו מפריש אח"כ את המוקדם היינו מע"ר לא עבר כלל על לא תאחר ובאתי רק להעיר.

דוב רעועל

ראש ישיבת ר' יצחק אלחנן, ניו יארק

סימן ס"ב

ברין ברירה בעיסה חצי' של עיר הנדחת וחצי' של עיר אחרת

סנהדרין קי"ב אמר ר"ח בהמה חצי' של עיה"נ וחצייה של עיר אחרת עיסה חצייה של עיר הנדחת וחצייה של עיר אחרת מותרת. מ"ט בהמה כמאן דלא פליגא דמי עיסה כמאן דפליגא דמי.

והקשה השא"ר דע"כ ר"ח דמתיר בעיסה של עיר הנדחת הוא משום ברירה. ואנן קי"ל דבראורייתא דאין ברירה וא"כ אמאי החצי השניה מותרות, והנה בשול"ת עונג יו"ט, מבאר דהא דאמרינן עיסה מותרת, הכונה שגם חלקה של עיר הנדחת מותרת לגמרי דכיון דבעיה"נ אינו נאסר אלא דבר שאנו יכולין לעשות בהם הדין שקבעה בה התורה בלי שום מעשה אחרי הגמר דין של בי"ד, ובעיסה זו מחובר חלקה של עיר אחרת נפטרה העיסה לגמרי מדין של עיה"נ. ואפילו לשיטת הסוברים דכל היכא דיכול לתן הנט בלא חתוך וקציצה כשר אף אם קצצו. היכא דאינו קוצץ ממחוסר או מבע"ח, מ"מ בעיסה חצי' של עיר הנדחת וחצי' של עיר אחרת כיון דצריך לקצץ חלקה של עיר

שחיטה אבל חיותה של אבר זה אין לו תקנה, ולא איפשטא לכך נקטינן לחומרא.

אבל בנידון רידן לענין איסור הנאה, כיון דחצי של הבהמה אסורה בהנאה וא"כ הלא החצי השני' גם כן תאסר, וברמב"ם הלכות יום טוב פ"ה ה"כ מפורש וכן שנים שלקחו בהמה בשותפות ושחטו ביום טוב אף על פי שלקח כל אחד מנתו, הרי כל הבשר כרגלי שניהן. אבל אם לקחו חבית בשותפות, וחלקו ביום טוב הרי חלקו של כל אחד כרגליו הואיל ותחומין מדברי סופרים יש ברירה ונחשוב כאלו חלק שהגיע לזה הו' ברור לו ומובדל בחבית מערב יו"ט וכאלו לא הי' מעורב, ואין אתה יכול לומר כן בבהמה שחלק של זה שהגיעו אפילו נחשוב אותו שהי' מובדל בבהמה מערב יו"ט וכאלו הי' ברור הרי ינק מחלקו של חבירו כשהיתה הבהמה קיימת שכל איבריה יונקין זה מזה ונמצא כל אבר ואבר מעורב מחלקו וחלק חברו לפיכך הן כרגלי שניהן.

וא"כ הלא גבי בהמה של חצי' של עיהנ"ד וחצי' של עיר אחרת הלא ינקו מהרדי ומפשטות הגמרא נמי משמע בהמה כמאן דלא פליגא רמי. ואי אפשר להתיר חצי' כיון שיש איסור בחצי' השניה וינקו מהרדי. ומה דחקו לרש"י לפרש דבהמה אסורה דא"א לכזית בשר בלא שחיטה, ואפילו שחטה אין בשחיטתה כלום. דכי שחט לסימן של עיהנ"נ אינו שוחט אלא ממית. בל"ה אסורא כיון דינקי מהרדי מחיים. דבענין כן פקועה מובן לנו רשם ואין אסור טריפה כביאור הר"ן הנ"ל, דחלק האב אינו טעון שחיטה, וחסר סימן אחד אבל כאן הלא יש אסור בגוף הבהמה.

והנה בגמרא עבודה זרה נ"ד כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן אע"פ שאמרו המשתהוה לבעלי חיים לא אסרן עשאן חליפין לעכו"ם אסרן, וכן פסק הרמב"ם פ"ח מהלכות עכו"ם ה"א. ולכאורה משמע דאין דין איסור עיהנ"ד מחיים, אבל דין עיר הנדחת חלוק דבבעלי חיים כתיב וכל הבהמה לפי חרב, וא"כ הלא יש דין של עיהנ"ד מחיים. וא"כ הלא ינקי מהרדי אלא משמע מדיוקו של רש"י דהדין של עיהנ"נ תלוי רק בשייכות להבעלים שהתורה

ומכילא מה שנוגע להשותף השני כיון שאין לו הנאה רק מחצי אחת לכן מותר חלקו.

ומובן לי בזה שיטת רש"י שם בד"ה בהמה אסורה דא"א לכזית בשר בלא שחיטה ואפילו שחטה אין בשחיטתו כלום דלאו לשחיטה קימא אלא למיתה, ושחיטה זו היא מיתת הבהמה ואין היתר אפילו לחצי שאינו של עיר הנדחת דכי שחט לסימן של עיר הנדחת אינו שוחט אלא ממית ולא מהני בה שחיטה ע"כ. ולא הבנתי רב"ה אפילו אם השחיטה של הבהמה תועיל להחצי שאינו של עיהנ"ד מ"מ תהי' אסורה כולה משום דכל אבר מהבהמה ממשיך חיות מאבר השני וכיון שנמצאת בבהמה ממשות של א"ה בחלק עיר הנדחת ממילא הוא אסורה כולה. ואף להרמב"ם והר"ן דסברי דמהני שחיטה לבהמה עיהנ"נ לטהר מידי נבילה, דכתב הרמב"ם בפ"ה הל' י"א מה' עכו"ם דבהמת עיהנ"נ ששחטה אסור בהנאה כמו שור הנסקל, משמע דמהני לטהר מידי נבילה. ולפי זה משמע דשחיטתה אינה כמו מיתת הבהמה, כשיטת רש"י, ולפי הרמב"ם בחצי' של עיר הנדחת האיסור לא תלוי בשחיטה, אלא מפני שיש אסור הנאה בחצי' ואי אפשר להחצי השני' לחלקה מהחצי של עיר הנדחת.

והנה בחולין פ' בהמה המוקשה ד' ס"ט ראמר רב משרשיא לרברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולך אין לו תקנה, וברש"י שמצד אביו אינו טעון שחיטה כדתנן במתני' ע"ד והכ"א שחיטת אמו מטהרתו. ומצד אמו טעון שחיטה וסמניו אינם סמנים דהא פלגיה כשחוטין דמי ואי נמי ה"ל בר סימן אחד, ובהמה צריכה רוב שנים ראם אין איסור בגוף הבהמה אלא מה שנוגע לשחיטה חסר סימן אחד, אבל כאן הלא יש איסור ממש בגוף הבהמה, ואף שברין הוציא העובר את ידו שיש על האבר דין אבר מן החי ובר"ן בענין מהו לגמוע חלבו בעובר שהוציא את ידו ואע"פ שחלב הכא מן הטריפה אסור. דלא רמי שאבר זה אין בו איסור מחמת עצמו משום טריפה כלל אלא מפני שהוא כאבר מן החי ואין שום הפרש בין חלב זה לשאר חלב הכא מן החי או דלמא מגרע גרע דהתם חיותה עומד לתקן ע"י

כך נתערב בהיתר לא סמכין אבריריה כין שתערובותו הי' באיסור. דהביאור בתוספות כיון שאנו צריכין ע"י ברירה למצא את האיסור בודאי מי יודע אם משיג האיסור או לאו דכיון דהוה האיסור מבורר וא"כ לא שייך לאמר שעומה הדבר להתברר דאיוה שיקח אח"כ זה הוא האיסור. ופה לא שייך אלא אם נאמר דמה שנוטל זהו האיסור וזה לא שייך אלא לדין ברירה ומו"ר הגאון מרי"ל בלאך זצ"ל האריך בענינים נפלאים בענין זה.

והנה לפענ"ד אפשר לאמר דאף להסוברים דאין ברירה כמו בירושה הוא משום דלכל אחד מהבנים יש דין על כל הירושה וכמו שיש דין להראשון כן יש דין להשני אלא כשיש שני בנים כל אחד נוטל מהשני אבל לכל אחד יש דין ירושה על הכל אלא כ"א מוציא מהשני וממילא חולקין. ובוה מובן לי תירוץ התוספות בבא מציעא ב' ע"א בר"ה זה נוטל רביעי. וא"ת ונימא דאין ספק מוציא מידי ודאי כדאמרינן בדין ספק ויבם שבא לחלוק בנכסי סבא. וי"ל דהתם יבם שהוא בנו של סבא היא ודאי יורשו ולא יוציא הספק מספק ממונו אבל הכא אין סברא מה שהוא ודאי בחציו שיועיל לחציו השני. והנה מוכח מתירוצו של תוס' דדין ירושה של בן ודאי אינו מוגבל רק בחלקו ששיג אח"כ. כי הלא על החלק השני היבם הוא גם כן ספק, אם הספק הוא בר מתנא. אלא שלבן ודאי יש דין ירושה על הכל ולהשני יש גם כן דין ירושה על הכל, וכל אחד מוציא מחבירו כשהם ודאים. אבל ספק בן אינו מוציא מירש שיש לו דין ירושה על הכל.

ולפי זה מובן לי תוספות ב"ק ט' וב"ב ק"ג בדין אחים שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהם רב אמר בטלה מחלוקת דאחים שחלקו כירשים הוה דיש ברירה, ושמואל אמר ויתר קסבר האחים שחלקו לקוחות הם וכלוקח שלא באחריות, ורב אסי אמר נוטל רביעי בקרקע ורביעי במעות מספקא לי' אי כירשים דמי או כלקוחות דמי, ובתוס' דלא שייך בי' המוציא מחבירו עליו הראי', ובמהרש"ל דלחכי לא שייך משום דהוה ספיקא דינא, והנה בב"ב

אסרה הנאה מהחפץ מה שנוגע להבעלים של עיהנ"ד. אבל לחלק השייכות להשותף השני אין דין אבוד ואין בהבהמה עצמיות של איסור רק בעניני שייכות של שותף של עיר הנדחת. יש דין אבוד ממון. ולכן פירש"י דלחכי רק אסורה כולה כיון דלאו לשחיטה עומדת אלא למיתה, ולחכי דכי שחט סימן של עיהנ"ד אינו שוחט אלא ממית והוה כמו שלא נשחטה,

והנה הכ"מ שם ברמב"ם פ"ד הי"א מה' עכו"ם מפרש וז"ל: כלומר, א"א לכזית בשר בלא שחיטה, והאי לאו לשחיטה קיימא אלא למיתה. וכל כזית וכזית מעורב בו איסור עיהנ"ד ואפילו שחטה אח"כ שכבר אפשר לחלקה אסורה. לפי שכבר נאסרה בעומר מחיים ושוב לא יצתה מידי אותו איסור אבל עיסה משעה ראשונה כמאן דפליגי דמי, לפי שמאותה שעה הי' אפשר לחלקה ולא הי' חלק של עיהנ"ד מעורב בה ע"כ משמע מהכ"מ דמפרש בענין אחר לגמרי שהאיסור לאו בשחיטה כי אם שכבר נאסרה בעודה בחיים. לא כשיטת רש"י. והכ"מ מוכרח לפרש כן ברברי הרמב"ם דמשמע דהרמב"ם סובר דמהני שחיטה בעיהנ"ד לטהרה מידי נבילה. אבל לשיטת רש"י מוכרח דהאיסור לא בעצמיות כי אם בדין שייכות של שותף של עיר הנדחת.

ולפי זה נראה לי ב"ה דלא יהי' שייך כלל הכא לדיני ברירה דהנה מו"ר הגאון מרי"ל בלאך זצ"ל בישיבת טעלז, ביאר בשיטת ברירה דאין הביאור במובנה הפשוט דמי דסבר יש ברירה כמו בדין אחים שחלקו שהשיג מה שנפל לו בירושה אלא שדין הירושה היא אם יש ברירה שכל אחד יורש מה שעתידי ליטול אח"כ. והתנו' נתנה להאחים מה שעתידים ליטול אח"כ. ומי שסובר אין ברירה הביאור שהתורה לא נתנה לו חלקו מה שיטול, אלא צריך לברר ע"י לקיחתו שזה החלק נפל לו וזה אין בידור. וראי' לזה מתמורה ד"ל בתוספות דבכל תערובות איסור אמאי לא נימא ברירה דזה הוא האיסור וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר נסמך אברירה ונשקל כשיעור האיסור ואיך נשתרי ואומר הר"מ ז"ל כלל גדול בדין זה דודאי כל דבר שהוברר האיסור מתחילה ואחר

לגוין שאני עתיד להפריש שמחשיב לתרומה מה שנשאר אח"כ.

והנה ברין עיר הנדחת ברור שתלוי בבי"ד רין עשיית עיר הנדחת. והבי"ד פועלים ברין חלות האיסור, והדין מתהווה העיקר לאבד ממון של השותף של עיר הנדחת. ואם כן בי"ד מעמידין הדין תחלה לאסור ע"י דין התורה רק מה שנוגע להשותף של עיר הנדחת אבל לא מה שנוגע להשני, והעמידו הדין באופן זה דאיזה שיקח השני לא יחול דין ואסור עיהנ"ד ובוזה לכו"ע יש ברירה שהדין תלוי בבי"ד אבל בבהמה כיון דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה, והחלק של עיר הנדחת לאו לשחיטה קיימא אלא למיתה, ושחיטתה זו היא מיתת הבהמה, ואין היתר אפילו לחצי שאינו של עיר הנדחת דאינו שוחט רק ממית, וממילא האיסור לא תלוי בעצמיות הבהמה לפי שיטת רש"י, אלא לפי שיש רק סימן אחד דקיימא לשחיטה, וביותר ביאור דבפלוגתא אם יש ברירה או אין ברירה תלוי בזה אם דין התורה נאמרה גם על חלוקת הירושה דהתורה הורישא לכ"א מה שעתידי ליטול אח"כ, או דנמצא רק דין כללי דבנים יושים אבל פרטי חלוקתם על זה לא העמידה התורה הדין וממילא אין ברירה דמי יודע אם זה חלקו אף שיש לו דין יורש על הכל כנ"ל אך הלא גם על השני יש דין יורש על הכל.

אבל ברין עשיית עיר הנדחת דניתן הדין בידי בי"ד כפי שמשמע מכל סוגית הגמרא ומשיטת רש"י. וגם מהלשון המשנה והרמב"ם נכסי רשעים נאבדים זאת אומרת להאבדו להפסיד הממון והבעלות. ואם כן הלא יש לנו לאמר בבירור דבי"ד מעמידין הדין אסור מתחלה רק מה שנוגע לעיסת חלק של שותף של עיר הנדחת, אבל לא מה שנוגע לחלק העיסה להשותף של עיר אחרת. וממילא מתורץ קושיית הש"א.

אהרן דוד בוראק,

ר"מ בישיבת ר' יצחק אלחנן ורב דביהכ"נ אהל משה ח' תהלים ברוקלין

ק"ה וב"מ ק"כ ברין השוכר מרחץ משמע ברור בהא דאמר שמואל בא בתחילת החודש כולו למשכיר. שהוא מוחזק בסוף החודש כולו לשוכר והשוכר מוחזק ואף דהוה ספיקא דדינא. ברין תפוס לשון ראשון או לשון אחרון, אמרינן המוציא מחבירו עליו הראי'. וכן מוכח מכתובות ס"ד ברין מרדה. שם לענין בלאותיה תפסה לא מפגינן מינה, ובתוספות וא"ת כיון דלא פשיט המוציא מחבירו עליו הראיה וכו'.

ונ"ל לבאר בתוספות דלחכי לא שייך המוציא עליו דכיון דספיקא דירושין הוה מטעם ברירה ובטלה מחלוקת וא"כ חזקתו אינה חזקה כלל דהשני ממי שבע"ח לא נטל יחזיק מה ששייך לאחיו ולא שייך המוציא מחבירו בדבר שאינו מוחזק יותר מהמוציא.

ולפי זה מתורץ קושיית הרשב"א בתוספות ב"ב ק"נ וקושיית התוספות ב"ק ט' שם. ורב אסי מספקא לי' אי כירושין או כלקוחות שלא באחריות. ותימא לרשב"א מנא לי' הא דלמא ודאי לאו כירושים דמי אלא מספקא לי' אי כלקוחות באחריות דמי או שלא באחריות דמי. ואמרתי כיון דהספק תהי' אם כלקוחות באחריות או שלא באחריות הלא אין הספק בחזקתו. אלא דזה ברור דמקרי מוחזק והספק רק בזה אם צריך לשלם להשני כלקוחות באחריות או לא. אבל מוחזק מקרי, וא"כ אמאי לא יהי' שייך המוציא מחבירו עליו הראיה לכך מוכרחין לומר דהספק הוא אם כירושים או כלקוחות. דהספק הוא אם מוחזק הוא אם לאו. ואז לא שייך המוציא מחבירו עליו הראי'. והנה לפי זה דברין ברירה כמו בירוששה

שכל אחד משיג מה שהתורה זכתה לו. וכשבעל חוב נטל מאחד, לקח השני יותר ממה שהתורה נתנה לו במציאות, ומי שסובר אין ברירה צריך לברר ע"י לקיחתו שזה שהחלק נפל לו, וזה אי אפשר לרעת. וכן בכל עניני ברירה כמו באיזה שתצא מפתח תחלה השאלה היא אם ברין לשמה צריך להיות מיוחד דוקא לזאת האשה אף אם מנביל דעתו לאיזה שתצא מפתח תחלה גם כן מקרי לשמה, וכן ברין שני

סימן ס"ג

בענין איסור חל איסור

שיחות קצרות עם תלמידי הישיבה

א.

השאגת ארי' בס' ע"ו, מתרץ קושיות התוס' דכריתות ד' כ"ג ע"א ד"ה ומי א"ל לר"ש כו', דלמא שאני גבי יוה"כ מש"ה לא חל על איסור נבלה. משום דאינו רק איסור כולל אבל הכא גבי נותר הוי איסור מוסף ונימא אע"ג דל"ל לר"ש איסור כולל, איסור מוסף מיהו אית לי' והכי אשכחן לר' יוסי נמי דלית לי' איסור כולל ואיסור מוסף אית ליה עיי"ש ות' השאג"א דר"ש לית ליה איסור מוסף דיוה"כ מוסף לגבי נבילה משום דקיי"ל בפ' כל שעה כל האיסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך אכילתן וטעמא דאכילה כתיב בהו. והא ודאי גבי יוה"כ דלא כתיב ביה אכילה אלא כל הנפש אשר לא תעונה אפילו אם אכלן שלא כדרך אכילתן כגון אוכל חלב חי כדאמרינן התם וכל שכן בשר בהמה חי כמ"ש התוספות שם אפ"ה חייב משום לא תעונה דיוה"כ ובפ"ב דיומא לא פטרינן אלא באוכל אכילה גסה ביוה"כ משום דכתיב אשר לא תעונה פרט למזיק אבל שלא כדרך אכילתו דאינו מזיק הא ודאי חייב הוי איסור יוה"כ מוסף אחפצא דנבלה שלא כדרך אכילתן שרי משום דאכילה כתובי בה ואם אכלה חי פטור ומשום יוה"כ חייב ומדפטור ר"ש האוכל נבילה ביוה"כ ש"מ דאפילו באיסור מוסף לית ליה איסור חל על איסור עיי"ש.

וקשה ע"ז מש"ס חולין דף קי"ג ע"ב, המבשל חלב בחלב חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה לימא בהא קמפלגי מ"ד לוקה קסבר אחע"א ומ"ד אינו לוקה קסבר אין אחע"א, לא דכ"ע אין אחע"א אאכילה דכ"ע לא פליגי דלא לסי כי פליגא אבישול כו'. ולפי דברי השאג"א הנ"ל, הא הוי בשר בחלב איסור מוסף לגבי נבלה כיון דבב"ח ג"כ לוקין עליה שלא כדרך אכילתן, כדאיתא בש"ס פסחים שם ד' כ"ה, אטו בב"ח אכילה כתיבה ביה וחלב אין לוקין עליו שלא כדרך אכילה ושפיר חל איסור בב"ח

על איסור חלב משום מוסף, וכבר הערו ע"ז האחרונים ז"ל.

ונראה דהנה הא דאמרינן שאיסור חל על איסור במוסף פשוט שאין הטעם שמפני שהאיסור השני מוסף איסור חדש על הראשון הוי איסור שני איסור חמור וחל על איסור קל ממנו דזה אינו דאפילו אי אמרינן דאין אחע"א באיסור חמור על קל אעפ"כ ס"ל דבמוסף חל אע"א ומסוגית הש"ס משמע דלחלק באהע"א בין איסור חמור לאיסור קל הוא רק לרבנן דס"ל איסור חל על איסור אבל לא למאן דס"ל אין איסור חל על איסור עיין ש"ס קדושין ד' ע"ו גם בזה דמוסף באיסור חמור תרתי מוסף וחמיר, דרוצה הש"ס לומר דאפילו מאן דלא ס"ל מוסף באיסור חמור א"ל מוסף אלא הטעם דכיון דאיסור חדש הנוסף על החפצא חל שאין איסור הקודם מעכבן מלחול וכיון שחל על החפצא שם איסור השני ממילא חל האיסור השני בכל דיני איסור שלו ויסור ההלות של האיסור השני הוי על האיסור הנוסף וגורר אחריו ממילא כל עיקר האיסור והכי משמע לשון הש"ס בכל מקום כמו מגו דאיתוסף ביה איסור לגבי חולין ביוה"כ איתוסף ביה לגבה וכי"ב ולדונמא נאמר שאין איסור חל לחצאין וחל בכלו ובכך הדבר פשוט שא"א שיחול איסור בב"ח על איסור חלב משום מוסף כיון דבב"ח אסור שלא כדרך אכילה ומוסף על איסור חלב שמותר שלא כדרך אכילה, משום דבכל איסור מוסף אף אם תאמר שאין איסור חל על איסור במוסף אבל האיסור הנוסף חל שאין לך דבר המעכבו לחול ואם יאכלו נבילה ביוה"כ שלא כדרך אכילה מחויב אף לר"ש אבל בב"ח על חלב אי אהע"א לא לבד שלא יהו איסור בב"ח על החתיכה כדרך אכילתן אלא שלא יהיה איסור בב"ח בזה אף שלא כדרך אכילתן, והוא דהלא יש דין מיוחד בב"ח דרך בישול אסרה תורה עיין חולין ד' ק"ח ע"א ולא רק שאינו מחויב בב"ח רק ע"י בישול דצריך שיבשלו יחד אלא אפילו אם נתבשל צריך להיות כדרך בישול, כדרך שמבשלין ואם בשל בב"ח שלא כדרך בישול למשל למעלה מששים דליכא

רַחֲמָנָא בְּב"ח מַכְלֵל דְּחֵלֵב לְחֻדֵי שְׂרֵי וּדְלֵמָא
לְאִסוּר בְּהִנָּאָה. וְהִקְשָׁה הֵרִי"ט אֶלְגִּי ז"ל אִמְאִי
לֹא קֵאֲמַר הֵש"ס דֵּאִסוּר בְּב"ח לְשֵׁלָא כְּדַרְךְ
אֲכִילָה עֵינִי"ש. וְלִדְבָרֵינוּ מִיּוֹשֵׁב שְׂפִיר. עֵינִי
בִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב יו"ד סִי' פ"ז. וּבִסְפָר אֲבָנֵי נֹזֵר
לְאִדְמוֹר הִגְה"ק מִסְאָכְטָטְשָׁוּוּ זצ"ל, וְהִדְבָּרִים
אֲרוּכִים, וְאֲכַמ"ל.

אברהם יצחק ועלמאנאָוויטש

רב בכרוקלין ניו יארק,
ור"מ דיישיבת רי"א

סימן ס"ד

מלאכת אוכל נפש ביו"ט.

ביצה דף כ"ז ע"ב, בהמה שמתה לא יזינה
ממקומה, ומעשה ושאלו א' ר' טרפון עליה ועל
החלה שנשמאת ונכנס לביה"מ ושאל ואמרו לו
לא יזיזם ממקומם, ופירש"י שם חלה שנשמאה
אינה ראויה לכהן דהא באכילה אסורה לעולם,
ובהסקה או לתתה לכלב ביו"ט אסור דאין
מבערין קדשים טמאין מן העולם ביו"ט, ואפי'
ע"י אכילת בהמה דקיי"ל שאין שורפין קדשים
ביו"ט, ולא תימא דוקא שרפה משום דהבערה
שלא לצורך הוא דהא אין מדליקין בשמן שרפה
ביו"ט הבערה לצורך הוא, דמדליקין נר ביו"ט
צורך אכילה היא ומותרת אפי' הכי שמן שרפה
לא, והיא תרומה שנשמאת דגורת הכתוב הוא
שאינן קדשים טמאין מתבערין ביו"ט דרחמנא
אחשבי' להבערתן דכתיב באש תשרף, הלכך
מלאכה היא עכ"ל. ויש להקשות דאכתי אמאי
אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט, לו יהא
דרחמנא אחשביה להבערתן ומלאכה היא, מ"מ
הרי לא עדיפא האי מלאכה ממלאכה ממש.
וכמו דמלאכה ממש הותרה לצורך אוכל נפש,
כן האי מלאכה דביעור קדשים נמי הותרה
לצורך אוכל נפש. וכיון דבתרומה יש בה גם
צורך אוכל נפש ודאי יש לנו להתיר. דמה
לי אם האיסור הוא משום הבערה או משום
שאינן מבערין צדשים ביו"ט סוף סוף הוא לצורך
אוכל נפש, וכל המלאכות הלא הותרו לצורך
אוכל נפש, דזה אין סברא כלל לומר דכיון

טעמא אין שום חלות בב"ח בזה ולא שבטל
החלב בשישים אלא שהתורה לא אסרה בזה
כיון דלא הוי דרך בישול, ועיין בתוס' ע"ז ד'
ס"ה וצריך ליישב שם. ועיין בפמ"ג בפתחה
בהל' בוי"ח בסופו בד"ה ודע, דאף שכתב
הרמב"ם ז"ל בפיר' ממ"א הי"א וי"ב אם
עירב לענה ורוש חייב היינו שמתחילה בשלן
בנ"ט ואח"כ עירב בה דברים המרים אבל אם
לכתחילה בשלה ע"י דברים הפגומים כגון
שעירב בתחילת הבישול דברים המרים וכו'
ונפסד מאכילת אדם ובישל עם חלב אינו אסור
מה"ת, כי דרך בישול אסרה תורה כו' אבל
לאחר שנעשו בב"ח אסורים אפילו אם נפגמו
אח"כ מאוכל אדם הרי מבואר להדיא
דכשמבשל לאכול שלא כדרך אכילה הוי שלא
כדרך בישול וזה פשוט דהלא מהו דרך בישול
זהו מילי דעלמא דמה שדרך העולם לבשל הוי
דרך בישול ואין דרך העולם לבשל לאכילה שלא
כדרך אכילתן ורק לאחר שבשלן לדרך אכילה
וחל עלי' איסור בב"ח, אז אסור אח"כ אף שלא
כדרך אכילה אבל לא שנאמר שלכתחילה יחול
איסור בב"ח על שלא כדרך אכילתן כיון דלא
הוי דרך בישול בכך ובכן האיך תאמר שבב"ח
הוי איסור מוסיף על חלב כיון דבב"ח אסור
שלא כדרך אכילה, וצריך אתה להניח היסוד
וההנחה שחלות בב"ח יהי' על שלא כדרך
אכילה ומגו דאיתוסיף יגדר אחריו האיסור בכל
דיננו ז"א דאם חלות האיסור יהי' על שלא
כדרך אכילה אזי לא יהי' אסור כלל אף שלא
כדרך אכילה כי על שלא כדרך אכילה הוי שלא
כדרך בישול בשלמא אי אמרינן אהע"א ויסוד
איסור בב"ח על חלב חל על כדרך אכילה שפיר
הוי דרך בישול וממילא אסור אף שלא כדרך
אכילה אבל שהיסוד יהי' על שלא כדרך
אכילה לא לבד שאינו מוסיף איסור על החתיכה
בכד"א אלא גם שלא כדרך אכילה מותר כיון
דלא הוי דרך בישול, וכנ"ל. עיין כו"פ ס' פ"ז
דמקשה קו' זו לפי דברי התוס' שבועות ד'
כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי לה כו' ועיי"ש בתירוץ
של הכו"פ ואפשר להעמיד סברתינו בתירוץ,
ועיין ברי"ט אלגזי בכורות שהקשה על הא
דקאמר הש"ס וחלב מנ"ל דשרי אלימא מדאסר

ולא יהא נתבשל, ופעולת האיסור וגם עצם האיסור הם שניהם בהדבר שבא ליהנות ממנו. וכן הוא בכל המלאכות, אבל בהאי מלאכה דאין שורפין קדשים ביו"ט כגון שמן שרפה, הנה התם פעולת האיסור הוא מה שהוא מדליק השמן, "והאיסור הוא לא מה שהשמן דולק אלא מה שהקדשים מתבערין מן העולם, כלומר, לא מה שעצם הדבר נתבער, אלא מה שהקדשים שיש בהדבר נתבער מן העולם." וכשהוא נהנה מן הדבר בביעורו, הוא נהנה רק מפעולת האיסור, היינו מה שהדליק את השמן לצורך אוכל נפש, וזהו פעולת האיסור, דע"י פעולה זו יתבערו הקדשים מן העולם, אבל מן האיסור עצמו לא יהנה כל ואין בו צורך אוכל נפש, דהרי האיסור הוא מה שהקדשים נתבער, "והוא אינו נהנה כלל ממה שהקדשים נתבערו מן העולם אלא ממה שהשמן דולק", דהרי אין לו שום הנאה ממה שהדבר הוא של קדשים ויש בו קדושה, דאותה הנאה עצמה, היתה לו מן הדבר אפילו לא היה של קדשים, ואם כן אותה מלאכה שנאסרה, היינו ביעור קדשים אין בו צורך אוכל נפש, ומשו"ה אין שורפין שמן תרומה טמאה ביו"ט דעצם האיסור אין בו צורך אוכל נפש, אף שפעולת האיסור יש בו צורך יו"ט, דאין אנו דנין רק על הפעולה אלא גם על עצמו של איסור, משא"כ אם היינו אומרים, דהא דאין שורפין קדשים ביו"ט הוא מצד הבערה שלא לצורך שפיר יקשה אמאי אין שורפין שמן תרומה שנטמאת, דהתם הוי בין הפעולה, בין עצם האיסור צורך אוכל נפש, דהרי הוא נהנה מן הפעולה וגם מעצם האיסור, היינו ממה שהוא דולקת, כנ"ל לבאר שיטת רש"י.

ועיין בשער המלך ריש הלכות יו"ט שהביא מה שהקשו אמאי אין שורפין קדשים ביו"ט אמאי לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, וכתב בשם הפר"ח ליישב ע"פ שיטת רש"י דהא דאין שורפין קדשים ביו"ט הוא משום דרחמנא אחשבי' להבערתן ואסורה אפילו לצורך אוכל נפש כמו בשמן תרומה שנטמאת. והקשה עליו מהא דפסחים דף פ' ע"ב ש"מ מדר"ע תלת וכו',

דאחשבה רחמנא לאסור אע"פ שאינה מלאכה כן אחשבה נמי לאסור אע"פ שהוא לצורך אוכל נפש, דמהיכי תיתי לומר כן, שיהא עדיף יותר ממלאכה ממש, והכין משמע חידוש זה.

והנה לשיטת הירושלמי שהובא בתוספות דף ג' ע"א ד"ה גזרה דרק מלישה ואילך הותרה מדאורייתא מקרא דושמרתם את המצות לא קשה כלל, דהאי מלאכה דביעור קדשים וראי הותרה אפילו לצורך אוכל נפש, דהרי אינה מלישה ואילך, אבל רש"י בריש פרק אין צדין כתב דמשו"ה צידה אסורה משום דאפשר לעשותן מערב יו"ט עיי"ש, א"כ בין אם אמר דכוונתו הוא דמדאורייתא אסורה כמו שהבינו בתוספות בפירש"י ובין אם נאמר דכוונתו הוא דמדרבנן אסורה, כמו שרצו איזה מהמפרשים לומר, יקשה דהכא בהדלקת שמן שרפה להאיר וראי אי אפשר לעשותן מערב יו"ט.

ונ"ל לתרץ דברי רש"י ולומר דכל המלאכות האסורות בשבת ויו"ט, והותרו ביו"ט לצורך אוכל נפש, היינו דוקא אם האיסור עצמו יש בו צורך אוכל נפש, אבל לא אם רק פעולת האיסור יש בו צורך אוכל נפש, כלומר, הא דהתירה התורה אוכל נפש "אין הכוונה שהתורה התירה כל הפעולות לצורך אוכל נפש, אע"פ שיש בהם איסור מלאכה, אלא שהתורה התירה האיסור המלאכה אם יש בהאיסור צורך אוכל נפש." ואבאר דברי: דאימתי אמרינן דהותרה מלאכה לצורך אוכל נפש, היינו דוקא אם יש צורך אוכל נפש בפעולת האיסור וגם באיסור עצמו, אבל אם יש צורך אוכל נפש רק בפעולת האיסור, אבל באיסור עצמו אין בו צורך אוכל נפש לא התירה התורה. והנה בכל המלאכות כגון הבערה ושחיטה שנאסרו בשבת והותרו ביו"ט לצורך אוכל נפש, התם פעולת האיסור הוא מה שהוא שוחט, כלומר שעושה מעשה השחיטה, או מה שהוא מדליק ועושה מעשה ההדלקה, ועצם האיסור הוא מה שהבהמה נשחטה והעצים דולקים, וכששוחט או מדליק לצורך אוכל נפש הוא נהנה גם מפעולות האיסור וגם מהאיסור עצמו, כלומר, דמעשה השחיטה שעשה וגם ממה שהיא שחטה יש לו הנאת אוכל נפש, דהרי אי אפשר לו לאכול אם לא יהא נשחט

האיך אפשר לומר דע"י מתוך מותר משום דמיקרי צורך קצת, מ"מ ע"י צורך קצת מותר רק אז היכא שיש ציור שהותרה לצורך אוכל נפש ממש אז אפשר לומר דמתוך שהותרה לצורך אוכל נפש ממש הותרה נמי אפילו שלא לצורך ממש אלא לצורך קצת, אבל הכא שלא הותרה לעולם גבי אוכל נפש ממש ודאי דלא הותרה גבי צורך קצת, ואם כן האי מלאכה דביעור קדשים לא הותרה מעולם גבי אוכל נפש, דהרי כל אוכל נפש הרי הוא משהו אותם לכל היותר לצורך קצת, וכיון שאין ציור שהותרו לצורך אוכל נפש היאך נתיר משום צורך קצת, וא"כ אכתי תקשי האיך שמעינן מדר"ע דלא אמרינן מתוך הא מצד איסור ביעור קדשים לא שייך כאן מתוך וצ"ע.

ולפי מה שהסברנו שיטת רש"י יתבאר העין באופן אחר לגמרי. דהא דלרש"י אין שורפין קדשים ביו"ט משום דרחמנא אחשבי' להבערתן אין הכוונה ההתורה אסרה אפילו לצורך אוכל נפש כמ"ש הפר"ח, וכמו שמשמע כן מדברי התוספות שם אלא דהכוונה הוא דלא שייך בזה אוכל נפש דבעצם האיסור אין בו שום צורך אוכל נפש, דאין שום ציור שיהנה ממה שהקדשים מתבערים וכמו שבארנו. ואם כן לא שייך כלל לומר מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, דהא לא מצינו כלל שהותרה לצורך, וכמו במלאכת כתיבה דלא אמרינן מתוך משום דבכתיבה לא שייך שום אוכל נפש ולא שייך לומר מתוך שהותרה לצורך וכו', ומה שהקשה השעה"מ האיך שמעינן מדר"ע דלא אמרינן מתוך דשאני חמץ דרחמנא אחשביה להבערתן, וביעור חמץ דומה לביעור קדשים דאין מהם שום הנאת אוכל נפש, אם כן לא שייך לומר מתוך, והאיך שמעינן מדר"ע דלא אמרינן מתוך בכל דוכתי, כבר תירץ בזה הנודע ביהודה מהדורא קמא חלק או"ח סימן ט"ו לחלק בין חמץ לקדשים, דבחמץ לא שייך כלל לומר דרחמנא אחשביה להבערתן. עיי"ש.

ואזכיר בזה מה שנראה לי ליישב קושית הגר"ע איגרי בחירושו בדף כ"א ע"ב במשנה אין טומנין את החמין לכתחלה ביום טוב, וקאמר בגמרא שם היכי דמי אי ראנח עירובי

יש"מ דלא אמרינן מתוך שהותרה לצורך וכו' פי' דאי אמרינן מתוך אמאי אי אפשר לשרוף חמץ ביו"ט אע"פ שהוא שלא לצורך, והקשה הא גבי חמץ נמי אחשבי' רחמנא להבערתן ואם כן אסורה אפילו לצורך כ"ש שלא לצורך, ואם כן האיך שמעינן מדר"ע דלא אמרינן מתוך בשאר דוכתי ורצה הוא לומר דכוונת רש"י הוא דע"י דאחשביה רחמנא חשבינן לצורך אוכל נפש כאלו הוא אינו לצורך כמ"ש תוס' שם בשם ריב"א דבטל צורך הדיוט אצל צורך גבוה ומשו"ה בשמן תרומה טמאה אין מדליקין ביו"ט משום דנחשב כאלו הוא שלא לצורך, ולא אמרינן מתוך משום דאין כאן אפילו צורך קצת דאפשר לבערם למחר, אבל גבי חמץ לו יהא דרחמנא אחשבי' להבערתן מ"מ יש לומר מתוך משום דהוי צורך קצת משום המצוה שצריך לעשותה היום והקשה עוד על דברי עצמו, דהא רש"י ס"ל בביצה דף י"א ע"א דאין צריך כלל צורך קצת, ואפילו של"צ כלל נמי אמרינן מתוך, ונדחק עוד לומר בדרך אחרת עיי"ש שכל דבריו דחוקים קצת, דהא האי סברא דנתבטל צורך הדיוט לגבי צורך גבוה הוא סברת התוספות, ורש"י לא נחת להאי סברא, דאם רש"י סבור זו הסברא, א"כ למה הוצרך לחדש דין זה דרחמנא אחשביה להבערתן, הא עיקר מה שהכריחו לחדש דין זה הוא משום הקושיא דאמאי אין מדליקין בשמן תרומה, שנטמאת ביו"ט, ואם יסבור זו הסברא דבטל צורך הדיוט לגבי צורך גבוה, וא"כ אין כאן שום קושיא מהאי דאין שורפין תרומה שנטמאת ביו"ט, ומלבד זה כבר דחו התוס' בעצמם סברא זו עיי"ש.

ועוד יקשה קצת דאם הא דאחשביה רחמנא מבטל צורך הדיוט גבי תרומה טמאה אע"פ שהוא אוכל נפש ממש, א"כ אמאי לא מבטל נמי הצורך קצת שבחמץ, דהא הצורך קצת הוא גם כן צורך הדיוט, וצורך קצת ודאי גרע מצורך אוכל נפש ממש.

ועוד יותר יקשה על דבריו, דאכתי אין ראי' מדר"ע דלא אמרינן מתוך, דלו יהא דמצד הבערה ודאי שייך לומר מתוך דהרי יש בו צורך קצת, אבל מצד האיסור דביעור קדשים

ואף היין הבא מארץ ישראל צריכים לחקור אם יין כשר הוא ויש לה הכשר מרב מובהק.

העיר פילדלפיה

בימים אלו הי' נצחון גדול בעולם הכשרות בעיר פילדלפיה. חמשה מוכרי בשר טרפה נענשו בסכום של מאה דולר כל אחד ואחד. המשפט היה כנגדם באשר על תנותם היה אות (סיין) הנכתב בעברית כמו "בשר בשר", או בלשון אחר אשר זהו להטעות את האנשים שיחשבו כי מוכרים בכאן בשר כשר. השופט מר היילינגמאן, הוכיח את אנשים אלו, אשר חוטאים ומטמאים יהודי העיר שלוקחים בשר אצלם. וכל מרמות שוא לא יצדיק אותם. והוא נכון לענוש כל מי שיכשיל את הרבים במכירת נבלות וטרפות במר רכשרות.

הרב הגאון הגדול רד"א לעווענטאהל האב"ד דפילדלפיה בזמן האחרון עובד עבודה מרובה לבער את המוכרי טרפות ומכשילי הרבים, וגם עמד בבית המשפט עם מוכרי בשר טרפה, והוכיח לדעת, אשר לשון "בשר בשר" גם כן מכשיל הרבים לחשוב כי בשר כשר מוכרים שם. ואם איננו כשר נקרא נבלה וטרפה. המשפט הזה הגהו לסמל לכל המדינות (סמיטס) בארצות הברית. אשר כל לשונות שנכתבו בעברית בחנותם של מוכרי בשר טרפה, הוא כנגד חוק הכשר. ולענוש על זה.

הבית המשפט נתנו תורה להרב לעווענטי-טהאל, ולבנו מר, אברהם לעווענטאהל, ולחתנו מר עהרליך, בעד עבודתם החרוצה בעד הכשרות בעיר.

תבשילין מ"ט רב"ש, ואי דלא אנה ע"ת מ"ט רב"ה ותירוצו שם דף כ"ב ע"א אלא אמר אבוי כגון שערב לזה ולא ערב לזה וחנינא היא אליבא רב"ש עיי"ש, והקשה הגאון הנ"ל הא איסור הטמנה הוא שמה ימצא קדרתו צוננת וירתיחנה, ואם כן מ"ט רב"ש דאסרי דהא אף אם ירתיחנה ליכא איסור דהא מעשה רתיחה שהוא בישול ערב עליה מערב יו"ט והניח בקושיא. ונ"ל ליישב דהא לב"ש צריכין עירוב מיוחד על הטמנה אינו כלל משום שיש כאן איסור אחר שאינו בכלל בישול "אלא משום שיש כאן מין מאכל אחר שאינו בכלל בישול", וכמו שצריכין עירוב מיוחד על צלי בפני עצמו, ועל מבושל בפני עצמו. עיין דף י"ז ע"ב תוס' ד"ה אמר רבא דלב"ש אפי' בנ' תבשילין צריך שיחא לכל אחר כנגדו, עיי"ש אף שצלי ומבושל ודאי איסור אחד הם, וע"כ משום דשני מאכלים מיוחדים הם, ואם ערב רק לאחד אסור בשני כן גם בהטמנת חמין זהו מין מאכל מיוחד וצריך עירוב לברו ואם לא עירב אסור להטמין אף שערב על התבשיל כנ"ל.

משה אהרן ב"ר ישראל ז"ל פאליעונו

מחבר ספר "מחנה ישראל", ר"מ בישיבת ר' יצחק אלחנן ז"ל

לשאלת היין

כעת אחרי שהתירה הממשלה למכור יין ושארי משקים הריפים, החוב על כל איש ירא וחרד לעשות חקירה ודרישה בדבר כשרות היין אם יש הכשר על היין מרב מובהק. כי נתרכו המוכרי יין, וגדולה ההפקרות בעשיות היין.

אבקש לכל הלוקחים חבל ב"הפרדס" אשר מאמרם יהי' נכתב בלשון נקיה. וגם יהיה נכתב על צד אחד של הניר. וגם כל מי שהעתיק דירתו למקום אחר להודיעי מיד.

מערכת "הפרדס".

קאופמאן'ס מצות שיקאגא, איל'ר.

בית מאפה של קאופמאן'ס מצות, בשנה זו נשתכללה ברוב פאר ויופי, המכונות והתנור נתקנו לפי הנחיצות והזירות והזהירות היתירה לשמור ממשוהו המץ, ולעשות הכל בתכלית הכשרות. בית מאפה זו עומד כעת בהכשרו והשגתו של רבנים גאונים מפורסמים שליט"א משיקאגא. השגחה תמידית נמצא שמה מגדולי הרבנים והחשובים בעיר.

מנהל בית מאפה מר נ. ה. באלאטין נ"י, גברא יקירא וחשוב ומפורסם בעולם היהודי, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהררים בכשרות.

ABRAHAM KAUFMAN

MATZOS CO.

1328-30 S. Jefferson Avenue

Chicago, Illinois

כל הנעשה בבית הרושת של יוראפשע סטריקטלי כשר וואורשט פקטארי

עומד אצלם המשיגיה המפורסם בעולם הכשרות לאיש מיוחד במינו במקצוע זה, בהשגחתו וישרתו הנעלה הר' דן תומרקין, ובהכשר הרב הגאון המפורסם במעלות ומדות תרומיות מוה"ר ישעי' קארלינסקי שליט"א וזה מספיק ומשביע רצון אלה המהררים לכשרות מדויקת ומצוינת.

מיני הבשר וקניקנים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב בעיני הכשרות מהחל עד כלה, ומהודרים בטעם ויופי, בעלי בית הרושת המה אנשי שם, מפורסמים ונודעים לתהלה, מופלגי תורה ויראי ד', ר' שמואל דאוידאוויטש ר' ישראל פונער, ור' אלי' הילל, המה בעצמם מוחזקים ונאמנים בכשרותם, ליתר שאת

European Kosher Provision Mfg. Co.
126-128 Attorney St. New York City

די בעסעדי פיגלער און גליק אינס.

די איינציגע סטריקטלי כשר'ע פעקטאָרי אין שיקאגא וואָס ווערט פאבריצירט

פון די בעסטע און ריינסטע

סופ-נאט, אייער לאַקשען, מאַקאַראַנען; קעיק, פארפעל און געבאַקענע פארפעל יער-
דער איינער אפילו מהדרין מן המהדרין קען בלי שום חשש ופקפוק דאָס באַנוצען,
אַלעס ווערט געמאַכט אין אונזער אייגענע פעקטאָרי מיט דעם גרעסטען הידור
הכשרות מהחל ועד כלה. דער נאָמען "פיגלער-גליק" זענען בעוואוסט פאר נאמנים
ומוחזקים על הכשרות.

האַלסייל און רייטייל
קאָנטרי אַרדערס פינקטליך אַטענדעט

און אויף פסח ווערט געבאקען מאַקאַראַנען און קייק, אויך ווערט געמאַכט
פסח'דיגע לאַקשען בתכלית הכשרות אפילו למהדרין

FIGLER AND GLICK, Inc.

1749-53 W. Roosevelt Rd.

Phone Canal 4742

Chicago, Ill.

לאַזאַר'ס
כשר סאַסעדזש פֿעקטאָרי

אַתּ זֶה תֵּאכַל
משיקאָנא

כל מיני בשר ונסנקים וכרכשאות הנעשים בבית
חרושת זה הוא ברסרוק רב בעיני הכשרות מהחל עד
כלה בלי שום חשש ופקפוק.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א בשיקאגא, הרב ר' חיים
צבי רובינשטיין, והרב ר' יהודא האָשעסמאַן, ומלבד זה מר. לאַזאַר בעל בית חרושת, הוא
מפורסם לאיש נאמן ומוחזק בכשרות, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות
מדויקת ומצוינת.

LAZAR'S KOSHER SAUSAGE FACTORY

3648 W. Roosevelt Road

Chicago, Illinois

בית חרושת של

רובינסקי - שפירא כשר סאסעדזש פעקטארי
ב ש י ק א ג א

בית חרושת זה נעשה כל מיני בשר מעושן, נקנסים וכרכשאות, כשרים בתכלית הכשרות מהחל עד כלה.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' חיים מעדניק שליט"א, והרב ר' יצחק אייזיק שמאל שליט"א.

המה מעידים בהכשרם כי בית חרושת זה מתנהגת בתכלית הכשרות על צד היותר טוב, משגיח תמידי נמצא שם, איש יר"ש ומומחה בעניני השגחת הכשרות, והכל נעשה בהשגחתו, רואה ומשגיח על הבשר המובא שם, וגם על הניקור, השריה המליחה והדחה, והמה מבקרים תמיד הפעקטארי, ורואים ומעידים כי הכל נעשה בהכשר גמור.

הרבנים אלו המה מהרבנים החשובים בעיר, עדותם נאמנה אשר כל הנעשה בבית חרושת של רובינסקי-שפירא הוא בתכלית הכשרות.

אטלאנטיק סיטי, נד"ז
גרונדווערג'ס האַמעל "ניו יארקער"

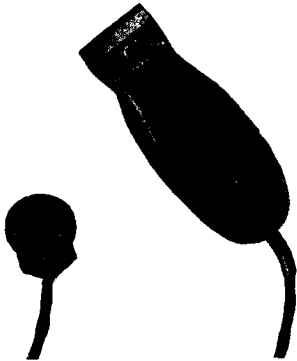
כשר למהדרין מן המהדרין לפסח ולכל השנה

רוסס מיט די לעצמע מאדערן איינריכטונג, הייסע און קאלטע ים וואסער אין אלע בעטה רוסס פון האַמעל, עלעוויטאָרס, אַ גרויסער דיינגג צימער, און ווארט צימער, און אַ לאַבי. מר. גרונדווערג, איז א בעוואוסטער אויסגעצייכענטער מאן הנאמן ומוחזק בכשרות. איהר קאַנט אייך איבערצייגען ביי הרב לעווענטאהל, פילאדעלפּי, הרב שפירא, דער רב פון אטלאנטיק סיטי, און רבי הערבערט דר. גאַלדשטיין, ניו יארק.

GRUNDWERG'S HOTEL NEW YORKER

128 S. Connecticut Ave., Near Boardwalk—Phone 49976—Open All Year
ATLANTIC CITY, N. J.

המצאה חדשה להסיר המכשלה
THE SCHICK BLADELESS ELECTRIC SHAYER

כאשר רבים נכשלים בגלוח הזקן בתער שעוברים על המשה לאוין, מפאת שקשה להם גלוח הזקן במספרים, או השחתה בסם מפני הכאב משריפת הפנים, תקנה גדולה להנצל ממכשול, לעשות גלוח הזקן בתספורת חשמלית המכונה:

Schick's Electric Shaver

תספורת חשמלית זאת הוא כעין מכונת מספרים המכונה קליפער, ועושה פעולת הגלוח כהרף עין בלי איבוד זמן, ואיננו מסרט הפנים שום פעם, ועוד מרפא אותו. תספורת חשמלית זאת היתה מחירה 25 דולר וכעת הוזל המחיר על 15 דולר

הכתובת:

SCHICK DRY SHVER
Stamford Connecticut

צוויינים באנקט האלל און באלל רום
קערזי עוועניו רוזוועלט ראוד ביי

פראכטפאלער האלל, און באלל רום מיט די לעצטע מאָדערנע איינריכטונג, און די בעסטע באהאנדלונג פאר חתונות, באנקעטען, פארטיס, א. ז. מיט מעסיגע פרייזען. אלעס וואָס דארט ווערט צוגעגרייט איז סטריקטלי כשר, מיט דעם בעסטען משגיח ר' זעליג ראזמאָרין, וואָס ער איז באוואוסט ביי די רבנים, פאר דעם בעסטען משגיח.

ZWEIG'S BANQUET AND BALLROOM, 3146 W. Roosevelt Road
Phone: Van Buren 4747

את זה תאכל

כל הנעשה בבית החרושת של מאָרריסאָן ענד שיה
כשר וזאָרשט פראָדוקטען

מיני הבשר וקניקנים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב מהחל ועד כלה בעיני הכשרות ומהודרים בטעם ויופי, הוא בית החרושת היחידי בניו-יענגלאַנד סטייטס אשר יש לה חוקת כשרות ומפורסמת זה עשרים שנה. וכשר אפילו למהדרין מן המהדרין, ועומדת תחת השגחתה המעולה של הרב הגאון אהרן דוד הכהן זעלדנער רב בעיר באָסטאָן רבתי.

Tel. Capitol
 4713-4714

64-66
 Fulton St.

רוקחים כשר פעקטארי

רוקחים אויל

רוקחים כשר סקארינג פוידער

רוקחים כשר זייף

רוקחים כשר אלומינום קלינוער

המה כשרים ומתוקנים בדקדוק רב בענין הכשרות ונערכים ונעשים בתכלית הנקיין עשו את מאכליכם ומטעמיכם ב-

רוקחים פיור בינען האני

ואכלו

רוקחים פיור פרוכט פרעזערווס

המאכלים האלה כשיש עליהם שם "רוקח" מבטיח לכם ברור אשר המה כשרים בתכלית הכשרות, ובתכלית הנקיין, ונעימים בטעם ומתודרים ביופי מאין כערכם. וראוין אף למהרין מן המהדרין.

I. ROKEACH & SONS, Inc.

240 Wythe Ave.

Brooklyn, N. Y.

אכלו המצה היחידה בעולם במינה

מאנישעוויטץ מצה

קמח מצות, פארפעל, קייק מעהל, מצה דקה, ומצה עשירה, האול ווהיעט, הייד-זשיעניק, און מצה סיריעל

אפית מצות מאנישעוויטץ נעשית תחת השגחתה התמידית של:

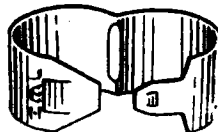
אגודת הרבנים האורתודוכסים דארצות הברית וקנדה

THE B. MANISCHEWITZ COMPANY

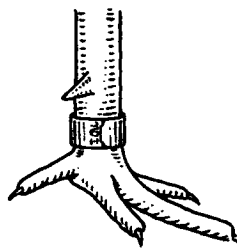
143 Bay St., Jersey City, N. J.
2100 W. 8th St., Cincinnati, Ohio

להבריל בין כשר למרפה

למנוע הפקרות במכירת עופות הכשרים, ורבים נכשלים בנבלות וטרפות וגם לידע יום השחיטה, תקנה גדולה ונתוצה לכל רב בעירו לעשות לתלות מסמן כזה על רגלי עופות הכשרים, וגם לעשות בצבעים שונים, צבע מיוחד לכל יום ויום, מסמן זה קלה ביותר לתלותו, ואם ירצה להסירו מיד ישבר, וכבר הרבה קהלות עושים כן. מסמנים אלו נעשו בבית הרושת של ברוקס קאמפאני בנווארק, נד"ל. שם עושים גם כן רשימת האותיות על המסמנים, המחיר נמוך. גם עושים שם כמה

מסמן לפני הסגירה

מסמן סגור על הרגל

מיני אותיות וסימנים, (טענם ובלאמבעם) הצריכים לתלות על בשר וכבר.

הכתוב:

E. J. BROOKS COMPANY

164-192 North 13th Street

Newark, N. J.

סיעגער'ס כשר'ע רעסטאראנט

כשרות מסורתית, נקית ושרות מודרניות, אטמוספירה ביתית, — אלה הן היסודות אשר עליהם קיים בית האוכל הזה, שקנה לו מוניטין בעולם האורתודוכסי.
לכו נא והוכחו ואכלו ארוחותיכם משופרי דשופרי בהרעסטאראנט הזה, המצוין במינו וכשר בתכלית ההידור, תחת השגחת הרב צבי ארענשטיין.
הזמינו סעודותיכם לחתונות, בר מצוות, וחינוגות שונות, היו בטוחים כי תשבעו רצון בכל האופנים.

LAU G. SIEGEL

AMERICA'S LARGEST KOSHER RESTAURANT

209 West 38th Street

New York, N. Y.

די קליוולאנד היפרו כשר סאסערוש מאנופעקטשורינג קאמפאני

כל מיני בשר ונקנקים וכרכשאות הנעשים בבית חרושת זה הוא בדקדוק רב בעניני הכשרות מהלל עד כלה בלי שום חשש ופקפוק.
בית חרושת זה, פנים חדשות בא לה, ונעשו כל התקנות הנחוצות לכשרות, ועומד בהכשר הרב הגאון המפורסם ר' יהודא העשיל הלוי לעווענבערג שליט"א רב בקליוולאנד, ומלבד זה עומד שם משגיח תמידי ירא ושלם, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

THE CLEVELAND HEBREW KOSHER SAUSAGE MFG. CO.

2702 E. 51 Street

Cleveland, Ohio.

אטלאנטיק סיטי נד"ז

אסטענד האטעל

איינציגער אידישער האטעל אויפ'ן סאמע בארדוואק

דער אסטענד האטעל האט אלע מאדערנע בעקוועהמליכקייטען און אויסשטאטונגען ווי אין די גרעסטע אמעריקאנער האטעלס. די רומס נעגען איבער דעם ים. ים וואסער אין אלע רומס, די פיינסטע און בעסטע שפייזען כשר בתכלית הכשרות.
דער פערוואלטער מר. יונה גרינוואלד איז באוואוסט פאר א נאמן ומוחזק בכשרות.
"יונה" מצאה בו מנוח, ושם ינוחו יגיעי כח.

בוי ר' יונה גרינוואלד, געפינט מען זיך רוהיג אין די הייסע טעג וואס יעדער מענטש איז מיעד. יגיעי כח, קענען זיך דארטען אפ רוהען. ספעשעל ביליגע רעיטס פאר פאמיליעס.

OSTEND FORMERLY **HOTEL**
ESPLANADE

Boardwalk and Boston Ave., Atlantic City

Phones: 4-6531 4-6532